

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Α.Τ.Ε.Ι)
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

2018

<< Η ΩΡΑΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ >>

ΟΝΟΜΑ: ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Α.Μ.: 2013031

ΚΑΛΑΜΑΤΑ

2018

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή μου τον κ.
Βασίλη Μπαμπαλό
για όλη τη βοήθεια που μου πρόσφερε καθ' όλη τη
διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας μου αλλά και
την οικογένεια μου για την στήριξη τους, που είναι δίπλα μου σ'
όλα.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Χρηματοοικονομικές καταστάσεις	6
1.1 Ορισμός, είδη και σκοπός χρήσης	7
1.2 Οι βασικές αρχές των λογιστικών καταστάσεων	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Δημιουργική λογιστική	8
2.1 Εννοιολογική προσέγγιση	8
2.2 Κατηγοριοποίηση δημιουργικής λογιστικής.....	10
2.3 Οι συνθήκες της αγοράς ως σημείο αναφοράς για τη δημιουργικότητα στη λογιστική	12
2.4 Τεχνικές παραποίησης λογιστικών καταστάσεων	12
2.5 Η διαδικασία της ωραιοποίησης -επιπτώσεις	15
2.5 Νομιμότητα στη χρήση της Δημιουργικής Λογιστικής	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Λογιστική Απάτη	21
3.1 Η έννοια της λογιστικής απάτης	21
3.2 Κίνητρα Λογιστικής Απάτης	25
3.3 Κατηγορίες λογιστικής απάτης	27
3.4. Το τρίγωνο της απάτης.....	28
3.5 Το διαμάντι της απάτης (Fraud Diamond Model).....	30
3.6 Το μοντέλο CRIME	31
3.7 Το Μοντέλο 3Cs.....	33
3.8 Θύματα Λογιστικής Απάτης	34
3.9 Αντιμετώπιση της λογιστικής απάτης	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : Ο ρόλος της Ελεγκτικής	40
4.1 Βασικά χαρακτηριστικά της Ελεγκτικής	40
4.2 Σκοπός της Ελεγκτικής.....	41
4.3 Διακρίσεις της Ελεγκτικής	42
4.3.1 Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών	42
4.3.2 Ο ρόλος των εξωτερικών ελεγκτών.....	42
4.4 Παράγοντες κινδύνου ελεγκτικής	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Τρόποι πρόληψης της παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων	46
5.1 Η διοίκηση	46
5.2 Οι ελεγκτές	47
5.3 Το κράτος.....	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Ο ρόλος των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στην ωριοποίηση λογιστικών καταστάσεων.....	49
6.1 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα	49
6.2 Γενικές Αρχές των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων	51
Η Αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας	51
Η Αρχή των δεδουλευμένων εσόδων-εξόδων	51
Η αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων	51
6.3 Η δομή του IFRS.....	52
6.4. Πρότυπα IFRS	53
Δ.Π.Χ.Π.1: Πρώτη εφαρμογή των Δ.Π.Χ.Π.	53
Δ.Π.Χ.Π. 3: Ενοποιήσεις επιχειρήσεων	53
Δ.Π.Χ.Π. 5: Πάγια στοιχεία του ενεργητικού κατεχόμενα προς πώληση και διακοπείσες δραστηριότητες.....	53
6.5 Τα οφέλη των ΔΛΠ	54
6.6 Δυσχέρειες στην εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων	56
6.7 Ενίσχυση τα εφαρμογής των ΔΛΠ.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Εταιρικά σκάνδαλα-Μελέτη περιπτώσεων	60
7.1 Η εταιρία Enron	61
7.1.1 Εισαγωγικά στοιχεία	61
7.1.2 Η πορεία του σκανδάλου	63
7.1.3 Η αναζήτηση σωτηρίας και η κατάρρευση	65
7.2 Το σκάνδαλο της WorldCom	66
7.2.1 Εισαγωγικά στοιχεία	66
7.2.2 Η πορεία του σκανδάλου	67
7.3 Η εταιρία Parmalat	68
7.3.1 Εισαγωγικά στοιχεία	68
7.3.2 Η πορεία του σκανδάλου	69
7.4 Ο όμιλος Aspis Πρόνοια	71
7.4.1 Εισαγωγικά στοιχεία	72
7.4.2 Η πορεία του σκανδάλου	73
7.5 Το σκάνδαλο της Proton Bank.....	75
7.6 FOLLI FOLLIE.....	78
Συμπεράσματα	81
Βιβλιογραφία	85

ΠΕΡΙΛΙΨΗ

Η ωραιοποίηση των λογιστικών καταστάσεων ουσιαστικά αποτελεί ένα σύγχρονο διεθνές πρόβλημα με συνέπειες οικονομικές, κοινωνικές, ηθικές πολιτικές και νομικές. Στο πλαίσιο αυτό, τόσο οι Ελεγκτές, όσο και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα δύναται να συμβάλλουν στην αποκάλυψη των ωραιοποιημένων λογιστικών καταστάσεων. Ουσιαστικά, δημιουργική λογιστική αποτελεί ο μετασχηματισμός των λογιστικών καταστάσεων από το τι πραγματικά είναι στο τι επιθυμούν να δημιουργήσουν αυτοί που καταρτούν τις λογιστικές καταστάσεις, βασιζόμενοι και εκμεταλλεόμενοι τους ισχύοντες κανόνες. Ουσιαστικά, μέσω της ωραιοποίησης των λογιστικών καταστάσεων επιχειρείται η λογιστική απάτη και ως εκ τούτου είναι σαφές πως απαιτείται η λήψη κατάλληλων μέτρων, καθώς επίσης και η επιβολή ορθής απεικόνισης των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Αντικείμενο της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτελεί η παρουσίαση της δημιουργικής λογιστικής στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις εις βάρος εταιρειών με παραδείγματα, που θα μπορούσαν να προληφθούν από τον εσωτερικό έλεγχο μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού. Επιπλέον, αναλύεται ο ρόλος της Ελεγκτικής και των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στην ωραιοποίηση των λογιστικών καταστάσεων. Επίσης, γίνεται αναφορά σε τρόπους πρόσληψης της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Εισαγωγή

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων αποτελεί ένα επικίνδυνο και συχνά παρατηρούμενο φαινόμενο, που επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις σε υγιείς οικονομίες ανά τον κόσμο.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αναλυτική περιγραφή της ωραιοποίησης λογιστικών καταστάσεων, η παρουσίαση των αιτιών εμφάνισής της, των συνεπειών της και των πιθανών τρόπων πρόληψης και αντιμετώπισης της, καθώς και η επισήμανση ορισμένων από τα σημαντικότερα οικονομικά σκάνδαλα διεθνώς.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο, επιχειρείται μια συνοπτική περιγραφή του σκοπού των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, και των βασικών αρχών που τις διέπουν. Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στις διάφορες απόπειρες οριοθέτησης της έννοιας ‘δημιουργική λογιστική’, τονίζεται ο διαχωρισμός της σε θεμιτή και αθέμιτη και παρουσιάζονται οι διάφορες τεχνικές παραποίησης λογιστικών καταστάσεων. Παράλληλα, επιδιώκεται μια αναλυτική αποτύπωση της διαδικασίας ωραιοποίησης και υπογραμμίζονται οι κύριες συνέπειες της.

Στο επόμενο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα κίνητρα της λογιστικής απάτης, αναλύονται οι παράγοντες που αποτυπώνουν το αποκαλούμενο ‘τρίγωνο της απάτης’ και απεικονίζονται δύο μοντέλα του Rezaee, αναφορικά με το συγκεκριμένο φαινόμενο. Επιπλέον, γίνεται λόγος για τα άτομα που πλήττονται περισσότερο από τέτοιου είδους διαδικασίες, ενώ παρέχονται και ορισμένοι τρόποι αντιμετώπισης. Στο τέταρτο κεφάλαιο, αναλύεται η έννοια της Ελεγκτικής, περιγράφεται ο πρωταρχικός σκοπός της συγκεκριμένης διαδικασίας και επιχειρείται ο διαχωρισμός της σε εσωτερική και εξωτερική ελεγκτική.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, υπογραμμίζονται οι βασικότεροι και αποτελεσματικότεροι τρόποι πρόληψης, τόσο από μέρους της διοίκησης, όσο και από μέρους των ελεγκτών, καθώς και του κράτους. Ακολούθως, στο έκτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, παρουσιάζεται η δομή τους και οι γενικές αρχές που τα διέπουν, ενώ ταυτόχρονα επισημαίνονται οι ωφέλειες αλλά και τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή τους. Το τελευταίο κεφάλαιο αφορά την περιγραφή πέντε εκ των σημαντικότερων οικονομικών σκανδάλων που ξέσπασαν, τόσο στην Αμερική, όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Χρηματοοικονομικές καταστάσεις

1.1 Ορισμός, είδη και σκοπός χρήσης

Βασικός σκοπός της χρήσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι η αποτύπωση της γενικής εικόνας της επιχείρησης. Ουσιαστικά μέσω αυτών, επιτυγχάνεται η παροχή πληροφοριών για την οικονομική θέση της εκάστοτε οικονομικής μονάδας και της αποδοτικότητας της (Razaee, 2002). Απαραίτητα στοιχεία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι η σαφήνεια και η αξιοπιστία. Εφόσον οι δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις συντελούν στην λήψη αποφάσεων για την κατανομή των πόρων, απαιτείται η παροχή από μέρους τους κατάλληλων πληροφοριών προς τους πιθανούς αναγνώστες. Παράλληλα, είναι απαραίτητο να διαθέτουν υψηλή ποιότητα, ώστε να ενισχύουν τη λήψη ορθών οικονομικών αποφάσεων (Σπαθής, 2002).

Στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται οι εξής καταστάσεις:

1. *Ισολογισμός*: Στους ισολογισμούς απεικονίζονται τα περιουσιακά στοιχεία της οικονομικής μονάδας, καθώς και οι υποχρεώσεις της προς τρίτους.
2. *Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης*: Στη συγκεκριμένη χρηματοοικονομική κατάσταση γίνεται αναφορά στις χρηματικές απολαβές της επιχείρησης μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, καθώς και στο σύνολο των δαπανών που είναι υπεύθυνες για αυτά τα χρηματικά ποσά. Ουσιαστικά, καταδεικνύει τα κέρδη ή τη ζημίωση της μονάδας.
3. *Κατάσταση ταμειακών ροών*: Στην κατάσταση ταμειακών ροών απεικονίζονται οι εισροές και εκροές της εταιρίας.
4. *Κατάσταση κεφαλαίου κίνησης*: Πρόκειται για την χρηματοοικονομική κατάσταση μέσω της οποίας παρέχεται ένας υπολογισμός του κέρδους ανά μετοχή.
5. *Έκθεση ελεγκτών λογιστών*: Η έκθεση ελεγκτών λογιστών περιλαμβάνει όλες τις προαναφερθείσες καταστάσεις και μέσω του περιεχόμενου της προσδιορίζεται η ποιότητα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

1.2 Οι βασικές αρχές των λογιστικών καταστάσεων

Οι βασικότερες αρχές των λογιστικών καταστάσεων αναφέρονται και αναλύονται

παρακάτω (Elliot & Elliot, 2011).

1. Αρχή του Ιστορικού Κόστους
2. Αρχή της αντικειμενικότητας
3. Αρχή συσχέτισης εσόδων – εξόδων
4. Αρχή της συνέπειας των λογιστικών
5. Αρχή της συντηρητικότητας
6. Αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων
7. Αρχή της συνέχισης της επιχειρηματικότητας

Η αρχή του Ιστορικού Κόστους: Αναφέρεται αλλιώς και ως αρχή του κόστους κτήσης και ουσιαστικά ορίζει ότι το λογιστικό σύστημα είναι απαραίτητο να παρέχει πληροφορίες αναφορικά με το κόστος του συνόλου των πόρων της οικονομικής μονάδας, δηλαδή της τιμής αγοράς τους. Πιο συγκεκριμένα, την ημερομηνία απόκτησης των αποθεμάτων, συντελείται η καταχώρηση τους στο κόστος κτήσης, το οποίο τη στιγμή της πώλησης τους αντιπαραβάλλεται με τα έσοδα, σύμφωνα με την αρχή συσχέτισης εσόδων – εξόδων. Στο τέλος χρήσης, γίνεται η αποτίμηση των αποθεμάτων, σύμφωνα με την αρχή της συντηρητικότητας.

Η αρχή του συσχέτισης εσόδων – εξόδων Είναι η αρχή, σύμφωνα με την οποία απαιτείται η αναγνώριση των εξόδων να συντελείται το ίδιο χρονικό διάστημα που πραγματοποιήθηκαν και τα έσοδα που προέκυψαν από αυτά. Σε κάποιες περιπτώσεις, λόγω συνέπειας δεν υλοποιείται η συγκεκριμένη αρχή.

Αρχή της αντικειμενικότητας: Πρόκειται για τη λογιστική αρχή που ορίζει πως κάθε λογιστική πληροφορία πρέπει να δίνει την πραγματική εικόνα της κατάστασης της οικονομικής μονάδας. Προκειμένου να συμβεί αυτό, απαιτείται κάθε κατάσταση ή λογιστικό γεγονός να περιλαμβάνεται στα λογιστικά έγγραφα.

Αρχή της συνέπειας των λογιστικών κανόνων. Ουσιαστικά, ορίζει ότι σε κάθε επιχείρηση κατά την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεων, είναι απαραίτητη η εφαρμογή των ίδιων μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν και στις προηγούμενες λογιστικές χρήσεις, με σκοπό τη μη παραποίηση των λογιστικών αποτελεσμάτων διαχρονικά.

Αρχή της συντηρητικότητας. Η αρχή της συντηρητικότητας αποτελεί την κατάσταση, κατά την οποία λαμβάνεται ως τιμή αποτίμησης των αποθεμάτων τέλους χρήσης η κατώτερη τιμή από το σύνολο των τιμών που δύναται να χρησιμοποιηθούν.

Αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων. Πρόκειται για τη αρχή μέσω της οποίας υποστηρίζεται ότι μια χρήση θα πρέπει να είναι αυτοτελής, ανεξάρτητη από την άλλη.

Αρχή της συνέχισης της επιχειρηματικότητας. Είναι η λογιστική αρχή, σύμφωνα με την οποία οι κανόνες αποτίμησης υλοποιούνται υπό την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση θα εξακολουθήσει την δραστηριότητά της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Δημιουργική λογιστική

2.1 Εννοιολογική προσέγγιση

Αναζητώντας μια ακριβή διατύπωση του όρου ‘δημιουργική λογιστική’ (creative accounting) στη διεθνή βιβλιογραφία, σύντομα θα διαπιστώσει κανείς ότι δεν υφίσταται ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός της συγκεκριμένης έννοιας. Ωστόσο, δεδομένου ότι πρόκειται για ένα φαινόμενο που επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις σε υγιείς οικονομίες ανά τον κόσμο, διαστρεβλώνοντας την πραγματική κατάσταση των επιχειρήσεων, πλήθος ερευνητών επιχείρησαν την αποσαφήνιση του όρου, καταδεικνύοντας τα χαρακτηριστικά του και τις συνθήκες εμφάνισής του. Ουσιαστικά, με τον όρο δημιουργική λογιστική γίνεται αναφορά την σκόπιμη παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων (Αντωνόπουλος, Νικηφοράκης & Χαραλάμπους, 2013). Συχνά, αναφέρεται και ως "μαγείρεμα βιβλίων" ή αποκαλείται κατ’ ευφημισμό ως “χρηματοοικονομική μηχανική” (financial engineering), "διοίκηση εσόδων" (earning management) και "εισοδηματική εξομάλυνση" (income smoothing). Άλλοι ορισμοί που έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς για την περιγραφή της συγκεκριμένης έννοιας είναι: α) window dressing, β) aggressive accounting, γ) cosmetic accounting κλπ (Elliot & Elliot, 2011).

Σύμφωνα με τον Griffith (1995), κάθε εταιρία ρισκάρει κατά κάποιο τρόπο με τα κέρδη της, παρέχοντας στο επενδυτικό κοινό στοιχεία τα οποία έχουν τροποποιηθεί ή ωραιοποιηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να θεωρείται απόλυτα νόμιμη, προστατεύοντας τους ενόχους. Ο Jameson (1988) με τη σειρά του, αναφερόμενος στην έννοια της δημιουργικής λογιστικής, υποστηρίζει ότι αποτελεί μια κατάσταση, η οποία προκύπτει λόγω της μεγάλης ευελιξίας κινήσεων που παρατηρείται στον τομέα της λογιστικής, δίνοντας στους λογιστές την ευκαιρία διαχείρισης, χειραγώγησης, παραποίησης και ψευδούς παρουσίασης ποικίλων στοιχείων μιας επιχείρησης. Ένα τέτοιο φαινόμενο είναι πιθανόν να δώσει την εντύπωση οικονομικής ανάπτυξης, όταν στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα σύνολο λογιστικών μεθοδεύσεων, όπως συνέβη τη δεκαετία του 1980. Τέλος, τόσο ο ακαδημαϊκός Kamal Naser (1992), όσο και οι ερευνητές Amat, Blake & Downs (1999) αναγνωρίζουν ότι είναι μια διαδικασία, κατά την οποία οι λογιστές εκμεταλλεύονται τις γνώσεις τους για τους

λογιστικούς κανόνες, μετασχηματίζοντας τα μεγέθη που εμφανίζονται στους λογαριασμούς μιας επιχείρησης.

Στην ελληνική βιβλιογραφία, ο Σπαθής (2002), αναφέρει ότι σε όλες τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις πραγματοποιούνται σκόπιμες αλλοιώσεις ή παραλείψεις κατά τη σύνταξη τους, μέσω της χρήσης ενός πλήθους μεθόδων για την επίτευξη τους, οι οποίες εμπεριέχονται στον όρο δημιουργική ή επινοητική λογιστική. Έπειτα, κατά τον Μπαραλέξη (2004, σελ. 52) δημιουργική λογιστική είναι “η εκμετάλλευση των αδυναμιών των διαφόρων λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμα και η παραβίαση αυτών, ώστε να παρουσιάσει μια επιχείρηση τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις προς όφελός της”. Παρόμοια είναι, τέλος, και η άποψη του Καζαντζή (2006), ο οποίος θεωρεί ότι πρόκειται για ένα φαινόμενο που αποδίδεται με διάφορες τεχνικές, κι έχει ως βασικό σκοπό την αύξηση ή ελάττωση των οικονομικών αποτελεσμάτων, ανάλογα με τις επιθυμίες και τα συμφέροντα των επιχειρήσεων.

Παρά την πληθώρα όρων που έχουν διατυπωθεί από διάφορους μελετητές, η πλειονότητα της οικονομικής κοινότητας υποστηρίζει ότι η δημιουργική ή επινοητική λογιστική αποτελεί μια διαδικασία εσκεμμένης αποφυγής λογιστικών αρχών και κανόνων ή εκμετάλλευσης της έλλειψης αυτών, με σκοπό την διασφάλιση των συμφερόντων στην επιχείρησης (Γαγάνης & Ζαπουνίδης, 2009). Οι πιο συνήθεις ομάδες ενδιαφερομένων είναι φορείς μιας επιχείρησης, πιστωτές, μελλοντικοί επενδυτές, οικονομικές υπηρεσίες του κράτους, στελέχη των επιχειρήσεων, ανταγωνιστές, καθώς και πελάτες/καταναλωτές (Σπαθής, 2002). Όπως είναι φυσικό, καθεμία από τις προαναφερθείσες ομάδες, επιχειρεί να χρησιμοποιήσει τη συγκεκριμένη διαδικασία προς όφελος της γεγονός που προκαλεί έντονη διαφοροποίηση των πληροφοριακών τους αναγκών, αλλά και σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα τους (Μπαραλέξης, 2004).

Τέλος, αξίζει να επισημανθούν κάποιο ακόμα ορισμοί της δημιουργικής λογιστικής, προερχόμενοι από ορισμούς που πηγάζουν μέσα από διάφορες βιβλιογραφικές αναφορές. Έτσι η δημιουργική λογιστική:

- ✓ Αποτελεί την σκόπιμη άμβλυνση των διακυμάνσεων για κάποιο επίπεδο αποδοχών που θεωρείται ότι είναι φυσιολογικό για την οικονομική μονάδα (Barnea, et al, όπ. αναφ. στο Ζαφειρόπουλος, 2012).

- ✓ Πρόκειται για το σύνολο των ενεργειών από μέρους της διοίκησης που επηρεάζουν δηλωθέντα εισοδήματα, μη παρέχοντας κανένα πραγματικό οικονομικό πλεονέκτημα για την επιχείρηση, οι οποίες μακροπρόθεσμα, πιθανόν να αποβούν επιζήμιες (Merchant et al., όπ. αναφ. στο Ζαφειρόπουλος, 2012).
- ✓ Η δημιουργική λογιστική αφορά την επαναλαμβανόμενη επιλογή της λογιστικής μέτρησης ή των κανόνων παροχής στοιχείων σ' ένα συγκεκριμένο μοτίβο, οδηγώντας στην την έκθεση του εισοδήματος με την μικρότερη διακύμανση από την γενική τάση, από ότι διαφορετικά θα είχε εμφανισθεί (Copeland, όπ. αναφ. στο Ζαφειρόπουλος, 2012).

Συμπερασματικά, εντοπίζονται δυο κοινά σημεία στις τέσσερις προαναφερθείσες αναφορές:

1. Η δημιουργική λογιστική γίνεται αντιληπτή ως ένα κοινότυπο φαινόμενο, παρατηρούμενο πλέον σε ευρεία κλίμακα, και
2. Η δημιουργική λογιστική, παρουσιάζεται ως δόλια και ανεπιθύμητη πρακτική (Ζαφειρόπουλος, 2012)

2.2 Κατηγοριοποίηση δημιουργικής λογιστικής.

Συνοψίζοντας τις παραπάνω διατυπώσεις, γίνεται εύκολα σαφές ότι προκύπτουν δύο είδη Δημιουργικής Λογιστικής, η θεμιτή (legitimate) και η αθέμιτη (illegitimate) (Bhasin, 2016).

Θεμιτή δημιουργική λογιστική: Αφορά περιπτώσεις κατά τις οποίες οι λογιστές εκμεταλλεύονται τα κενά ή τα ελλείμματα στους λογιστικούς νόμους και κανόνες, αποσκοπώντας συνήθως σε αύξηση του παρουσιαζόμενου αποτελέσματος της επιχείρησης.

Αθέμιτη δημιουργική λογιστική: Συνίσταται στη σκόπιμη παραβίαση ή αποφυγή των υφιστάμενων λογιστικών αρχών, καθώς και στην παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, έχοντας ως συνέπεια την παραπλάνηση των επενδυτών (Μπαραλέξης, 2004).

2.3 Οι συνθήκες της αγοράς ως σημείο αναφοράς για τη δημιουργικότητα στη λογιστική

Σύμφωνα με τους Karim, Fowzia και Rashid (2011), η πρακτική της δημιουργικής λογιστικής είναι δυνατόν να προκύψει από τουλάχιστον τρεις διαφορετικές συνθήκες της αγοράς:

1. Πρόκειται για την περίπτωση, κατά τη οποία μια επιχείρηση ενισχύει τις μετοχές της, αποσκοπώντας στην προσέλκυση του επενδυτικού κοινού, για να προσυπογράψει, είτε στην ισοτιμία, είτε σε ένα ασφάλιστρο κινδύνου (premium).
2. Όταν η οικονομική μονάδα, της οποίας οι μετοχές διαπραγματεύονται ήδη στο χρηματιστήριο, επιδιώκει την να προώθηση μια ελκυστικής εικόνας των χρηματοοικονομικών της συνθηκών.
3. Τέλος, στις συνθήκες περιλαμβάνεται και η περίπτωση κατά την οποία μια εταιρία με μετοχές της στο χρηματιστήριο, είναι δυνατόν να δηλώσει και να πληρώσει τα υψηλά μερίσματα, βασισμένα στα διογκωμένα κέρδη, μέσω της υπερτίμησης των στοιχείων ενεργητικού της, της υποτίμησης των στοιχείων του παθητικού και της αλλαγής στα συστήματα της αξιολόγησης αποθεμάτων, τα οποία πιθανώς συμβάλουν στη βελτίωση της εικόνας της επιχείρησης, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. (Karim, et al., 2011)

2.4 Τεχνικές παραποίησης λογιστικών καταστάσεων

Τα διοικητικά στελέχη είναι δυνατόν να επηρεάσουν την πιστότητα των οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας, με τρεις κυρίως τρόπους (Rafic, 2002):

- 1) Ηθελημένη παραβίαση ενός λογιστικού προτύπου. Γίνεται λόγος για την περίπτωση όπου παραβλέπεται από μέρους της διοίκησης ένα πρότυπο που καθορίζει τον τρόπο αντιμετώπισης ενός λογιστικού θέματος, και εφαρμόζονται οι δικοί της κανόνες, παρουσιάζοντας στο επενδυτικό κοινό, με τον τρόπο αυτό, την εικόνα που επιθυμεί. Ενέργειες τέτοιου είδους, αγγίζουν τα όρια της απάτης, και υπάρχουν

ισχυρές κυρώσεις όχι μόνο από τους συμμετέχοντες στην αγορά, αλλά και από τα όργανα της Πολιτείας.

2) Κενά στο ίδιο το πλαίσιο των λογιστικών προτύπων. Εδώ, γίνεται αναφορά σε περιστάσεις απουσίας ενός προτύπου προς ρύθμιση ένα συγκεκριμένου λογιστικού ζητήματος, όπου η δημιουργική παρέμβαση της διοίκησης, όχι μόνο διευκολύνεται, είναι και αναπόφευκτη.

3) Περιθώρια που αφήνουν τα ίδια τα λογιστικά πρότυπα στην αντιμετώπιση διαφόρων θεμάτων. Σε αντίθεση με την προαναφερθείσα κατάσταση, στην παρούσα περίπτωση υπάρχουν λογιστικά πρότυπα που ρυθμίζουν ένα θέμα. Ωστόσο, δεν είναι διατυπωμένα με ξεκάθαρο και αντικειμενικό τρόπο, αφήνοντας τεράστια περιθώρια άσκησης κρίσης από μέρους της διοίκησης.

Όπως έχει αναφερθεί ήδη, βασικός σκοπός μια οικονομικής ομάδας είναι να διατηρεί μια κατάλληλη εικόνα προς το επενδυτικό κοινό. Από τα παραπάνω έγινε κατανοητό ότι σε περίπτωση που η εικόνα μιας επιχείρησης δεν είναι η αρμόζουσα, είναι δυνατόν να ωραιοποιηθεί. Μάλιστα, έχουν αναπτυχθεί συγκεκριμένες τεχνικές, που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση αυτού του σκοπού, όπως:

A) *Εξομάλυνση Κερδών*: Πρόκειται για τη συνηθέστερη παρατηρούμενη μορφή χειραγώγησης, η οποία χρησιμοποιείται από μεγάλες εταιρίες, όπως η Coca-Cola, η Microsoft κ.α., και έχει ως μοναδικό και σαφή στόχο την εμφάνιση μιας σταθερής αύξησης των κερδών τις επιχείρησης, με παράλληλη μείωση της αστάθειας. Επισημαίνεται πως απαραίτητη προϋπόθεση εμφάνισης της είναι η ύπαρξη μεγάλων κερδών στην εταιρία, εφόσον η οικονομική της απόδοση πρέπει να είναι πάνω από το μέσο όρο, για μακρά χρονική περίοδο, ώστε να δημιουργούνται προβλέψεις με τις οποίες θα ρυθμίζονται οι ροές όταν απαιτείται (Naser, 1993)

Ουσιαστικά, αποτελεί μια διαδικασία κατά την οποία σε διαστήματα υψηλής κερδοφορίας, η οικονομική μονάδα αποκρύπτει και δεν δημοσιοποιεί ένα μέρος των κερδών, εμφανίζοντας τα ως αποθεματικά. Μάλιστα, μέσω της εξομάλυνσης κερδών, πραγματοποιείται η μείωση της διακύμανσης τους, που με τη σειρά της συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση του επιχειρησιακού κινδύνου. Το επενδυτικό κοινό θεωρεί πως τα δημοσιευμένα κέρδη έχουν μεγαλύτερη αξιοπιστία, σε περίπτωση που οι τιμές τους πλησιάζουν τα αναμενόμενα κέρδη. Σε διαφορετική περίπτωση, θα μειώνονταν

η αξιοπιστία των δημοσιευμένων κερδών, και κατ' επέκταση η αξιοπιστία της ίδιας της επιχείρησης. Για αυτό το λόγο, οι μάνατζερ των εισηγμένων εταιριών αντιμετωπίζουν πιέσεις για δημοσιεύσεις ομαλοποιημένης χρονοσειράς κερδών.

B) *'Big Bath' Accounting (Λογιστική Κάθαρση)*: Η πρακτική της λογιστικής κάθαρσης αποτελεί ένα συχνό φαινόμενο που εφαρμόζεται από πλήθος εταιριών, μέσω της οποίας επιχειρείται η αλλοίωση ή παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης, ύστερα από πρωτοβουλία της διοίκησής της. Βασίζεται στη διαδικασία πραγματοποίησης περισσότερων αποσβέσεων σε μια εταιρική χρήση. Μάλιστα, παρατηρείται ως επί τω πλείστον σε περιπτώσεις οικονομικής ύφεσης στην εταιρία, ή κατά την επιτέλεση γεγονότων όπως αναδιοργάνωση ή εξάλειψη ορισμένων λειτουργιών τους ή κάποιων θυγατρικών, προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικές. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται μια εκτιμώμενη ζημία που αναφέρεται ως μη επαναλαμβανόμενη χρέωση έναντι των εσόδων, χωρίς δηλαδή να αναφέρεται στα τακτικά λειτουργικά αποτελέσματα (Elliot & Elliot, 2011).

Τεχνικές Λογιστικής κάθαρσης χρησιμοποιούνται με την πεποίθηση ότι, σε περιπτώσεις όπου απαιτείται η ανακοίνωση 'δυσάρεστων' νέων, είναι προτιμότερο να γίνει άμεση αναφορά από τη διοίκηση, ούτως ώστε να τεθεί η βάση για μελλοντικές αυξήσεις κερδών. Αντίστοιχα, εφόσον τέτοιου είδους χρεώσεις βασίζονται σε εκτιμήσεις, είναι περισσότερο θεμιτό να προβλέπονται σε υψηλά επίπεδα προς αποφυγή δυσάρεστων εκπλήξεων αργότερα. Επομένως, είναι δυνατόν να ειπωθεί ότι οι διοικήσεις προβαίνουν στη μέθοδο Big Bath όταν έχουν προκύψει αρνητικά νέα αναφορικά με τα κέρδη της εταιρίας, ενώ όταν τα νέα είναι θετικά προχωρούν σε εξομάλυνση κερδών (Σπαθής, 2002).

Γ) *Λογιστικά Τεχνάσματα*: Κατά κύριο λόγο, η αλλοίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων πραγματοποιείται σκόπιμα, και οι δράστες, στην πλειονότητα τους προερχόμενοι από την πλευρά της ανώτατης διοίκησης της εταιρείας, εξυπηρετούν την επίτευξη λογιστικών και όχι επιχειρηματικών σκοπών. Παρακάτω αναφέρονται ορισμένοι από τους τρόπους εφαρμογής λογιστικών τεχνασμάτων (Elliot & Elliot., 2011).

- Η παραμονή ορισμένων μεγέθη (συνήθως πάγια) εκτός ισολογισμού

- Η προσαρμογή του χρόνου απόσβεσης άυλων ή ασώματων παγίων
- Η κεφαλαιοποίηση εξόδων, τα οποία δεν πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια κεφαλαιοποίησης
- Η αλλαγή του τρόπου αξιολόγησης των εμπορευμάτων ή των έτοιμων προϊόντων από FIFO σε LIFO και αντίστροφα, ανάλογα με τις ανάγκες
- Η εικονική ποσοτική αύξηση της απογραφής μιας επιχείρησης, με σκοπό την βελτίωση των οικονομικών καταστάσεων
- Η εμφάνιση εικονικών πωλήσεων σε συγγενείς επιχειρήσεις ή και σε ανύπαρκτες οικονομικές οντότητες, και η εικονική αγοραπωλησία του τελικού αποθέματος μεταξύ δύο ομοειδών επιχειρήσεων
- Η παράλειψη έκδοσης τιμολογίων πώλησης προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών προς το κοινό (προς αποφυγή καταβολής του ΦΠΑ, καθώς και του φόρου εισοδήματος).
- Η σκόπιμη καθυστέρηση της έκδοσης τιμολογίων πώλησης εμπορευμάτων στο τέλος της χρήσης, με σκοπό τη μετατόπιση και εμφάνιση τους στην επόμενη χρονιά
- Η αναγνώριση κάποιων εσόδων πριν από την πραγματοποίησή τους
- Η μεταφορά των συμμετοχών στα χρεόγραφα (Κυκλοφορούν Ενεργητικό), προκειμένου να βελτιωθούν οι δείκτες ρευστότητας τους.
- Η εικονική μεταφορά μακροπρόθεσμων απαιτήσεων στις βραχυπρόθεσμες. Ο ισολογισμός βελτιώνεται ποιοτικά, όπως και οι αριθμοδείκτες ρευστότητας, ενώ ο δείκτης αποδοτικότητας παραμένει σταθερός (Elliot & Elliot, 2011).

2.5 Η διαδικασία της ωραιοποίησης -επιπτώσεις

Σύμφωνα με τον Watts (1977) η χρηματοοικονομική πληροφόρηση της εταιρίας ενδέχεται να στηρίζεται στην έννοια της αποτελεσματικής συμβάσεως. Η σύμβαση μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματική, μόνο την περίπτωση που προσβλέπει στην μείωση του κόστους υπηρεσίας ανάμεσα στα διάφορα μέρη της επιχείρησης, που συντελούν την μεγιστοποίηση της αξίας της επιχείρησης. Σε ορισμένες περιπτώσεις ωστόσο, ο στόχος δεν είναι η αποτελεσματική σύμβαση, καθώς κατά τη διαδικασία

διαχείρισης κερδών, προκαλούνται συγκρούσεις μεταξύ των μάνατζερ και των μετόχων, των διαχειριστών και των κατόχων του χρέους. Το γεγονός αυτό με τη σειρά του ωθεί τους διαχειριστές να συμμετάσχουν στην ευκαιριακή χειραγώγηση των κερδών, με δυσάρεστες οικονομικές συνέπειες για τις επιχειρήσεις, τους επενδυτές και τους κατόχους του χρέους.

Οι Breton και Taffler (1995) τονίζουν ότι οι κυρίαρχοι στόχοι της δημιουργικής λογιστικής είναι η τροποποίηση των δυο βάσεων μεταφοράς πλούτου :

Τα κέρδη ανά μετοχή και τη σχέση χρέους

Ίδιων Κεφαλαίων

Οι υποκείμενες μεταβιβάσεις πλούτου λαμβάνουν χώρα μεταξύ των διευθυντών και των μετόχων, καθώς και μεταξύ :

Μετόχων

Διευθυντών και κατόχων του χρέους

Οι εμπλεκόμενοι διαχειριστές με την χειραγώγηση των κερδών στηρίζονται κατά κύριο λόγο στις άμεσες και έμμεσες συμβάσεις. Σε ένα πλαίσιο ιδιοκτήτη-διαχειριστή, ο διαχειριστής επιδιώκει την αποδέσμευση του, γνωρίζοντας ότι, συγκριτικά με τους ιδιοκτήτες, είναι περισσότερο ενημερωμένος για την κατάσταση της οικονομικής μονάδας. Οι ιδιοκτήτες, ως μέσο παρακίνησης των διευθυντών για σκληρότερη εργασία, τους προσφέρουν μερίδιο από τα κέρδη. Οι διαχειριστές, ωστόσο, κατά τη διαδικασία της υποβολής των εκθέσεων έχουν τη δυνατότητα αλλοίωσης των κερδών, αποσκοπώντας στην μεγιστοποίηση της προσωπική τους περιουσίας και όχι του πλούτου των μετόχων. Ως εκ τούτου, οι οικονομικός πλούτος μεταφέρεται από τους μετόχους στους διαχειριστές υπό σύναψη αποζημίωσης (Rezaee, 2002).

Συνήθως στις συμβάσεις χρέους περιλαμβάνονται συμβόλαια, όπως το περιθώριο κέρδους, η κάλυψη τόκων, και ο περιορισμός της καταβολής του μερίσματος. Δεδομένου του κόστους στην οικονομική μονάδα που πιθανώς θα επιφέρουν οι παραβιάσεις συμβατικών ρητρών, ενδέχεται να επιχειρηθεί από μέρους των

ιδιοκτητών/διευθυντικών στελεχών η αποφυγή παραβίασης συμβατικών ρητρών μέσω της επιβεβαίωσης λογιστικών δεδομένων, με αποτέλεσμα τη μεταφορά πλούτου από τους κατόχους του χρέους προς του μετόχους/διευθυντικά στελέχη. Κατά την διαδικασία της υποβολής των εκθέσεων οι διαχειριστές μπορούν να στρεβλώσουν τα κέρδη. Ως εκ τούτου, ο οικονομικός πλούτος μεταφέρεται από τους μετόχους στους διαχειριστές υπό σύναψη αποζημίωσης. Οι συμβάσεις χρέους συνήθως περιέχουν συμβόλαια όπως το περιθώριο κέρδους, την κάλυψη τόκων, και τον περιορισμό της καταβολής του μερίσματος. Δεδομένου ότι οι παραβιάσεις συμβατικών ρητρών μπορεί να είναι δαπανηρές για την επιχείρηση, οι ιδιοκτήτες/διευθυντικά στελέχη ενδέχεται να προσπαθήσουν να αποφύγουν την παραβίαση συμβατικών ρητρών, επιβεβαιώνοντας λογιστικά δεδομένα (Siegel, & Shim, 2010).

Προκειμένου να προσδιοριστούν οι συνέπειες της μεταβίβασης πλούτου μέσω της χειραγώγησης των κερδών, κρίνεται απαραίτητος ο καθορισμός εκ των προτέρων των ειδών των συμβάσεων. Ειδικότερα, όπως επισημαίνεται από τον Renae (2002,) η επίδραση της μεταβίβασης πλούτου μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών εξαρτάται από το αν οι δραστηριότητες χειραγώγησης των κερδών προκαλούνται από τις συμβάσεις του χρέους ή από τις συμβάσεις αποδοχών. Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο μόχλευσης της επιχείρησης, τόσο αυξάνονται είναι οι πιθανότητες επιλογής εσόδων αυξανόμενης χειραγώγησης από τα διευθυντικά στελέχη, αποσκοπώντας στη μείωση του βαθμού εφαρμογής της λογιστικής, με βάση τις δεσμευτικές ρήτρες χρέους. Παρομοίως, οι διαχειριστές θα επιδιώκουν την επιλογή εσόδων αυξανόμενης χειραγώγησης, με σκοπό την ενίσχυση των αποδοχών τους, στις περιπτώσεις που συνδέεται με τα κέρδη της λογιστικής.

Οι συνέπειες του εισοδήματος, σύμφωνα με τον τρόπο χειρισμού της οικονομικής μεταβίβασης πλούτου, περιλαμβάνουν την αυξανόμενη χειραγώγηση εσόδων προς αποφυγή της επικείμενης τεχνική προεπιλογής, την ενδεχόμενη αύξηση των τιμών των μετοχών είναι πιο πιθανό, με αποτέλεσμα τη μεταφορά του πλούτου από τους κατόχους του χρέους, προς τους μετόχους/ διευθυντικά στελέχη. Παράλληλα, μια αυξανόμενη χειραγώγηση εσόδων, θα οδηγήσει κατά πάσα πιθανότητα σε πτώση των τιμών των μετοχών, σε περίπτωση αποζημίωσης της διαχείρισης, και, επομένως, θα προκληθεί μεταφορά πλούτου από τους μετόχους στα διευθυντικά στελέχη (Watts & Zimmermann, 1986).

Από τα παραπάνω, είναι δυνατόν να διερωτηθεί κάποιος, ότι εάν η δυνατότητα ωραιοποίησης επιδρά με αρνητικό τρόπο στην αποτελεσματικότητα των συμφωνιών που απαιτείται να πραγματοποιηθούν, και εάν το αποτέλεσμα οδηγεί στην οικονομική ανισότητα κατανομής του πλούτου, για πιο λόγο η λογιστική νομοθεσία εξακολουθεί να επιτρέπει τη διακριτική ευχέρεια διαχείρισης χρηματοοικονομικών εκθέσεων.

Καταρχάς, υποστηρίζεται ότι, πρώτον, η χρηματοοικονομική πληροφόρηση απαιτεί διοικητική διακριτική πληροφόρηση αναφορικά με την προοπτική εταιρείας.

Δεύτερον, ακόμη και στην περίπτωση που η ευχέρεια διαχείρισης δεν καλύπτει πληροφορίες, είναι δαπανηρή για τον εντολέα η προσπάθεια εξάλειψης όλων των δικαστικών αποφάσεων (Watts & Zimmerman, 1986).

Έπειτα, επισημαίνεται ότι ορισμένες πράξεις χειραγώγησης κερδών και η σχετική αύξηση της αποζημίωσης αποτελούν ένα συμβιβασμό με σχετικά χαμηλό κόστος, συγκριτικά με την εξάλειψη των δικαστικών αποφάσεων.

Παράλληλα, η θεωρία προβλέπει ότι ακόμη και αν τα προαναφερθέντα κέρδη προκύπτουν με ένα βαθμό μεροληψίας, και το αποτέλεσμα οδηγεί σε αναδιανομή του πλούτου, σε ισορροπία, η αναθέτουσα αρχή εξακολουθεί να είναι αποδεκτή.

Στην λογιστική θεωρία, οι Watts και Zimmerman (1986) ισχυρίζονται ότι η διοικητική διακριτική ευχέρεια θα επιδράσει θετικά στην εναρμόνιση των συμφερόντων των διευθυντικών στελεχών με εκείνα των μετοχών, ανεξάρτητα από την ωφέλεια ή μη των διευθυντικών στελεχών μέσω της διακριτικής ευχέρειας από τις συμβάσεις αποζημίωσης.

Στη θεωρία υπονοείται ότι η διακριτική ευχέρεια διευθυντικών στελεχών που συμβάλει στη μεγιστοποίηση των αποδοχών τους, μπορεί ταυτόχρονα να συντελέσει στην ενίσχυση του πλούτου των κύριων υπόχρεων, μειώνοντας πιθανότατα το συμβόλαιο του χρέους. Ως εκ τούτου, η βέλτιστη πολιτική δημοσιοποίησης πληροφοριών επιτρέπει κάποιο βαθμό διευθυντικών πράξεων χειραγώγησης των οικονομικών καταστάσεων (Watts & Zimmerman, 1986).

2.5 Νομιμότητα στη χρήση της Δημιουργικής Λογιστικής

Αρκετοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι η δημιουργική λογιστική είναι τελείως "νόμιμη" (perfectly legal), γεγονός που έχει καταστήσει δύσκολη τόσο την ερμηνεία, όσο και τον έλεγχο αυτής στην πορεία των χρόνων. Οι οπαδοί της επινοητικής λογιστικής, ισχυρίζονται ότι πρόκειται για έναν μηχανισμό διαχρονικού καταμερισμού των αποδόσεων μιας επένδυσης, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό να μην κρίνεται μόνο αυτή από τις άμεσες χρηματοροές που αποφέρει. Ωστόσο, ο συγκεκριμένος μηχανισμός, είναι δυνατόν να αποσκοπεί στην απόκρυψη των υφιστάμενων δυσμενών συνθηκών χρηματοοικονομικής υγείας μιας επιχείρησης, προκειμένου τα οικονομικά αποτελέσματα που παρουσιάζονται να απεικονίζουν εσφαλμένη ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, σε περιόδους ευημερίας σχηματίζονται προβλέψεις με υψηλά αποθεματικά, έτσι ώστε σε μετέπειτα οικονομικά προβληματικές περιόδους να έχουν την ευκαιρία άντλησης κεφαλαίων κατά παράβαση των τυπικών διαδικασιών, με μείωση των προβλέψεων (Φίλιος, 2008).

Επιπλέον οι υποστηρικτές της εμμένουν στην άποψη ότι η επινοητική λογιστική δεν αντιβαίνει άμεσα τον νόμο, λειτουργώντας μέσα στα πλαίσια τόσο του ίδιου, όσο και των λογιστικών προτύπων. Στην ουσία, πρόκειται για μια διαδικασία ιδιαίτερης μεταχείρισης των κανόνων και της χαρακτηριστικής τους ευκαμψίας, προκειμένου να καταρτισθούν οι λογιστικές καταστάσεις. Ωστόσο, με μια πιο αυστηρή ματιά, η πρακτική αυτή μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι εναντίον του πνεύματος τόσο του νόμου, όσο και των λογιστικών κανόνων (Naser, 1993). Οι υπερασπιστές της συγκεκριμένης μεθόδου, βέβαια, εξακολουθούν να υποστηρίζουν τα επωφελή επακόλουθα της, όπως το γεγονός ότι, μέσω της χρήσης της, μετριάζονται οι προσδοκίες των οικονομικών αναλυτών σε εποχές αυξημένης παραγωγικότητας και πωλήσεων, έτσι ώστε να μην αναμένουν αργότερα αποτελέσματα από την επιχείρηση τα οποία δεν μπορεί να επιτύχει. Ωστόσο αυτή η πρακτική μπορεί να θεωρηθεί ανήθικη, πραγματοποιείται απόκρυψη κρίσιμων στοιχείων, εκθέτοντας ακόμα και μετριοπαθείς επενδυτές σε μεγαλύτερο ουσιαστικά κίνδυνο από εκείνον που είχαν αρχικά επιλέξει να αναλάβουν (Λουμιώτης, 2010).

Παρόλα τα προαναφερθέντα επιχειρήματα υπέρ της δημιουργικής λογιστικής, μέχρι και σήμερα η γνώμη του κοινού διχάζεται για την νομιμότητα της χρήσης της

συγκεκριμένης πρακτικής. Αυτό που μπορεί να λεχθεί με σιγουριά ωστόσο είναι ότι αποτελεί μια ελκυστική διαδικασία για τις επιχειρήσεις, για προφανείς λόγους (McBarnet et al.,1999). Ειδήμονες στον τομέα της λογιστικής μεταχειρίζονται τους αριθμοδείκτες προς όφελος των εταιρειών τους, διογκώνοντας τα δημοσιευόμενα κέρδη ή μετριάζοντας τις αναφερόμενες ζημιές, επιτυγχάνοντας πρόσβαση σε επιθυμητές πηγές χρηματοδότησης βελτιώνοντας την απόδοση της διοίκησης, παρακάμπτοντας περιοριστικά μετρά στην ανάληψη δανείων, συγκαλύπτοντας χρηματοπιστωτικούς κινδύνους κ.α. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τις ευεργετικές της επιδράσεις, η συγκεκριμένη μέθοδος αναπόφευκτα αποφέρει σημαντικά πλήγματα σε εταιρίες, επενδυτές, πιστωτές, εργαζόμενους κ.α., ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες (Αντωνόπουλος, et al. 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Λογιστική Απάτη

3.1 Η έννοια της λογιστικής απάτης

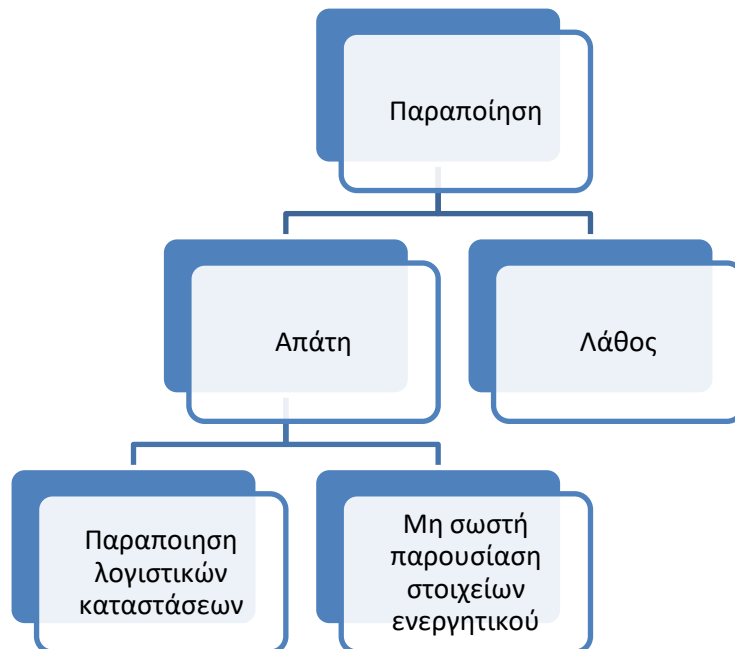
Από όσα έχουν αναφερθεί μέχρι τώρα γίνεται εύκολα κατανοητό ότι, εφόσον η δημιουργική λογιστική αποσκοπεί στην αλλοίωση ή ωραιοποίηση οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας, οδηγώντας τους επενδυτές σε παραπληροφόρηση και πιθανή παραπλάνηση, είναι λογικό να θεωρηθεί ως πρακτική απάτης (Γαγάνης & Ζαπουνίδης, 2009). Χαρακτηριστικές περιπτώσεις απάτης είναι η διαφθορά, η δωροδοκία, ο οικονομικός εκβιασμός, η σύγκρουση συμφερόντων, η μη χρηστή διαχείριση στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και η παραποίηση των Χρηματοοικονομικών Οικονομικών Καταστάσεων της ελεγχόμενης επιχείρησης (Λουμιώτης, 2010). Στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 (Καζαντζής, 2006), ο όρος απάτη (fraud) αποδίδεται ως “εσκεμμένη πράξη ενός ή περισσότερων ατόμων της διοίκησης, υπαλλήλων ή τρίτων που συνεπάγεται στην παρερμίνευση των οικονομικών καταστάσεων”. Πιο συγκεκριμένα, ο όρος απάτη (fraud) αναφέρεται:

1. Στην παράνομη διαχείριση, τη νόθευση ή την παραποίηση των καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων
2. Στην εσφαλμένη παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης
3. Στην αποσιώπηση ή παράλειψη αναφοράς επιπτώσεων των προαναφερθεισών καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων
4. Στην καταχώρηση συναλλαγών χωρίς ουσία (εικονικές συναλλαγές)
5. Στην δόλια εκμετάλλευση της εφαρμογής των κανόνων και των προτύπων της λογιστικής (Λουμιώτης, 2010).

Δράστες της παραποίησης μπορεί να είναι ένας ή περισσότεροι εργαζόμενοι, οι οποίοι πιθανόν δρουν εν αγνοία της επιχείρησης αποσκοπώντας σε προσωπικά οφέλη, μέσω της υπεξαίρεσης χρημάτων ή λοιπών περιουσιακών στοιχείων. Η απάτη, ωστόσο, είναι δυνατόν να προκύψει μέσω της συνεργασίας μερικών από τους εργαζόμενους της επιχείρησης, με τους εργαζόμενους μιας άλλης οικονομικής μονάδας που είναι προμηθευτές, πελάτες ή πιστωτές. Τέλος, από τους πιθανούς δράστες δεν εξαιρούνται τα διοικητικά στελέχη, είναι πιθανόν να καθοδηγούν τους εργαζομένους προς την αλλοίωση στοιχείων του ισολογισμού, επιθυμώντας τη συγκάλυψη δυσμενών ή μη φανερών αποτελεσμάτων.

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η διάπραξη λογιστικής απάτης περιλαμβάνει πλαστά δικαιολογητικά (τιμολόγια, φορτωτικές, δελτία αποστολής, μισθοδοσίες, τραπεζικές συναλλαγές κ.α.), ‘μαγείρεμα’ των λογιστικών βιβλίων, με τη χρήση λογιστικών τεχνασμάτων (αριθμητικά λάθη, παράληψη μεταφοράς ποσών, μη λογιστικοποίηση δεδουλευμένων εσόδων ή εξόδων κ.α.), αυξομείωση της απογραφής, συνεχής αλλαγή λογιστικής μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων, παρουσίαση ξένων περιουσιακών στοιχείων ως δικά τους, λογιστικοποίηση εικονικών πράξεων και εγγραφών κ.α (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008)

Ωστόσο, η αλλοίωση των αποτελεσμάτων δεν συμβαίνει πάντα εσκεμμένα, αλλά πιθανώς να προκύπτει από ακούσια λάθη επί των οικονομικών καταστάσεων, όπως αριθμητικά λάθη, παρερμηνείες καταστάσεων και λανθασμένη εφαρμογή λογιστικών προτύπων. Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις δε γίνεται λόγος για λογιστική απάτη, αλλά για λογιστικό σφάλμα. Επομένως, η ειδοποιός διαφορά μεταξύ απάτης και σφάλματος έγκειται στο γεγονός ότι στην πρώτη περίπτωση η παραποίηση γίνεται ηθελημένα, ενώ στη δεύτερη η αλλοίωση αποτελεσματικό πραγματοποιείται ακούσια (Σπαθής, 2002)

Το συγκεκριμένο φαινόμενο συνήθως παρατηρείται σε χώρες με αδύναμα συστήματα προστασίας των συμφερόντων του επενδυτικού κοινού της αγοράς και των μετοχών και έχει ως δράστες διοικητικά στελέχη οργανισμών, λογιστές, ή οι

λοιπούς εργαζόμενοι των επιχειρήσεων (Enofe, Okraiko & Atube, 2013). Στις σύγχρονες κοινωνίες, εξαιτίας της γενικευμένης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, παρατηρείται μια αύξηση των οικονομικών εγκλημάτων από μέρους των επιχειρήσεων, με επιφέροντας τρομερό οικονομικό κόστος (Αντωνόπουλος, et al., 2013). Τα εν λόγω εγκλήματα χαρακτηρίζονται από:

- ❖ Μικρή ορατότητα, καθώς οι δράστες εφόσον βρίσκονται στον τόπο που διαπράττεται η παρανομία, καλύπτουν πολύ καλά τα ίχνη τους.
- ❖ Πολυπλοκότητα, γιατί οι οικονομικοί εγκληματίες εκμεταλλευόμενοι τις ειδικές γνώσεις τους σε συστήματα της επιχείρησης, καθώς και κενά των νόμων κατορθώνουν να εξαπατούν τους ελεγκτές.
- ❖ Διάχυση θυματοποίησης, δηλαδή την συμμετοχή προσώπων στο οικονομικό έγκλημα λόγω ανάγκης ή άγνοιας.
- ❖ Δυσχέρεια διερεύνησης, ως απόρροια όλων των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών, η οποία παρατηρείται συνήθως στα οικονομικά εγκλήματα των χρηματιστηρίων (Αντωνόπουλος, et al., 2013)

3.2 Κίνητρα Λογιστικής Απάτης

Η δημιουργική λογιστική και κατ'επέκταση η λογιστική απάτη, ως τεχνική δημιουργήθηκε τόσο για να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα της εκάστοτε επιχείρησης, όσο και για να ικανοποιηθούν οι γενικότεροι όροι λειτουργίας της αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006), είναι δυνατόν να προκύψουν 5 γενικές κατηγορίες, καθεμία από τις οποίες περιλαμβάνουν τους βασικούς λόγους εμφάνισης της επινοητικής λογιστικής. Αυτές είναι:

3.2.1. Αντληση κεφαλαίων από την αγορά

Δανεισμός από τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα: Βασική προϋπόθεση για μια επιχείρηση, προκειμένου να αντλήσει τα απαιτούμενα κεφαλαία από επικείμενους πιστωτές, με σκοπό τη λειτουργία και την ανάπτυξη της, είναι θετικών αποτελεσμάτων, δηλαδή η εμφάνιση κέρδους, στις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις. Ένας τρόπος για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο είναι μέσω της δημιουργικής λογιστικής, μετασχηματίζοντας τα κέρδη κάθε φορά ανάλογα με το συμφέρον της. Παρομοίως, την ίδια τακτική θα ακολουθήσει και στην περίπτωση που επιζητά δανεισμό από τις τράπεζες, όπου για να χορηγηθεί ελέγχονται εκτός από τα κέρδη της

επιχείρησης, οι προοπτικές της, ο βαθμός ισχύος της διοίκησης, τα προσόντα των στελεχών κ.α

Αντλήση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο Αξιών: Οι εταιρείες, προκειμένου να αντλήσουν κεφάλαια από οποιαδήποτε χρηματιστηριακή αγορά, προχωρούν σε έκδοση και διάθεση νέων μετοχών τους στο αγοραστικό κοινό. Κατά την διαδικασία αυτή παρατηρείται συχνά το φαινόμενο να καταφεύγουν στην ωραιοποίηση οικονομικών καταστάσεων, παρουσιάζοντας κέρδη και διαρκή ανοδική τάση στις εργασίες της, πετυχαίνοντας με τον τρόπο αυτό υψηλότερη προσφερόμενη τιμή αγοράς για τις μετοχές τους.

Η μερισματική πολιτική των επιχειρήσεων : Βασική επιθυμία μιας επιχείρησης είναι, η διατήρηση των μετοχικών μεριδίων σε μάθος χρόνου από μέρους των μετόχων, γεγονός που επιτυγχάνεται μέσω της παρουσίασης μιας σταθερά αυξανόμενης μερισματικής πολιτικής. Πρωταρχική, δηλαδή, επιδίωξη των διοικητικών στελεχών είναι η ευστάθεια του ποσοστού των κερδών ή η ομαλοποίηση τους κερδών (income smoothing). Συχνά αυτός ο στόχος επιτυγχάνεται μέσω της αλλοίωσης των αποτελεσμάτων, είτε υποβαθμίζοντας είτε υπερτονίζοντας τα κέρδη, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν το εκάστοτε έτος.

Οι Συγχωνεύσεις και οι Εξαγορές των επιχειρήσεων: Στη συγκεκριμένη περίπτωση η ωραιοποίηση των οικονομικών στοιχείων αποβλέπει κατά κύριο λόγο στην αύξηση των κερδών των εμπλεκόμενων οικονομικών μονάδων, έτσι ώστε η επιχείρηση να αποκτήσει μεγαλύτερο μερίδιο μετοχών από την συγχώνευση ή υψηλότερο αντίτιμο από την εξαγορά αντίστοιχα.

Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές της αγοράς. Οι οικονομικοί αναλυτές της αγοράς, οι οποίοι δρουν κυρίως στο εξωτερικό, λειτουργούν προς όφελος των θεσμικών επενδυτών. Χρησιμοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης, βασιζόμενοι κυρίως στη δική τους πληροφόρηση για την εξεταζόμενη κάθε φορά επιχείρηση, λαμβάνοντας λιγότερο υπόψη τις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Στα κριτήρια συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων στοιχεία όπως ο κλάδος αντικειμένου και η απευθυνόμενη αγορά, προχωρούν σε έκδοση προβλέψεων αποτελεσμάτων για τις επιχειρήσεις. Έτσι, οι επιχειρήσεις συχνά καταφεύγουν σε παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων, επιδιώκοντας τα αποτελέσματα να συμφωνούν με τις προβλέψεις των χρηματοοικονομικών αναλυτών.

Ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων: Σε μια διαρκή προσπάθεια μεγαλύτερης διείσδυσης ή ισχυρότερης εδραίωσης των επιχειρήσεων στην αγορά που δραστηριοποιούνται, πραγματοποιούνται από μέρους τους τεχνικές δημιουργικής λογιστικής, με σκοπό να παρουσιάζουν όσο το δυνατόν υψηλότερα τα κέρδη τους. Βέβαια, σε περιπτώσεις όπου δεν επιθυμείται η προσέλκυση και άλλων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στον ίδιο κλάδο, επιδιώκεται το αντίθετο μέσω της δημιουργικής λογιστικής, δηλαδή η υποβάθμιση των πραγματικών κερδών που αποκτήθηκαν από τον συγκεκριμένο κλάδο.

3.2.2 Λόγοι σχετικοί με συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης

α) Δανειακές Συμβάσεις: Οι εταιρείες δεν μπορούν να ρισκάρουν τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στις σχέσεις της με τους πιστωτές της. Για το λόγο αυτό, Ορισμένες επιχειρήσεις προσφεύγουν σε φαινομενική αύξηση των οικονομικών αποτελεσμάτων τους, προκειμένου να παραπλανήσουν τους πιστωτές και να μην επιβαρυνθούν από την αθέτηση των αρχικών όρων δανεισμού τους.

β) Αμοιβές της διοίκησης Η τελική οικονομική επίδοση μιας επιχείρησης, συνδέεται έντονα και επηρεάζει τις αμοιβές των διοικητικών στελεχών, λειτουργώντας συχνά ως κίνητρο βελτίωσης της αποδοτικότητας τους. Επομένως, επιζητείται από μέρους των στελεχών, να προκύπτουν υψηλά τελικά αποτελέσματα. Όταν αυτό δεν επιτυγχάνεται νομίμως, χρησιμοποιούνται μεθοδεύσεις μέσω της επινοητικής λογιστικής, επηρεάζοντας τα αντίστοιχα οικονομικά αποτελέσματα προς όφελός τους.

3.2.3 Λόγοι σχετικοί με την συμπεριφορά των μελών της διοίκησης

Διατήρηση διοικητικής θέσης ενός manager: Η εδραίωση ενός διευθυντικού στελέχους σε μια εταιρία, ενισχύεται όταν παρουσιάζονται ικανοποιητικά, κερδοφόρα αποτελέσματα. Όπως είναι προφανές σε αντίθετη τίθεται η αξία του υπό αμφισβήτηση. Προς αποφυγή αυτής της κατάστασης γίνεται χρήση της δημιουργικής λογιστικής για την αλλοίωση των αποτελεσμάτων, αναλόγως με τις επιθυμίες των στελεχών.

Προαγωγές στην ιεραρχική πυραμίδα. Εκτός από τα συμφέροντα των manager των επιχειρήσεων, η συνεχής εμφάνιση ικανοποιητικών αποτελεσμάτων, τα οποία βέβαια έχουν προκύψει μέσω ωραιοποίησης των λογιστικών προτύπων, με την τεχνική της επινοητικής λογιστικής, ευνοεί την επιθυμία των διοικητικών στελεχών για επαγγελματική αναγνώριση και αναρρίχηση στην ιεραρχική πυραμίδα της εταιρείας.

3.2.4. Λόγοι που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων

Ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου που ανήκει η επιχείρηση Οι αρμόδιες αρχές οποιουδήποτε κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται μια επιχείρηση, θέτουν απαιτήσεις και όρια, με τα οποία η επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να συμμορφωθεί απόλυτα και να τα αποτυπώνει στις λογιστικές της καταστάσεις. Τα παραπάνω στοιχεία συχνά παρουσιάζονται διαστρεβλωμένα με σκοπό την έγκριση, προσδοκώντας τη συνέχιση της λειτουργίας της εταιρίας στην αγορά από τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές.

Προσπάθεια φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων: Η συγκεκριμένη κατάσταση αφορά κυρίως τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκοντας όσο το δυνατόν χαμηλότερο βαθμό φορολογικής επιβάρυνσης, παρουσιάζουν μέσω διαφόρων μεθοδεύσεων μειωμένα κέρδη.

3.2.5 Λόγοι συσχετιζόμενοι με την κουλτούρα της επιχείρησης

Βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός: Σύμφωνα με την επιχειρηματική λογική κανονικά αναμένεται από τις επιχειρήσεις να εστιάζουν κατά κύριο λόγο στην σταδιακή επίτευξη μακροπρόθεσμων στόχων. Ωστόσο, δεν αποτελεί σπάνιο φαινόμενο να δίνεται από μέρους των επιχειρήσεων μεγαλύτερο βάρος στη υλοποίηση βραχυπρόθεσμων στόχων, αποσκοπώντας στην βελτιστοποίηση παρόντων αποτελεσμάτων.

Μη ρεαλιστικοί προϋπολογισμοί και σχέδια δράσης: Μεγάλο ποσοστό του συνόλου των επιχειρήσεων θέτει συχνά μη ρεαλιστικούς ετήσιους προϋπολογισμούς. Μέσω της συγκεκριμένης τακτικής, είτε επιδιώκεται άσκηση πιέσεων στα στελέχη προς την μέγιστη δυνατή απόδοση, είτε προκαλείται εξαιτίας της εσφαλμένης ανάγνωσης των τρεχόντων δεδομένων και των συγκυριών της αγοράς στην οποία απευθύνονται. Προκειμένου, επομένως να επιτευχθούν οι προσδοκώμενοι στόχοι, δεν

είναι απίθανο τα διοικητικά στελέχη της εταιρείας να καταφύγουν σε στρέβλωση αποτελεσμάτων.

3.3 Κατηγορίες λογιστικής απάτης

Στη διεθνή βιβλιογραφία παρατηρείται η κατηγοριοποίηση της λογιστικής απάτης σε δύο κύριες κατηγορίες: α) Απάτη προς όφελος της οικονομικής μονάδας, και β) Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας.

α) *Απάτη προς όφελος της οικονομικής μονάδας.* Στην περίπτωση αυτή συντελείται λογιστική απάτη από εσωτερικούς δράστες της επιχείρησης, που έχουν ως τελικό στόχο την ισχυροποίηση της οικονομικής της θέσης, ωθούμενοι σε ενέργειες που είτε οδηγούν στην υπερεκτίμηση των πωλήσεων και του ενεργητικού τους, είτε αντίθετα στην υποτίμηση των δαπανών και των υποχρεώσεών τους. Ουσιαστικά αποτελεί ένα είδος απάτης που προκύπτει από την εκμετάλλευση ενός άδικου ή ανήθικου πλεονεκτήματος με σκοπό την εξαπάτηση ενός τρίτου προσώπου. Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006), στην συγκεκριμένη κατηγορία παρατηρούνται συχνά τα εξής:

- Πώληση ή εκχώρηση φανταστικών ή παραπλανητικά απεικονισμένων στοιχείων του ενεργητικού
- Αντικανονικές και παράνομες πληρωμές κυβερνητικών αξιωματούχων, δωροδοκίες πάσης φύσεως (σε πελάτες ή προμηθευτές), οικονομικές απολαβές ύστερα από συμμετοχή σε παράνομες ενέργειες
- Εκούσια εσφαλμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού, των υποχρεώσεων ή του εισοδήματος.
- Εκούσια αποτυχία να καταγραφούν ή να αποκαλυφθούν σημαντικές πληροφορίες που θα βελτίωναν τη χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης στην αγορά.
- Απαγορευμένες οικονομικές δραστηριότητες όπως αυτές που παραβιάζουν κυβερνητικά νομοθετήματα, κανόνες, κανονισμούς ή συμβόλαια
- Φορολογική απάτη

Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας. Στην κατηγορία αυτή, η απάτη διαπράττεται εις βάρος της εταιρείας τόσο από εσωτερικούς, όσο και από εξωτερικούς δράστες, των οποίων οι ενέργειες αποσκοπούν στην οικονομική ζημίωση της μονάδας. Παρακάτω αναφέρονται χαρακτηριστικά παραδείγματα

απάτης του συγκεκριμένου είδους, ανάλογα με το χώρο προέλευσης των δραστών (Καζαντζής, 2006):

α) Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας από εξωτερικούς δράστες

Εδώ, γίνεται λόγος για απάτη από προμηθευτές και εργολάβους, τιμολόγηση δίχως παράδοση, διπλή τιμολόγηση, δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές, δωροδοκία υπαλλήλων από πελάτες

β) Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας από εσωτερικούς δράστες

Στην περίπτωση αυτή περιλαμβάνονται ενεργείς όπως, κλοπή περιουσιακών στοιχείων και κατάχρηση διαθεσίμων, παραποιήσεις αποθεμάτων, χαρακτηρισμός υγιούς αποθέματος ως άχρηστου ή ελαττωματικού, παραποιήσεις τιμολογίων των προμηθευτών, καθώς και εικονική τιμολόγηση προμηθευτών.

3.4. Το τρίγωνο της απάτης

Το 1950, ο Donald Cressay προσπαθώντας να αποσαφηνίσει τις αιτίες διάπραξης λογιστικής απάτης από μέρους ορισμένων ατόμων, από συνεντεύξεις που διεξήγαγε με 200 φυλακισμένους, ένοχους για απάτη, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τρεις βασικοί παράγοντες αποτυπώνουν το 'τρίγωνο της απάτης' Αυτά είναι :

1. Κίνητρο ή Πίεση: Πρόκειται για τις περιστάσεις κατά τις οποίες οι εργαζόμενοι μιας επιχείρησης δέχονται πιέσεις από τα ανώτατα διοικητικά στελέχη, με σκοπό την αλλοίωση από πλευράς τους των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης. Σε αυτή τη συνθήκη περιλαμβάνεται και το κίνητρο για υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων (Φουντουλάκη, 2013). Η πίεση γίνεται ιδιαίτερα φανερή σε περιπτώσεις αποτυχίας περάτωσης των στόχων που έχουν τεθεί, προκαλώντας σοβαρές συνέπειες στην επιχείρηση. Τα πρωταρχικά κίνητρα και πιέσεις που ωθούν τους δράστες στην λογιστική απάτη είναι τα εξής:

- Ο διαρκής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων, αποσκοπώντας στη διατήρηση και αύξηση του μεριδίου αγοράς στην οποία απευθύνονται.
- Η συνεχής πίεση επίτευξης θετικών οικονομικών αποτελεσμάτων, με σκοπό την ικανοποίηση μετόχων/επενδυτών και της κεφαλαιαγοράς.

- Η ενίσχυση των απολαβών των στελεχών μιας οικονομικής μονάδας, λόγω εκπλήρωσης του τεθέντος όρου επίτευξης βελτιωμένων οικονομικών αποτελεσμάτων.
- Ταχύρρυθμη ανάπτυξη μιας επιχείρησης, που προκύπτει από την αντίστοιχη άμεση ανάπτυξη του κλάδου δραστηριοποίησης της.
- Το οργανόγραμμα διοίκησης μιας επιχείρησης με πιθανές αλληλεπικαλύψεις ρόλων από τα ίδια στελέχη, με άλλα λόγια η υπερσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων σε συγκεκριμένα πρόσωπα.

2. Ευκαιρία: Πρόκειται για τη δυνατότητα διάπραξης απάτης, μέσω της παραβίασης εσωτερικών κανόνων ασφαλείας. Για παράδειγμα, ευκαιρία δίνεται όταν υπάρχει αποκέντρωση στη διοίκηση, όταν υπάρχει συνεχής αλλαγή του προσωπικού της επιχείρησης κ.α. Συγκεκριμένα, οι συγκυρίες που ευνοούν διάπραξη της λογιστικής απάτης είναι:

- Ανεπάρκεια εσωτερικού ελέγχου: Η ελλιπής επίβλεψη της λογιστικής λειτουργίας της εταιρείας, περιλαμβάνει τη μη διενέργεια φυσικών ελέγχων ή την ανεπαρκή ή περιστασιακή περάτωση αυτών, καθώς και έλλειψη διαρκούς ενημέρωσης αναφορικά με πρότυπα και κανόνες.
- Ανεπάρκεια διοικητικής αρχής: Σε περιπτώσεις αδύναμης διοίκησης ενισχύεται η πιθανότητα τέλεσης απάτης από ορισμένα ανώτερα διοικητικά στελέχη, εξαιτίας της αντίληψης τους περί ανίσχυρου ελεγκτικού μηχανισμού, που θα τους προστατέψει από το να υποστούν τις συνέπειες των πράξεών τους.
- Πλαίσιο κυρώσεων: Μια επιχείρηση χωρίς θεσπισμένους κανόνες λειτουργίας αναφορικά με το πλαίσιο κυρώσεων για παραβατικές συμπεριφορές, διατρέχει μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστεί απάτη εις βάρος της.
- Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας: Η διοίκηση και τα επικεφαλής στελέχη λειτουργίας της επιχείρησης απαιτείται να λαμβάνουν αποφάσεις βάσει ενός πλαισίου κανόνων που στηρίζεται σε ηθικές αρχές και αξίες. Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα αποτελέσουν πρότυπο ηθικής συμπεριφοράς για τους λοιπούς εργαζομένους της επιχείρησης.

3. Εκλογίκευση: Η τελευταία συνθήκη σχετίζεται με τον χαρακτήρα ορισμένων στελεχών της επιχείρησης. Γίνεται αναφορά σε ένα ή περισσότερα άτομα που δεν έχουν αναστολές στο να διαπράξουν σκόπιμα μία παράνομη πράξη, εάν μέσα από αυτή επωφεληθεί η επιχείρηση. Χαρακτηριστικές συμπεριφορές αυτού του είδους εργαζομένων απορρέουν από την πεποίθηση μη ικανοποιητικής αμοιβής, εργασιακής αδικίας, υπερβολικού φόρτου εργασίας, αίσθηση ότι όλοι λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο, ενώ σημαντικό ρόλο παίζει και ο εφησυχασμός ανωτέρων ιεραρχικά στελεχών, λόγω της εντύπωσης που έχουν ότι βρίσκονται στο απυρόβλητο (Καζαντζής, 2006). Στη συγκεκριμένη περίπτωση παρατηρούνται:

3.5 Το διαμάντι της απάτης (Fraud Diamond Model)

Το 2004, οι Wolfe και Hermanson, ενέταξαν μία ακόμη πτυχή στο αποκαλούμενο «Τρίγωνο της Απάτης», η οποία αναφέρεται στις «Ικανότητες» του απατεώνα (“the fraudster’s capabilities”). Από τους ερευνητές υποστηρίχτηκε ότι ένας σημαντικός αριθμός λογιστικών απατών θα είχε αποφευχθεί, εάν δεν υπήρχε το κατάλληλο άτομο, στο κατάλληλο χρονικό πλαίσιο, εκμεταλλευόμενο τις υφιστάμενες συνθήκες. Τα επιμέρους στοιχεία της συγκεκριμένης πτυχής αναλύονται παρακάτω:

- Position/Function (Θέση). Η θέση που κατέχει ένα άτομο μέσα σε μια οικονομική μονάδα, του παρέχει ευκαιρίες να προβεί διάπραξης κάποιας παρανομίας.
- Brain (Μυαλό). Μόνο το 'κατάλληλο άτομο είναι σε θέση να αναγνωρίσει και να εκμεταλλευτεί μία αδυναμία του εσωτερικού ελέγχου και να τη χρησιμοποιήσει υπέρ του.
- Confidence/Ego (Αυτοπεποίθηση/ Εγωισμός). Ο δράστης λογιστικής απάτης διαθέτει ένα ισχυρό «εγώ» και μεγάλη εμπιστοσύνη στις ικανότητες του, που τον κάνουν να θεωρεί ότι δεν θα γίνει αντιληπτός ή ότι θα μπορούσε εύκολο να ξεγλιστρήσει σε περίπτωση εντοπισμού του.
- Coercion skills (Ικανότητες εξαναγκασμού). Μόνον ένας «επιτυχημένος» απατεώνας πιστεύει ότι έχει την ικανότητα να εξαναγκάσει άλλους να διαπράξουν ή να αποκρύψουν την απάτη, γεγονός που καταδεικνύει την ύπαρξη εμπιστοσύνης στον εαυτό του, ώστε να πείσει άλλα άτομα να συμμετάσχουν στην απάτη.
- Effective Lying (Αποτελεσματικό ψέμα). Το άτομο που διαπράττει μια απάτη είναι σε θέση να ψεύδεται με αποτελεσματικό και πιστικό τρόπο, και παράλληλα να διαχειρίζεται σωστά τα λεγόμενα του, παραμένοντας συνεπής καθ' όλη τη διάρκεια της επίπλαστης ιστορίας του.
- Immunity to stress (Ανοσία στο άγχος). Ένα τέτοιο άτομο κατορθώνει να διαχειρίζεται πολύ καλά το άγχος του. Παρόλο που η διάπραξη απάτης πιθανόν να αποτελεί μια μακροσκελή διαδικασία, κατά την οποία ελλοχεύει καθημερινά ο κίνδυνος αποκάλυψης, ο δράστης έχει την ικανότητα να διατηρεί πάντα την ψυχραιμία του (Wolfe & Hermanson, 2004).

3.6 Το μοντέλο CRIME

Στο πλαίσιο αποτύπωσης των βασικών συνθηκών και χαρακτηριστικών της λογιστικής απάτης αξίζει να γίνει αναφορά στο 'μοντέλο' του Rezaee το οποίο αναλύεται και ερμηνεύεται η έννοια της "παραποίησης λογιστικών καταστάσεων"

και συγκεντρώνονται οι βασικότεροι παράγοντες αλλοίωσης οικονομικών αποτελεσμάτων. Έχει την ονομασία CRIME (στα ελληνικά, έγκλημα), που προκύπτει από τα αρχικά των λέξεων Cook (μάγειρας), Recipes (συνταγές), Incentives (κίνητρα), Monitoring (επίβλεψη), End Results (συνέπειες) (Rezaee, 2003 ,όπ. αναφ. στο Τσίντζου, 2014). Πιο αναλυτικά:

- Cooks (Μάγειρες). Περιλαμβάνει τα άτομα που συμμετέχουν στην διαδικασία της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, η λογιστική απάτη συντελείται με την ανάμειξη, καθοδήγηση και ενθάρρυνση ανώτατων διοικητικών στελεχών, όπως προέδρων, διευθυντών, εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών κτλ.
- Recipes (Συνταγές). Γίνεται αναφορά σε όλα τα μέσα που επιλέγονται για την αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων. Περιλαμβάνονται από πιο συνήθεις διαδικασίες, όπως είναι η χειραγώγηση των κερδών, μέχρι και πιο επιθετικές, όπως είναι οι εικονικές συναλλαγές.
- Incentives (Κίνητρα). Εδώ συγκαταλέγονται όλα τα ερεθίσματα, τα οποία αποτελέσαν την αφετηρία για την έναρξη της χρηματοοικονομικής απάτης από μέρους των επιχειρήσεων.
- Monitoring (Επίβλεψη). Η επίβλεψη αφορά τα αίτια, λόγω των οποίων εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί αδυνατούν να εντοπίσουν τις παραποιημένες λογιστικές καταστάσεις,
- End Results (Συνέπειες). Παρουσιάζεται ο αντίκτυπος που έχει η αλλοίωση λογιστικών καταστάσεων στις σχέσεις της επιχείρησης με το επενδυτικό κοινό και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

3.7 Το Μοντέλο 3Cs

Έκτος από το μοντέλο CRIME (Rezaee, 2003), αξιοσημείωτη είναι και η ανάπτυξη ενός ακόμα μοντέλου που αναπτύχθηκε από τον Rezaee (2002, όπ. αναφ. στο Tiscini & Di Donato, 2006), μέσω του οποίου επιχειρείται να δοθεί μια επεξήγηση αναφορικά με τη διαδικασία διάπραξης λογιστικής απάτης. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτό περιλαμβάνονται τρεις μεταβλητές, των οποίων η αξιολόγηση, όπως υποστηρίζει ο ίδιος, είναι δυνατόν να συντελέσει στην αποκάλυψη των κινήτρων, των ευκαιριών και της εκλογίκευσης, που κρύβονται πίσω από μια απάτη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, όπως προαναφέρθηκε. Οι μεταβλητές αυτές αναλύονται στη συνέχεια.

- **Conditions (Συνθήκες):** Βασικό κίνητρο για απάτη από μέρους των managers μιας οικονομικής μονάδας είναι οι δυσμενείς συνθήκες που πιθανώς επικρατούν, και πιο συγκεκριμένα οι οικονομικές πιέσεις που

δέχονται, προκειμένου να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των χρηματοοικονομικών αναλυτών αναφορικά με την ποιότητα και ποσότητα των κερδών. Ορισμένα παραδείγματα υφιστάμενων καταστάσεων που ωθούν τους managers προς διάπραξη απάτης είναι ένα αναποτελεσματικό διοικητικό συμβούλιο, ένα αδύναμο σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης κ.α.

- **Corporate Structure (Εταιρική Δομή):** Πρωταρχικό ρόλο στην πρόληψη, ανίχνευση και αντιμετώπιση της λογιστικής απάτης παίζει ένα αποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης. Στην περίπτωση που υφίσταται ένα τέτοιου είδους σύστημα διακυβέρνησης, τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης αποτρέπονται από το να διαπράξουν την οποιασδήποτε απάτη.
- **Choice (Επιλογές):** Ένα πράγμα που μπορεί να ειπωθεί με μεγάλη σιγουριά είναι ότι η συμμετοχή σε παράνομες πράξεις και η διάπραξη απάτης αποτελεί ζήτημα προσωπικής επιλογής. Κατά πόσο θα διαπραχθεί μια λογιστική εξαπάτηση επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες, όπως για παράδειγμα ένα ελλιπές αξιακό σύστημα, το οποίο οδηγεί πολλά ηγετικά στελέχη στην επιτέλεση παράνομων πράξεων χωρίς κανέναν απολύτως ενδοιασμό (Rezaee, 2002).

3.8 Θύματα Λογιστικής Απάτης

Οι οικονομικές καταστάσεις συντάσσονται και παρουσιάζονται ετησίως τουλάχιστον μια φορά, αποσκοπώντας στην κάλυψη των αναγκών πληροφόρησης του αριθμού των πιθανών χρηστών. Ένα σύνολο προσώπων βασίζεται σε αυτές, εφόσον αποτελούν την κύρια πηγή των οικονομικών πληροφοριών, και συνεπώς οποιαδήποτε διαστρέβλωση είναι πιθανόν να επηρεάσει τη λήψη αποφάσεων από μέρους τους. Στη διεθνή βιβλιογραφία τα συγκεκριμένα άτομα, οι χρήστες δηλαδή των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι γνωστοί με τον όρο “stakeholders”. Σύμφωνα με τον Φίλιο (2008, σελ. 49), stakeholder είναι “κάθε άτομο, κοινωνική ομάδα ή οργανισμός που επηρεάζεται ή επηρεάζει τις δραστηριότητες μιας επιχείρησης”. Επομένως, για να διαπιστωθεί ποιοι πλήττονται περισσότερο από τις παραποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις, χρειάζεται αρχικά να γίνει

αναφορά στους χρήστες των λογιστικών καταστάσεων. Παρατηρούνται δύο ομάδες χρηστών:

1) Στην πρώτη ομάδα περιλαμβάνονται όσοι λαμβάνουν αποφάσεις εντός επιχείρησης, καθώς και μέλη της επιχείρησης όπως:

- Ιδιοκτήτες και διευθυντές, οι οποίοι μέσω της εκτίμησης των λογιστικών καταστάσεων, λαμβάνουν αποφάσεις για το μέλλον της επιχείρησης.
- Οι μάνατζερ της οικονομικής μονάδας, αρμόδιοι για την ενημέρωση του διοικητικού συμβουλίου και των μετόχων.
- Υπάλληλοι, οι οποίοι μέσω των λογιστικών καταστάσεων διαπιστώνουν τυχόν μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008)

2. Στη δεύτερη ομάδα ανήκουν όσοι λαμβάνουν αποφάσεις εκτός επιχείρησης όπως:

- Επενδυτές, ενδιαφερόμενοι για την πορεία των επενδύσεών τους και την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων.
- Πιθανοί μελλοντικοί επενδυτές, οι οποίοι ύστερα από αξιολόγηση των οικονομικών καταστάσεων, οδηγούνται στη λήψη αποφάσεων για πιθανές επενδύσεις σε επιχειρήσεις.
- Οι δανειστές. Πρόκειται για χρήστες που από τις λογιστικές καταστάσεις ελέγχουν κατά πόσο μια οικονομική μονάδα δύναται να εκπληρώσει τις εκκρεμότητές της.
- Οι πιστωτές, οι οποίοι από ελέγχουν και συγκρίνουν την τρέχουσα και τη μελλοντική ταμειακή ροή, ταυτόχρονα με την τρέχουσα και μελλοντική αποδοτικότητα των επιχειρήσεων.
- Οι πελάτες της επιχείρησης, οι οποίοι εστιάζουν κατά κύριο λόγο στο βαθμό τη σταθερότητας της επιχείρησης, όπως και στην παροχή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής ποιότητας.

- Η κυβέρνηση, η οποία ύστερα από τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων λαμβάνει αποφάσεις αναφορικά με την επιβολή φόρων και δασμών στις επιχειρήσεις (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008) .

Όπως είναι φυσικό, από το σύνολο των προαναφερθέντων προσώπων, οι επενδυτές είναι τα πρώτα θύματα της χρηματοοικονομικής απάτης, διότι σε περίπτωση υπερεκτίμησης των εταιρικών κερδών, όσοι από αυτούς αγοράζουν, ενώ τα κέρδη είναι στην πραγματικότητα μειωμένα εξαπατώνται και ζημιώνονται. Βέβαια, δεν είναι οι μόνοι που δέχονται άμεσα τα πλήγματα της λογιστικής απάτης. Ο κατάλογος των θυμάτων περιλαμβάνει και άλλους που βασίζονται στις πληροφορίες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της οικονομικής μονάδας, όπως είναι οι τράπεζες και τα υπόλοιπα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που προχωρούν σε δανεισμό χρημάτων στην επιχείρηση, καθώς και οι προμηθευτές, αλλά και οι πελάτες που, μέσω των λογιστικών καταστάσεων, ελέγχουν τις επιδόσεις σχετικά με τις συμβάσεις. Τέλος η συγκεκριμένη πρακτική φέρει αρνητικές επιπτώσεις στους συνεργάτες της εταιρίας, στους χρηματοοικονομικούς αναλυτές που παρέχουν επενδυτικές συμβουλές σχετικά με τον εκδότη και τους τίτλους, και οι δικηγόροι που οδηγούνται σε εσφαλμένη παροχή πληροφοριών για τον εκδότη, και πιθανώς για τις ασφαλιστικές εταιρείες που εκδίδουν (Φίλιος, 2008) .

Προς αποφυγή των παραπάνω καταστάσεων, που προκύπτουν από την ωραιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, κάθε χρήστης, χρηματιστής, δανειολήπτης, ασφαλιστής, επενδυτής ή μέτοχος, μπορεί να κάνει μια δήλωση απάτης, σε περιστάσεις όπου αντιμετωπίζει μια από τις ακόλουθες καταστάσεις:

- Αναφέρθηκαν εταιρικά κέρδη, αλλά η κατάσταση των ταμειακών ροών δεν είναι πολύ καλή
- Τα μικτά κέρδη παραμένουν σε υψηλά επίπεδα, παρά τις πιέσεις που δέχεται η οικονομική μονάδα από την αγορά για σταθεροποίηση των τιμών,
- Από τη μια πλευρά οι εισπρακτέοι λογαριασμοί, τα χρέη και τα επίπεδα των λογαριασμών των αποθεμάτων αυξάνονται, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται σταθερότητα ή μείωση στις πωλήσεις,
- Η εταιρεία οδεύει σε σύναψη συμφωνιών τραπεζικών παραβιάσεων,

- Κορυφαία διευθυντικά στελέχη λαμβάνουν σημαντικά μπόνους (Siegel & Shim, 2010)

Η ωραιοποίηση χρηματοοικονομικών πληροφοριών είναι αναπόφευκτη, όταν παρατηρείται αδυναμία στον ελεγκτικό μηχανισμό, και ταυτοχρόνως ευελιξία στα λογιστικά πρότυπα. Σε ένα πιο εκτεταμένο επίπεδο, μια τέτοιου είδους κατάσταση, είναι λογικό ότι θα επηρεάσει την παγκόσμια οικονομία, ειδικότερα όταν πρόκειται για δόλιες ενέργειες, όπως αυτές της αλλοίωσης των στις οικονομικών πληροφοριών, οι οποίες λαμβάνουν χώρα κατά κύριο λόγο στις αναπτυγμένες χώρες. Δεδομένου ότι η αμερικάνικη οικονομία κυριαρχεί στην παγκόσμια οικονομία, αποτελεί εφιαλτήριο χρηματοπιστωτικών κρίσεων, όπως συνέβη στον τομέα της ενέργειας στην Εnron το 2001.

Ο υπολογισμός του κόστους της επαγγελματικής απάτης αποτελεί ένα σημαντικό, αλλά ιδιαίτερα απαιτητικό εγχείρημα. Αυτό που μπορεί να λεχθεί με απόλυτη σιγουριά είναι ότι το πραγματικό κόστος είναι ανυπολόγιστο. Μάλιστα, εξαιτίας της εγγενώς παράνομης φύσης της λογιστικής απάτης, δεν αποκλείεται ένας σημαντικός αριθμός διάπραξης λογιστικής απάτης να μην αποκαλυφθεί ποτέ, με αποτέλεσμα το συνολικό κόστος των ζημιών πιθανώς να μην φανερωθεί, τόσο ποσοτικά, όσο και αναφορικά. Επομένως, κάθε προσπάθεια μέτρησης της ζημιάς που προκλήθηκε από την απάτη θα αποτελεί, στην καλύτερη των περιπτώσεων, μόνο μια εκτίμηση. Ακόμη κι έτσι ωστόσο, ο καθορισμός του κόστους μιας τέτοιου είδους πρακτικής, όπως είναι η ωραιοποίηση λογιστικών καταστάσεων, είναι ζωτικής σημασίας για την ανάδειξη της έκτασης και των βλαβερών συνεπειών της οικονομικής εγκληματικότητας. Οι καταρρεύσεις των γιγάντιων εταιρειών που πραγματοποιήθηκαν στις ΗΠΑ, αποτέλεσαν το θεμέλιο για την έναρξη μεγάλης κρίσης σε στις χρηματοπιστωτικές αγορές διεθνώς (Siegel & Shim, 2010)

Τα τελευταία χρόνια, η παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων έχει κοστίσει στο επενδυτικό κοινό περισσότερο από 500 δισεκατομμύρια δολάρια. Η συγκεκριμένη πρακτική λάβε μεγάλες διαστάσεις, προσελκύοντας την προσοχή του κοινού, του τύπου, των επενδυτών, της οικονομικής κοινότητας, καθώς και των ρυθμιστικών αρχών, λόγω της γνωστοποίησης οικονομικών απατών που διαπράχθηκαν σε μεγάλες εταιρείες όπως η Lucent, η Xerox, η Global crossing, WorldCom, Adelphia και Tyco. Κορυφαία στελέχη των συγκεκριμένων τμημάτων,

καθώς και άλλων εταιρειών, ενεπλάκησαν σε παραποιήσεις χρηματοοικονομικών καταστάσεων, με αποτέλεσμα αρκετοί από αυτούς να κατηγορηθούν και καταδικαστούν (Φίλιος, 2008). Ορισμένα από τα προαναφερθέντα οικονομικά σκάνδαλα πρόκειται να θα αναλυθούν παρακάτω με μεγαλύτερη λεπτομέρεια.

Από όσα έχουν ειπωθεί μέχρι στιγμής, προκύπτει ότι η πρακτική της αλλοίωσης λογιστικών στοιχείων επιφέρει δυσμενείς και μακροπρόθεσμες συνέπειες στο σύνολο των εμπλεκομένων. Οι συγκεκριμένες απάτες ζημίωσαν όχι μόνο τις οργανώσεις, αλλά και τις κοινωνίες. Εκτός του ότι μια οικονομική απάτη τέτοιου είδους θα συνεχίσει να βλάπτει την πραγματική οικονομία σε διαφορετικές περιοχές, παρατηρείται και το φαινόμενο οι πλούσιοι να αποκτούν περισσότερο πλούτο, ενώ οι φτωχοί να γίνονται φτωχότεροι, λόγω της απουσίας κατανομής σε παραγωγικούς τομείς (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

3.9 Αντιμετώπιση της λογιστικής απάτης

Σύμφωνα με τους Siegel και Shim (2010), παρατηρούνται τρεις τρόποι αντιμετώπισης των καταστάσεων παραποίησης λογιστικών προτύπων:

- Η πρώτη μέθοδος αντιμετώπισης της λογιστικής απάτης συνδέεται με την διαφάνεια των εσωτερικών λειτουργιών. Μέσω της συγκεκριμένης τακτικής, η επιχείρηση έχοντας διαφάνεια συμβάλλει στην ενδυνάμωση του εσωτερικού έλεγχου της.
- Στη συγκεκριμένη περίπτωση γίνεται λόγος για την αντιμετώπιση της παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων, μέσα από την χρήση ηλεκτρονικών συστημάτων προστασίας. Η ηλεκτρονική προστασία είναι απαραίτητο να λειτουργεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να συντελεί τόσο στην πρόληψη, όσο και στην ανίχνευσης της απάτης. Υπάρχουν ειδικά προγράμματα, σχεδιασμένα να προειδοποιούν σε περίπτωση λογιστικής απάτης. Στα προγράμματα αυτά περιλαμβάνονται σαρωτές περιεχομένου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τα τείχη προστασίας και τέλος οι κάρτες ελέγχου πρόσβασης.
- Ο τελευταίος τρόπος αντιμετώπισης της παραποίησης λογιστικών καταστάσεων συσχετίζεται με τη χρήση διαφόρων μοντέλων και

υποδειγμάτων (χρηματοοικονομικοί δείκτες). Η χρήση των δεικτών ενισχύουν την προσπάθεια εντοπισμού των αλλοιωμένων οικονομικών καταστάσεων από μέρος του χρήστη ή του οικονομικού αναλυτή. Στα υποδείγματα γίνεται χρήση τόσο ποσοτικών, όσο και και ποιοτικών μεταβλητών με την βοήθεια της στατιστικής και της επιχειρησιακής έρευνας.

ΚΕΦΛΑΙΟ 4 : Ο ρόλος της Ελεγκτικής

4.1 Βασικά χαρακτηριστικά της Ελεγκτικής

Προκειμένου να ανιχνευθούν και να αντιμετωπιστούν ζητήματα λογιστικής απάτης, αναπτύχθηκε ο κλάδος της Ελεγκτικής, επιχειρώντας την εξασφάλιση ενός ορθού αποτελέσματος της λογιστικής πρακτικής. Αποτελεί έναν ξεχωριστό επαγγελματικό κλάδο των διοικητικών και οικονομικών επιστημών, στον οποίο επιθεωρείται κατά πόσο τηρούνται οι γενικοί κανόνες, όροι και προϋποθέσεις σε κάθε επιχείρηση, οικονομική μονάδα, ή φορέα. Βασικός σκοπός της είναι η διαφύλαξη και η σωστή διαχείριση των οικονομικών πόρων, καθώς και η ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2013).. Στις σύγχρονες κοινωνίες, ο ρόλος της Ελεγκτικής γενικότερα, και των ελεγκτών ειδικότερα, λαμβάνουν κυρίαρχη θέση, ως ιδιαίτερα σημαντικών θεσμικών παραγόντων στη λειτουργία της ελεύθερης οικονομίας. Καμία απολύτως πώληση, εξαγορά ή συγχώνευση σημαντικού μεγέθους επιχείρησης δεν πρέπει να πραγματοποιείται, εάν δεν έχει προηγηθεί ειδική διερεύνηση της οικονομικής κατάστασης από ελεγκτές. Επομένως, ο συγκεκριμένος τομέας ενέχει θέση καταλύτη για τη ορθή λειτουργία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος (Καζαντζής, 2006).

Η Ελεγκτική εκλαμβάνεται τόσο ως επιστήμη, εφόσον μέσω της επιθεώρησης και ανάλυσης προσφέρει διαρκώς νέα γνώση, όσο και ως τεχνική, καθώς σε συνδυασμό με την παραγόμενη επιστημονική γνώση, ικανοποιεί τις ελεγκτικές ανάγκες και εκπληρώνει την αποστολή της. Θεμέλιο για την ορθή διεξαγωγή της, αποτελεί η εκτεταμένη γνώση της λογιστικής και φορολογικής νομοθεσίας (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2013). Ο συγκεκριμένος τομέας επικεντρώνεται σε τρία κύρια ζητήματα:

1. Το αντικείμενο του ελέγχου: Ουσιαστικά, αφορά ερωτήματα όπως, τι ελέγχεται, για ποιο λόγο είναι αναγκαίος ο έλεγχος, και η εκπλήρωση ποιών σκοπών επιδιώκεται μέσω της διεξαγωγής του. Ενδιαφερόμενοι για τη διενέργεια του ελέγχου είναι τόσο οι διοικήσεις των επιχειρήσεων, όσο και μια σειρά από χρήστες των λογιστικών καταστάσεων, όπως είναι οι μέτοχοι, οι επενδυτές, τα πιστωτικά ιδρύματα, οι αναλυτές και γενικότερα όλοι όσοι συναλλάσσονται με την οικονομική μονάδα.

2. Το υποκείμενο του ελέγχου: Εδώ, γίνεται αναφορά στον ελεγκτή. Πρόκειται για έναν ικανό, προσοντούχο και ανεξάρτητο ειδικό επαγγελματία, ο οποίος ελέγχει ποια

πρόσωπα τηρούν τις νόμιμες διαδικασίες, ποιες προδιαγραφές πρέπει να πληρούν και ποια προσόντα απαιτείται να διαθέτουν, ώστε κατορθώνουν να ανταποκρίνονται στα ελεγκτικά τους καθήκοντα. Ο ελεγκτής χρειάζεται να είναι σε θέση να θέτει σε εφαρμογή τα κριτήρια ελέγχου, καθώς και να προσδιορίζει τα να εξετάζει τα απαιτούμενα τεκμήρια, ώστε οδηγείται στη διατύπωση αξιόπιστου πορίσματος επί του ελέγχου του. Βασικό χαρακτηριστικό του πρέπει να είναι αποτελεί η τήρηση μιας ανεξάρτητης στάσης κατά τη διενέργεια του ελέγχου. Επομένως, απαιτείται να έχει ανεπηρέαστη κρίση, τόσο ως προς τη συγκέντρωση και αξιολόγηση των ελεγκτικών τεκμηρίων, όσο και ως προς τη διατύπωση της επαγγελματικής του γνώμης

3. *Τις διαδικασίες ελέγχου*: Κύριο ζήτημα ενασχόλησης του κλάδου της ελεγκτικής είναι οι επιστημονικές μέθοδοι και οι πρακτικές που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του ελέγχου, με σκοπό την ολοκλήρωση του ελεγκτικού έργου (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2013).

4.2 Σκοπός της Ελεγκτικής

Σύμφωνα με τους McNamee et al (1995) βασικός σκοπός της ελεγκτικής διαδικασίας είναι άσκηση οργανωμένης, τακτικής και προσηλωμένης επίδρασης στην κατάσταση της οικονομικής μονάδας, που επιδιώκει την μελλοντική αναμόρφωση και βελτίωση της. Μέχρι και τις αρχές του 19ου αιώνα, πρωταρχικός σκοπός του ελέγχου αποτελούσε η ανακάλυψη κάθε είδους απάτης, καθώς και η ανίχνευση οποιασδήποτε λανθασμένης καταχώρησης μέσα από μια λεπτομερή διερεύνηση των λογιστικών καταχωρήσεων, ενώ η έννοια του εσωτερικού ελέγχου ήταν σχεδόν άγνωστη. Στις σύγχρονες κοινωνίες, η ελεγκτική διαδικασία επεκτάθηκε συμπεριλαμβάνοντας την εκτίμηση της ορθότητας και της αξιοπιστίας των λογιστικών καταχωρήσεων, με τον εσωτερικός έλεγχο να αυξάνει όλο και περισσότερο τη σημαντικότητά του (Αληφαντη, 2003).

Ουσιαστικά, μέσω αυτής της διαδικασίας επιδιώκεται να διαπιστωθεί κατά πόσο η ποιότητα και το περιεχόμενο των παρεχόμενων λογιστικών πληροφοριών από τη διοίκηση της οικονομικής μονάδας, συνάδουν με το εκάστοτε κανονιστικό πλαίσιο και σύμφωνα με τις εφαρμοζόμενες γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και τη σχετική νομοθεσία (Κάντζος, 2006). Παράλληλα, εντοπίζονται πιθανές ελλείψεις, και έτσι προλαμβάνονται ή ανιχνεύονται σημεία που προσφέρουν δυνατότητες μελλοντικών εξορθλώσεων, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι δαπάνες και να

εξαλείφονται οι σπατάλες. Μέσω της διαδικασίας ελέγχου, τέλος, διαπιστώνεται εάν η επιχειρησιακή μονάδα λειτουργεί στο επιθυμητό επίπεδο αποδοτικότητας. Με τη χρήση των προαναφερθέντων λειτουργιών, η ελεγκτική αποκτά έδαφος αποδοχής και εφαρμογής σε κάθε επιχειρηματική μονάδα, φορέα και κοινωνία (Αληφαντή, 2003) . Συνολικά, οι βασικοί σκοποί της ελεγκτικής είναι:

1. Ο προληπτικός έλεγχος, η πρόληψη, δηλαδή, ηθελημένων ή αθέλητων λογιστικών λαθών, απατών (προληπτικός έλεγχος).
2. Ο κατασταλτικός έλεγχος, που αφορά την ανίχνευση και αποτροπή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων, απατών.
3. Ο επιβεβαιωτικός έλεγχος, δηλαδή η εξακρίβωση της πιστότητας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
4. Τα κοστολόγια (κύκλος εργασιών). Ένας από τους κύριους σκοπούς της ελεγκτικής διαδικασίας είναι η αποτίμηση της σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων, που περιλαμβάνουν σημαντικά δεδομένα, τα οποία απεικονίζουν την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν στην επιχείρηση (Κάντζος, 2006).

4.3 Διακρίσεις της Ελεγκτικής

Όπως προαναφέρθηκε, ο κλάδος της ελεγκτικής μελετά τις αρχές και του κανόνες που απαιτείται να διέπουν τους οικονομικούς ελέγχους και αποτελεί μία απαραίτητη διαδικασία σε όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως. Στο

πλαίσιο αυτό, έχουν διαμορφωθεί δύο είδη ελέγχου, ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος (Καραμάνης, 2008) .

4.3.1 Ο ρόλος των εσωτερικών ελεγκτών

Οι εσωτερικοί ελεγκτές δρουν εντός της οικονομικής μονάδας. Στην κατεύθυνση αυτήν, η τα συγκεκριμένα άτομα αφενός δρουν ανεξάρτητα, αλλά αφετέρου αποτελούν εντεταλμένους εργαζομένους από μέρους τη διοίκησης, αποσκοπώντας στον έλεγχο των οργανωτικών και λειτουργικών συστημάτων του οργανισμού (Καραμάνης, 2008). Στους στόχους της εσωτερικής ελεγκτικής περιλαμβάνεται η εξέταση της ορθής λειτουργίας των τμημάτων της μονάδας, η διαπίστωση της αποτελεσματικότητας που διέπει την εσωτερική οργάνωση καθώς και των οργανωτικών και διοικητικών συστημάτων, η ανίχνευση πιθανής απάτης, λάθους, υπερβολής ή αδυναμίας σε αυτούς τους τομείς καθώς και η αναφορά αυτών των διαπιστώσεων στη διοίκηση, με παράλληλη προώθηση κατάλληλων μέτρων προς βελτίωση του ελέγχου και διόρθωση των όποιων αποκλίσεων από τους στόχους που έχουν τεθεί. Επομένως, γίνεται εύκολα κατανοητό πως ο εσωτερικός έλεγχος είναι απαραίτητος και διεξάγεται άτυπα σε όλες τις επιχειρήσεις (Καραμάνης, 2008).

4.3.2 Ο ρόλος των εξωτερικών ελεγκτών

Ο ρόλος των εξωτερικών ελεγκτών (δηλαδή των ορκωτών λογιστών-ελεγκτών) έχει αποτελέσει αντικείμενον ποικίλων συζητήσεων και προβληματισμού (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008). Κύριο αντικείμενο της εξωτερικής ελεγκτικής είναι η επιθεώρηση του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης εταιρίας, καθώς και άλλων οργανωτικών συστημάτων που επηρεάζουν τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος. Η έκθεση των εξωτερικών ελεγκτών αποτελεί έναν διάυλο ενημέρωσης, μέσω του οποίου παρέχονται πληροφορίες για την πορεία της επιχείρησης στις ομάδες συμφερόντων εκτός της επιχείρησης, αλλά και στους μετόχους μεγάλων εταιριών. Ουσιαστικά, καταγράφεται η άποψή τους σε μια εμπιστευτική έκθεση ελέγχου προς το Διοικητικό Συμβούλιο της επιχείρησης που ασκεί τον έλεγχο αναφορικά με το βαθμό αξιοπιστίας των λογιστικών καταστάσεων, καθώς και στο πιστοποιητικό ελέγχου που υποβάλλεται στο Διοικητικό Συμβούλιο και στη Γενική Συνέλευση των μετόχων και δημοσιεύεται μαζί με τις λογιστικές καταστάσεις. Η συγκεκριμένη διαδικασία θεωρείται υποχρεωτική για τις μεγάλες επιχειρήσεις (Καραμάνης, 2008).

Μέχρι ένα σημείο, ισχύει η κυρίαρχη άποψη που υποστηρίζει ότι στις εκθέσεις των εξωτερικών ορκωτών ελεγκτών αποτυπώνονται παρατηρήσεις για τυχόν παραποιήσεις (γνώμη με επιφύλαξη), ωστόσο δεν φαίνεται να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι εκθέσεις των ελεγκτών για τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις σε παραποιήσεις χρηματοοικονομικών καταστάσεων, είτε αφορούν επουσιώδεις λογαριασμούς είτε είναι με τέτοιο τρόπο διατυπωμένες, που δεν γίνονται κατανοητές από το ευρύ επενδυτικό κοινό (Καζαντζής, 2006). Στις Η.Π.Α., αποτελεί βασική υποχρέωση των ελεγκτών η αναφορά στις εκθέσεις τους περιπτώσεων παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Σύμφωνα με τα αντίστοιχα Ελεγκτικά Πρότυπα (S.A.S.) Νο 47 και Νο. 82 απαιτείται από μέρος του ελεγκτή η εκτίμηση των παραγόντων κινδύνου (risk factors) και η ανίχνευση τυχόν προειδοποιητικών σημείων (red flags), στα οποία πρέπει εστιάσει περισσότερο κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου (Σπαθής, 2002). Στους παράγοντες κινδύνου περιλαμβάνονται τα εξής:

- ❖ Διοικητικά χαρακτηριστικά. Γίνεται λόγος για τις διοικητικές ικανότητες, πίεςεις, στυλ, διαθέσεις και στάσεις ως προς τον εσωτερικό έλεγχο, αλλά και για τις διαδικασίες κοινοποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Επιπλέον, σημαντικός παράγοντας επικινδυνότητας αποτελεί και η τυχόν ύπαρξη στενών σχέσεων μεταξύ διοίκησης και εσωτερικών ελεγκτών,
- ❖ Συνθήκες κλάδου. Πρόκειται για το οικονομικό περιβάλλον δραστηριοποίησης της επιχείρησης (κορεσμένος κλάδος, αναπτυσσόμενος, νέας οικονομίας), καθώς και για νέες θεσμικές απαιτήσεις στη φορολογία ή στους λογιστικούς κανόνες.
- ❖ Λειτουργικά χαρακτηριστικά και οικονομική σταθερότητα. Περιλαμβάνεται η πολυπλοκότητα των επιχειρησιακών εργασιών και συναλλαγών με άλλες επιχειρήσεις, καθώς και παρουσία οικονομικών καταστάσεων όπως ταμειακή στενότητα, χαμηλή κερδοφορία, καθώς και ύπαρξη συσσωρευμένων ζημιών (Σπαθής, 2002).

Συνολικά, κατά την τέλεση της ελεγκτικής διαδικασίας, προκειμένου να ανιχνευθεί τυχόν απάτη επιβάλλεται από μέρος του ελεγκτή να:

- Διαθέτει επαρκείς γνώσεις για ζητήματα απάτης έτσι ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζει τις ενδείξεις διάπραξης πιθανής απάτης, να

εντοπίζει τις τεχνικές που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν συνήθως για την διάπραξη απάτης και να αντιλαμβάνεται κάθε μορφή απάτης που συνδέονται με τις διαδικασίες που ελέγχονται.

- Βρίσκεται σε ετοιμότητα προς αντιμετώπιση περιπτώσεων που δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για παράνομες δραστηριότητες. Οι ελεγκτές απαιτείται να γνωρίζουν ότι η παρουσία περισσότερων από μιας ενδείξεων ταυτόχρονα, αυξάνει την πιθανότητα διάπραξης λογιστικής απάτης.
- Αξιολογεί κατά πόσο οι ενδείξεις πιθανής απάτης είναι απαραίτητο να διερευνηθούν περαιτέρω.
- Εφόσον διαπιστώσει αρκετές ενδείξεις διάπραξης απάτης, χρειάζεται να ειδοποιήσει τα αρμόδια όργανα μέσα στην επιχείρηση για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων (Καραμάνης, 2008)

4.4 Παράγοντες κινδύνου ελεγκτικής

Ο Κάντζος (2006) υποστηρίζει ότι κατά την ελεγκτική διαδικασία ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος μη ανίχνευσης παραποίησης λογιστικών καταστάσεων από μέρους των ελεγκτών. Ο κίνδυνος αναλύεται σε τρεις βασικές συνιστώσες:

- 1) **Εγγενής κίνδυνος (inherent risk).** Ο συγκεκριμένος τύπος κινδύνου συνδέεται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υπό έλεγχο επιχείρησης (κλάδος, μέγεθος, κ.α.).
- 2) **Κίνδυνος εσωτερικού ελέγχου.** Στην περίπτωση αυτή ο κίνδυνος αφορά την αξιολόγηση του επιπέδου και της αποτελεσματικής οργάνωσης του εσωτερικού ελέγχου, από μέρους του εξωτερικού ελεγκτή.
- 3) **Κίνδυνος εκλεκτικών τεκμηρίων.** Στη συγκεκριμένη περίπτωση, γίνεται αναφορά στον βαθμό επάρκειας και αξιοπιστίας των ελεγκτικών τεκμηρίων, που ελήφθησαν υπόψη κατά τη διάρκεια του ελέγχου .

Οι τρεις προαναφερθείσες συνιστώσες μπορούν να μοντελοποιηθούν σε ένα υπόδειγμα ελέγχου που θα έχει την παρακάτω μορφή:

Ελεγκτικός Κίνδυνος = Εγγενής Κίνδυνος x Κίνδυνος Εσωτερικού Ελέγχου x Κίνδυνος Ελεγκτικών Τεκμηρίων (Κάντζος, 2006)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Τρόποι πρόληψης της παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων

5.1 Η διοίκηση

Αναμφισβήτητα, η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να επιφέρει σοβαρά πλήγματα σε μια οικονομική μονάδα, θέτοντας σε κίνδυνό τη φήμη της, τις σχέσεις της με τους πελάτες, καθώς και τη βιωσιμότητα της. Επιβάλλεται επομένως από τα διευθυντικά στελέχη κάθε επιχείρησης να μην επικεντρώνονται αποκλειστικά στην αποτελεσματική εξιχνίαση μιας λογιστικής απάτης, αλλά να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα, προλαμβάνοντας τη διάπραξη αυτής (Jurinski & Lippman, 1999).

Προς αυτή την κατεύθυνση συντελεί η καθιέρωση ενός ορθού τρόπου διοίκησης της οικονομικής μονάδας, απομακρυσμένο από εγωκεντρισμούς, που θα διαθέτει ευελιξία και δυναμισμό. Παράλληλα, δεν θα μένει στάσιμος, αλλά θα εξελίσσεται με την ίδια ταχύτητα που μεταβάλλονται και οι πρακτικές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, αποτρέποντας τη διάπραξη αυτών. Με τον τρόπο αυτό, διαμορφώνεται μια σωστή κουλτούρα εντός της εταιρίας, μέσω της οποίας ανυψώνεται εμπράκτως και σε τακτική βάση το ηθικό των εργαζομένων της. Η σωστή κουλτούρα, που συγκροτείται από στις αξίες, την ιστορία, τα πιστεύω, τους στόχους και το είδος διοίκησης, αποτελεί το πρωταρχικό θεμέλιο για τη διατήρηση του ηθικού των υπαλλήλων ενός οργανισμού σε τέτοια επίπεδα, ώστε να καταστέλλει τη γενεσιουργό αιτία διάπραξης απάτης, δηλαδή το κίνητρο.

Παράλληλα, κρίνεται απαραίτητη η σωστή και ειλικρινής συνεργασία διοίκησης – ελεγκτή. Ο σημαντικός ρόλος του ελεγκτή στην εταιρεία πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και να διευκολύνεται, μέσω της παροχής οποιασδήποτε πληροφορίας ζητηθεί. Ταυτόχρονα η ενδυνάμωση της θέσης των εσωτερικών ελεγκτών αποτελεί ένα κατάλληλο προληπτικό μέτρο, καθώς έχοντας γνώση οι υπάλληλοι ότι η εργασία τους επιθεωρείται, αποτρέπονται από τη διάπραξη απάτης. Τέλος, θα μπορούσε να δημιουργηθεί θέση για αρμόδιους υπαλλήλους εντός της εταιρίας, οι οποίοι με διακριτικό τρόπο θα δρούσα, προστατεύοντας εργαζομένους, που παρόλο που έχουν αντιληφθεί απάτες, δεν προβαίνουν σε αποκαλύψεις από τον φόβο απώλειας της δουλειάς τους (Spathis et al, 2003).

5.2 Οι ελεγκτές

Η ορθή ανάπτυξη και λειτουργία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, καθώς και ένα πλαίσιο αξιολόγησης κινδύνων διάπραξης απάτης, ενισχύουν σημαντικά την προσπάθεια περιορισμού της ανάπτυξης κατάλληλων συνθηκών παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Το τμήμα εσωτερικού ελέγχου απαιτείται να δρα άμεσα και χωρίς αναστολές, όσον αφορά το εύρος της εργασίας και των εισηγήσεών του. Η συλλογή των πληροφοριών για την πιθανότητα ουσιαστικών λαθών λόγω παραποίησης από την ομάδα ελέγχου, επιβάλλεται να διεξάγεται με τη μέγιστη προσοχή. Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνει τρία βήματα, τα οποία περιγράφονται παρακάτω:

- Διεξαγωγή συστηματικής έρευνα, τόσο της διοίκησης, όσο και των υπολοίπων τμημάτων της οικονομικής μονάδας. Η ελεγκτές είναι απαραίτητο να βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία με τους διοικούντες της εταιρίας, όπως και με τα κατώτερα στελέχη της, και να καταγράφει τις αντιδράσεις τους σε τυχόν ύποπτες κινήσεις και δραστηριότητες.
- Γενική ανάλυση των χρηματοοικονομικών και μη παραγόντων που περιλαμβάνονται στο Προσάρτημα (την έκθεση που συνοδεύει τις λογιστικές καταστάσεις τέλους χρήσης της επιχείρησης, περιλαμβάνοντας κατά κύριο λόγο μη μετρίσιμες πληροφορίες για τη χρηματοοικονομική θέση και τα αποτελέσματα της επιχείρησης, οι οποίες διευκολύνουν τους τρίτους να κατανοήσουν καλύτερα τα λογιστικά στοιχεία της επιχείρησης).
- Εντοπισμός και άμεση αναφορά των παραγόντων που δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την διάπραξη αλλοίωσης χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης.

Παράλληλα, σύμφωνα με τους (Spathis et al, 2003) έχουν αναπτυχθεί ειδικά μοντέλα και υποδείγματα, τα οποία ενισχύουν τις προσπάθειες των ελεγκτών για την αποκάλυψη παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων. Τα συγκεκριμένα υποδείγματα, μέσω εξελιγμένων στατιστικών μεθόδων και επιχειρησιακής έρευνας, χρησιμοποιώντας ποσοτικές και ποιοτικές μεταβλητές, όπως είναι οι πολυμεταβλητές, οι αναλύσεις παλινδρόμησης, και οι παραγοντικές αναλύσεις, συντελούν στην ανίχνευση λογιστικής απάτης. Επομένως, αποτελούν χρήσιμα εργαλεία για τους

ελεγκτές, για τη φορολογία, για τους υπαλλήλους στο χρηματιστήριο, για τις κρατικές αρχές και σίγουρα για τις ρυθμιστικές αρχές και το τραπεζικό σύστημα.

5.3 Το κράτος

Ο πιο σημαντικός παράγοντας προς ανάληψη δραστικών και αυστηρών μέτρων για την πρόληψη, ανίχνευση και αντιμετώπιση του φαινομένου παραποίησης λογιστικών καταστάσεων είναι το κράτος. Στόχος θα πρέπει να είναι η τιμωρία τόσο των δραστών, όσο και των ατόμων που διευκόλυναν τη διάπραξη λογιστικής απάτης, ο παραδειγματισμός όσων επιθυμούν να προβούν σε παρεμφερείς ενέργειες, η επιβολή μεγάλων χρηματικών προστίμων, καθώς και εφαρμογή διαφόρων πρακτικών ενημέρωσης και ελέγχου των επιχειρήσεων (Jurinski & Lippman, 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Ο ρόλος των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στην ωραιοποίηση λογιστικών καταστάσεων

Η ΕΛΤΕ είναι η εθνική εποπτική αρχή του ελεγκτικολογιστικού επαγγέλματος και είναι αρμόδια για την θέσπιση και την εποπτεία της ορθής και αποτελεσματικής εφαρμογής των λογιστικών και ελεγκτικών προτύπων.

Αποστολή της είναι η συνεχής ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης του επενδυτικού κοινού στην λειτουργία του ελεγκτικού και λογιστικού θεσμού στην Ελλάδα. Η ΕΛΤΕ απαρτίζεται από δύο εποπτικά συμβούλια μέσω των οποίων διενεργείται η εποπτεία της αγοράς. Μέσω του Συμβουλίου Ποιοτικού Ελέγχου (ΣΠΕ) εποπτεύονται τα Ελεγκτικά Πρότυπα, με τα οποία ελέγχεται η συμμόρφωση των ορκωτών ελεγκτών και των ελεγκτικών γραφείων με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και τον Κώδικα Δεοντολογίας της IFAC. Μέσω της Επιτροπής Επαγγελματικών Εξετάσεων (ΕΕΕ) εποπτεύονται όλες οι σχετιζόμενες με την άσκηση του επαγγέλματος του νόμιμου ελεγκτή πτυχές, όπως ιδίως οι επαγγελματικές εξετάσεις, η πρακτική άσκηση και η χορήγηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος.

6.1 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του κανονισμού αριθμ. 1606/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19^{ης} Ιουλίου 2002 : ‘Ως Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα νοούνται τα Δ.Λ.Π., τα Δ.Π.Χ.Π. και οι συναφείς ερμηνείες, οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις των εν λόγω προτύπων και συναφών ερμηνειών καθώς και τα μελλοντικά πρότυπα και οι συναφείς ερμηνείες που θα εκδώσει ή θα δημοσιεύσει στο μέλλον ο Οργανισμός Δ.Λ.Π.’. Παράλληλα, ο πρωταρχικός σκοπός των Δ.Λ.Π. αποτυπώνεται στην παράγραφο 4 του κανονισμού 1606/2002, σύμφωνα με τον οποίο: ‘Ο παρών κανονισμός ενισχύει την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων στην εσωτερική αγορά και βοηθά τις κοινοτικές εταιρείες να ανταγωνίζονται σε ισότιμη βάση για την εξεύρεση διαθέσιμων χρηματιστηριακών πόρων τόσο στις κοινοτικές όσο και στις διεθνείς κεφαλαιαγορές’.

Τα ΔΛΠ., συνιστώντας τη βασικότερη μορφή έκφρασης της λογιστικής επιστήμης, αποτελούν μια κωδικοποιημένη μορφή των λογιστικών αρχών και κανόνων, η εφαρμογή των οποίων καθίσταται απαραίτητη για την έκθεση χρηματοοικονομικών καταστάσεων, καθώς μέσω αυτών πραγματοποιείται η απεικόνιση οικονομικών γεγονότων (Thorton, 2006) Έχοντας αποκτήσει διεθνή αναγνώριση και αποδοχή, απευθύνονται σε κάθε λογιστική μονάδα και εφαρμόζοντας τα επιδιώκεται ο

περιορισμός ή και η εξάλειψη της ανεπαρκούς, και μη συγκρίσιμης λογιστικής πληροφόρησης που μπορεί να υπάρχει, όχι μόνο στο πλαίσιο της εγχώριας, αλλά και της παγκόσμιας κεφαλαιαγοράς (Πτυχιακή Ράσσια 2012).

Η εφαρμογή των ΔΛΠ αποτελεί απαίτηση της αγοράς, η οποία διατηρεί υψηλές προσδοκίες σχετικά με την ανταπόκριση των επιχειρήσεων και την πιστή και ορθή συμμόρφωσή τους προς αυτά. Η υιοθέτηση των ΔΛΠ, αλλά και η συνεχής εξέλιξη τους συνιστούν μια σημαντική πρόκληση, καθώς στοχεύουν στην απρόσκοπτη πρόσβαση των επενδυτών στη λογιστική πληροφόρηση, στη διαμόρφωση αξιόπιστων αναλύσεων της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου αποτελεσματικότητας στην κεφαλαιαγορά. Από τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό ότι η χρήση διεθνών λογιστικών προτύπων και συστημάτων, προάγει την παροχή αξιόπιστης πληροφόρησης, ενισχύει τη δημιουργία χρηματοοικονομικής πειθαρχίας και την ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς, περιορίζει το ενδεχόμενο παραποίησης της χρηματοοικονομικής εικόνας των επιχειρήσεων και προστατεύει το επενδυτικό κοινό, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη της αγοράς στο χρηματοοικονομικό και εποπτικό σύστημα.

Ουσιαστικά, το σύστημα Δ.Λ.Π αποτελεί ένα υγιές χρηματοπιστωτικό σύστημα, που χαίρει διεθνούς αποδοχής μέσα από γενικά αποδεκτά λογιστικά πρότυπα. Βασικός του στόχος είναι η διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών κεφαλαιαγορών. Για να επιτευχθεί ένα τέτοιο εγχείρημα, απαιτείται η σύγκλιση των ευρωπαϊκών προτύπων για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, με διάφορα Πρότυπα που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν παγκοσμίως για τις διασυνοριακές συναλλαγές ή για την εισαγωγή σε οποιαδήποτε χρηματιστηριακή αγορά του κόσμου. Η τυχόν κακή ποιότητα των λογιστικών προτύπων και η ανεπαρκής πληροφόρηση, είναι δυνατόν να οδηγήσει σε αστάθεια και αβεβαιότητα στην κεφαλαιαγορά, εφόσον η αποτελεσματικότητα αυτής καθώς και η ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ επιχειρήσεων και μετόχων, δανειστών και επενδυτικού κοινού βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στο περιεχόμενο των λογιστικών προτύπων (Elliot & Elliot, 2011).

Τα πρότυπα των οποίων η έκδοση είχε πραγματοποιηθεί από την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Committee - I.A.S.C.) από το έτος 1973 έως το έτος 2001, ονομάζονται Διεθνή Λογιστικά

Πρότυπα (International Accounting Standards - I.A.S.). Τα πρότυπα τα οποία εκδόθηκαν ύστερα από τον Μάρτιο του 2002 από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board - I.A.S.B.), αποκαλούνται Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (International Financing Reporting Standards -I.F.R.S.) Η εφαρμογή τους καθίσταται υποχρεωτική για τις ελληνικές επιχειρήσεις, ακόμα και για όσες δεν έχουν εισαχθεί στο Χ.Α (Λουμιώτης, 2013).

6.2 Γενικές Αρχές των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα στηρίζονται σε ορισμένες γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές, μέσω των οποίων διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία τους (Ντζανάτος, 2008). Αυτές είναι:

Η Αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας

Η Αρχή της συνεχιζόμενης δραστηριότητας τονίζει ότι η οικονομική μονάδα απαιτείται να παρουσιάζει συνεχή δραστηριότητα, που θα αποτυπώνεται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, με εξαίρεση τις περιπτώσεις ρευστοποίησης της επιχείρησης από μέρους της διοίκησης, ή της παύσης των εμπορικών συναλλαγών, όπου η γνωστοποίηση του γεγονότος αποτυπώνεται στις οικονομικές καταστάσεις.

Η Αρχή των δεδουλευμένων εσόδων-εξόδων

Σύμφωνα με την Αρχή των δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων, τα έσοδα και τα έξοδα λογίζονται στη χρήση που αφορούν, ανεξάρτητα από το χρόνο είσπραξης ή πληρωμής τους. Έσοδα ή έξοδα προηγούμενων χρήσεων δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Επομένως, κάθε χρήση θεωρείται ανεξάρτητη από την άλλη.

Η Αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων

Σύμφωνα με την Αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων, κάθε χρήση γίνεται αντιληπτή ως ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες.

6.3 Η δομή του IFRS

Η δομή διακυβέρνησης του Ιδρύματος IFRS συγκροτείται από τρία επίπεδα: το Συμβούλιο Παρακολούθησης, το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και τους Διευθυντές του Ιδρύματος (Καραγιάννη, et al., 2007). Αναλυτικότερα:

Συμβούλιο Παρακολούθησης: Το Συμβούλιο Παρακολούθησης αποτελεί για την κεφαλαιαγορά μια ομάδα αρχών, παρέχοντας μια επίσημη σύνδεση μεταξύ των Επιτρόπων και των δημόσιων αρχών και αποσκοπώντας στην ενίσχυση της δημόσιας λογοδοσίας του Ιδρύματος IFRS.

Διευθυντές του Ιδρύματος IFRS: Στις αρμοδιότητες των Διευθυντών του Ιδρύματος για τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα συγκαταλέγονται η διακυβέρνηση και η εποπτεία του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, συμπεριλαμβανομένη του Συντάγματος και της κατάλληλης διαδικασίας προς ανάπτυξη των λογιστικών προτύπων.

Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων: Το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων είναι μια ανεξάρτητη αρχή, υπεύθυνη για την εκπόνηση και έκδοση λογιστικών προτύπων, μέσω της συνεργασίας της με το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος IFRS (Καραγιάννη, et al., 2007).

6.4. Πρότυπα IFRS

Τα πρότυπα των Δ.Π.Χ.Π καθορίζονται από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (Board of Directors - International Accounting Standards Board) και χρησιμοποιούνται κυρίως από υπεύθυνες εταιρείες, εισηγμένες στο χρηματιστήριο, καθώς και από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως είναι οι τράπεζες. Παρακάτω παρουσιάζονται ενδεικτικά μερικά από τα κυριότερα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης που βρίσκονται σε ισχύ. Αυτά είναι τα εξής:

- Δ.Π.Χ.Π.1: Πρώτη εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης
- Δ.Π.Χ.Π. 2: Πληρωμές βασιζόμενες σε συμμετοχικούς τίτλους
- Δ.Π.Χ.Π. 3: Ενοποιήσεις επιχειρήσεων
- Δ.Π.Χ.Π. 4: Ασφαλιστικές συμβάσεις

- Δ.Π.Χ.Π. 5: Πάγια στοιχεία του ενεργητικού, κατεχόμενα προς πώληση και διακοπείσες δραστηριότητες
- Δ.Π.Χ.Π. 6: Έρευνα και αξιολόγηση ορυκτών πόρων
- Δ.Π.Χ.Π. 7: Χρηματοοικονομικά μέσα: γνωστοποιήσεις
- Δ.Π.Χ.Π. 8: Λειτουργικοί τομείς
- Δ.Π.Χ.Π. 9: Χρηματοοικονομικά μέσα
- Δ.Π.Χ.Π. 10: Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις
- Δ.Π.Χ.Π. 11: Κοινές ρυθμίσεις
- Δ.Π.Χ.Π. 12: Παρουσίαση των συμφερόντων σε άλλες οντότητες
- Δ.Π.Χ.Π. 13: επιμέτρηση της εύλογης αξίας (Thornton, 2006).

Δ.Π.Χ.Π.1: Πρώτη εφαρμογή των Δ.Π.Χ.Π.

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου προτύπου λαμβάνει χώρα στις πρώτες ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, συντασσόμενες με βάση τα Δ.Π.Χ.Π. αλλά και στις ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις. Σκοπός του συγκεκριμένου προτύπου είναι να διασφαλίσει ότι οι πρώτες οικονομικές καταστάσεις, παρέχουν υψηλής ποιότητας πληροφόρηση. Οι συγκεκριμένες πληροφορίες αναμένεται να:

1. Παρέχουν διαφάνεια και να είναι συγκρίσιμες για τις περιόδους παρουσίασης τους,
2. Αποτελούν το θεμέλιο για την μετέπειτα λογιστική της οντότητας, πάντα σύμφωνα με τα Δ.Π.Χ.Π.
3. Το κόστος τους να μην υπερβαίνει τα επακόλουθα οφέλη.

Δ.Π.Χ.Π. 3: Ενοποιήσεις επιχειρήσεων

Το πρότυπο αυτό έχει ως στόχο τον καθορισμό της κατάλληλης χρηματοοικονομικής παρουσίασης μιας επιχείρησης, στην περίπτωση που αυτή συμμετέχει σε μια ενοποίηση επιχειρήσεων. Σύμφωνα με το Δ.Π.Χ.Π., οι επιχειρηματικοί συνδυασμοί αναμένεται να παρουσιάζονται μέσω της εφαρμογής της μεθόδου της αγοράς. Με αυτόν τον τρόπο παρέχεται στον αγοραστή η απεικόνιση των αναγνωρίσιμων στοιχείων του ενεργητικού, οι υποχρεώσεις του και οι πιθανές υποχρεώσεις του αγοραζόμενου σε εύλογες αξίες, κατά την ημερομηνία της αγοράς.

Δ.Π.Χ.Π. 5: Πάγια στοιχεία του ενεργητικού κατεχόμενα προς πώληση και διακοπείσες δραστηριότητες

Μέσω του συγκεκριμένου προτύπου καθορίζεται η αναγνώριση, αξιολόγηση και παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού στις οικονομικές καταστάσεις, τα οποία κατέχονται προς πώληση. Παράλληλα, προσδιορίζονται όλες οι γνωστοποιήσεις, οι οποίες απαιτείται να εμπεριέχονται στις επεξηγηματικές σημειώσεις που συνοδεύουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης.

Δ.Π.Χ.Π. 7: Χρηματοοικονομικά μέσα: γνωστοποιήσεις

Πρωταρχικός σκοπός του προτύπου αυτού είναι ο προσδιορισμός των γνωστοποιήσεων των επεξηγηματικών σημειώσεων στις οικονομικές καταστάσεις, προκειμένου να προσφέρεται στους χρήστες αυτών η δυνατότητα αξιολόγησης της σημασίας κάθε χρηματοοικονομικού μέσου, για την χρηματοοικονομική θέση και απόδοση της επιχείρησης.

6.5 Τα οφέλη των ΔΛΠ

Στις σύγχρονες κοινωνίες, παρατηρείται μια διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση για τα ΔΛΠ σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι γεγονός ότι η ύπαρξη πολλών διαφορετικών λογιστικών προτύπων δημιουργεί υψηλό κόστος στις αγορές κεφαλαίου. Το συγκεκριμένο κόστος, από τη μια πλευρά επιβαρύνει άμεσα τις επιχειρήσεις που επιδιώκουν την άντληση κεφαλαίων σε διαφορετικές κεφαλαιαγορές, και ταυτοχρόνως έχει έμμεση επίδραση, μέσω της συστηματικής αύξησης του κόστους του κεφαλαίου. Παράλληλα, η ύπαρξη πολλών διαφορετικών λογιστικών προτύπων τείνει να δημιουργεί ή και να αυξάνει την υπάρχουσα αβεβαιότητα, καθώς επίσης και το κόστος του κεφαλαίου. Μια τέτοιου είδους αβεβαιότητα θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναποτελεσματική διαχείριση και διάθεση του κεφαλαίου μεταξύ των συντελεστών της κεφαλαιαγοράς. Επιπροσθέτως, η έλλειψη εμπιστοσύνης στην ποιότητα των λογιστικών καταστάσεων, που αποτελούν την βασική πηγή λογιστικής πληροφόρησης, πιθανώς να αποθάρρυνε τους επενδυτές και να ασκούσε αρνητική επιρροή στις επενδυτικές ροές μιας οικονομίας (Ντζανάτος, 2008).

Προς αποφυγή των παραπάνω καταστάσεων, η αρμόδια αρχή έκδοσης των ΔΛΠ (International Accounting Standards Board, IASB) συνεργάζεται με τις αντίστοιχες

αρχές έκδοσης λογιστικών προτύπων των ΗΠΑ (FASB) και Ηνωμένου Βασιλείου (ASB), καθώς και με το Διεθνή Οργανισμό Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (International Organisation of Securities Commissions, IOSCO), αποσκοπώντας στη δημιουργία ενός σώματος λογιστικών προτύπων, που θα είναι ευρέως αποδεκτά, θα καλύπτουν στον υψηλότερο βαθμό τις ανάγκες των χρηστών και θα αποτελούν τον πιο ουσιαστικό 'κοινό παρονομαστή' στη χρηματοοικονομική λογιστική (Elliott & Elliott, 2011).

Η υιοθέτηση των ΔΛΠ, όπως και η συνεχής εξέλιξή τους, αποτελεί πλέον απαραίτητη κίνηση, καθώς μέσω αυτών επιδιώκεται η απρόσκοπτη πρόσβαση των επενδυτών στη λογιστική πληροφόρηση, στη διαμόρφωση αξιόπιστων αναλύσεων της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου αποτελεσματικότητας στην κεφαλαιαγορά (Ντζανάτος, 2008). Τα πρότυπα IFRS ενισχύουν τη διαφάνεια στις επιχειρήσεις, βελτιώνοντας τη διεθνή συγκρισιμότητα και ποιότητα των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, επιτρέποντας στους επενδυτές και άλλους συμμετέχοντες στην αγορά να λαμβάνουν τεκμηριωμένες οικονομικές αποφάσεις. Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, η χρήση μιας ενιαίας, αξιόπιστης γλώσσας λογιστικής μειώνει το κόστος του κεφαλαίου, όπως και το διεθνές κόστος αναφοράς (Ντζανάτος, 2008).

Συνοπτικά, η εφαρμογή των ΔΛΠ προσφέρει τα εξής οφέλη.

- Διαθέτουν κύρος και αξιοπιστία, εφόσον συντάσσονται από διεθνώς αναγνωρισμένες επιτροπές.
- Οι αρχές που τα διέπουν βασίζονται στην ουσία και όχι στον τύπο, καθιστώντας την απεικόνιση των συναλλαγών και της περιουσίας πιο αληθή.
- Λόγω της ενιαίας κατάρτισης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, η αξιολόγηση και η συγκρισιμότητα τους τελείται με μεγαλύτερη ευκολία για τους εξωτερικούς αναλυτές, για τους χρήστες αυτών των καταστάσεων και για τους ενδιαφερόμενους επενδυτές,
- Συντελούν στη διευκόλυνση της εισόδου των επιχειρήσεων σε ξένες αγορές, εξαιτίας του κοινού κώδικα επικοινωνίας, κατανοώντας, βέβαια τους κινδύνους και τις ευκαιρίες που πιθανόν υπάρχουν, και
- Παρέχουν υψηλότερη και πληρέστερη ενημέρωση, όσον αφορά τον μεγάλο όγκο πληροφοριών, που οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να

συμπεριλαμβάνουν στις δημοσιευμένες οικονομικές τους καταστάσεις (Ντζανάτος, 2008, σ. 72-73. Elliott & Elliott , 2011, σ. 104).

6.6 Δυσχέρειες στην εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων

Αναμφισβήτητα, η εφαρμογή των ΔΛΠ συντελεί στην ομαλή και εύρυθμη λειτουργία της κεφαλαιαγοράς, ενισχύοντας την αξιοπιστία και τη διαφάνεια στις οικονομικές διαδικασίες. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένα ζητήματα, που ανακύπτουν από την υιοθέτηση και εφαρμογή των ΔΛΠ, τα οποία απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή, προκειμένου να επιτευχθεί η μετάβαση στο διεθνές λογιστικό σύστημα με ομαλό τρόπο

Καταρχήν, το κόστος εκμάθησης και κατανόησης των διατάξεων των ΔΛΠ, αλλά και της ριζικής αλλαγής του εγχώριου λογιστικού συστήματος, από την απλή παρουσίαση των λογιστικών καταστάσεων έως τον υπολογισμό και την καταγραφή των διαφόρων λογιστικών μεγεθών και γεγονότων, είναι τεράστιο τόσο σε χρόνο όσο και σε πόρους (Chung et al, 2002). Η απαραίτητη εκπαίδευση του υπαλληλικού προσωπικού, η πραγματική κατανόηση των διαφορών των ΔΛΠ με τα ελληνικά λογιστικά πρότυπα και πρωτίστως η αλλαγή των λογιστικών καταστάσεων σύμφωνα με τα ΔΛΠ, επιβαρύνουν σημαντικά τις επιχειρήσεις. Αναλογιζόμενοι, ωστόσο, τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της εφαρμογής τους, μπορεί να λεχθεί με σιγουριά ότι το όφελος που προκύπτει υπερβαίνει κατά πολύ το κόστος που δημιουργείται (Ντζανάτος, 2008).

Άλλο ένα σημείο που απαιτεί προσοχή είναι το γεγονός ότι η επιδίωξη του επενδυτικού κοινού να προβλέψει τις επιπτώσεις από την εφαρμογή των ΔΛΠ στη χρηματοοικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων, συμβάλει στη δημιουργία ενός κλίματος αβεβαιότητας και αστάθειας στην κεφαλαιαγορά. Επομένως, η υιοθέτηση των ΔΛΠ οφείλει να γίνει με την απαραίτητη υπευθυνότητα και συνέπεια, διότι διαφορετικά οι λογιστικές καταστάσεις δεν θα εκφράζουν την πραγματική χρηματοοικονομική εικόνα των επιχειρήσεων (Chung et al, 2002).

Έπειτα, η απουσία της δυνατότητας σύγκρισης των λογιστικών καταστάσεων, σε συνδυασμό με το συνεπακόλουθη πιθανότητα παραποίησης των λογιστικών

αποτελεσμάτων, θα μπορούσε να προκαλέσει σοβαρές δυσχέρειες στις κεφαλαιαγορές. Το συγκεκριμένο ενδεχόμενο, πιθανόν να δημιουργήσει προβλήματα και αβεβαιότητα στην κοινότητα των επενδυτών, όσον αφορά τη διαμόρφωση του επενδυτικού προγράμματος και χαρτοφυλακίου τους (Ντζανάτος, 2008). Το ισχυρότερο πλήγμα, βέβαια, θα το δεχθούν οι επιχειρήσεις, καθώς η έλλειψη συγκρισιμότητας και η εφαρμογή διαφορετικών λογιστικών μεθόδων, μπορεί να οδηγήσουν τους επενδυτές να αναθεωρήσουν τις επενδυτικές επιλογές και κατευθύνσεις τους. Επιπλέον, ακόμα ένας λόγος ανησυχίας τόσο για τους επενδυτές, όσο και για τις επιχειρήσεις είναι η ενδεχόμενη αλλαγή των όρων και συνθηκών του επιχειρηματικού σκηνικού, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο θα επηρεαστεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των επιχειρήσεων, το μερίδιο αγοράς που κατέχουν, η βιωσιμότητά τους, καθώς και η αντίδραση και συμπεριφορά των ανταγωνιστών (Granlund, 1998).

Τέλος, γίνεται εύκολα κατανοητό, ότι η μετάβαση στο διεθνές λογιστικό σύστημα, καθώς και το χρονικό διάστημα που θα παρεμβληθεί έως την πλήρη προσαρμογή και υιοθέτηση των ΔΛΠ, πιθανόν να δημιουργήσει πρόσφορο έδαφος για διαδικασίες ωραιοποίησης λογιστικών καταστάσεων, εξομαλύνοντας τις εισροές και τις εκροές από την πλευρά των επιχειρήσεων, αποσκοπώντας στη βελτίωση της επιχειρηματικής τους εικόνας στην αγορά). Συνεπώς, η υιοθέτηση των ΔΛΠ μπορεί να οδηγήσει τις επιχειρήσεις στη χρήση δημιουργικής λογιστικής, προκειμένου να επιβαρυνθούν όσο το δυνατόν λιγότερο τα χρηματοοικονομικά και λογιστικά μεγέθη. (Watts και Zimmerman, 1978).

Καταλήγοντας, τα σημεία που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής κατά την εφαρμογή των ΔΛΠ είναι τα εξής:

- Το κόστος εφαρμογής τους. Εδώ συγκαταλέγονται η ανάγκη κατάρτισης των εργαζομένων, καθώς και το κόστος που επιφέρει η ύπαρξη των εξωτερικών ελεγκτών, που θα επιθεωρούν τον τρόπο χρήσης των διεθνών προτύπων από την επιχείρηση.
- Η ελευθερία επιλογής διάφορων λογιστικών μεθόδων ορισμένες φορές επιδρά αρνητικά, λόγω της δημιουργίας ευκαιριών αλλοίωσης των λογιστικών μεγεθών.
- Η απαίτηση εκτιμήσεων για κάποια μεγέθη π.χ. υπολειμματική αξία των παγίων, πιθανόν να οδηγήσει συχνά σε λανθασμένες προβλέψεις και σε

αβεβαιότητα για το ύψος των κονδυλίων, αφού όπως είναι φυσικό είναι βασισμένες σε υποθέσεις.

- Η ύπαρξη διαφορών ανάμεσα στις διατάξεις των Δ.Λ.Π. και της φορολογίας στην κάθε χώρα, συμβάλει στο να αφήνονται πολλά ζητήματα ακάλυπτα.
- Τα πρότυπα πιθανόν επηρεάζονται περισσότερο από τα άτομα τα οποία έχουν ευκολότερη πρόσβαση στους φορείς καθορισμού των προτύπων.
- Δημιουργείται μεγάλος όγκος πληροφοριών και μεγάλος αριθμός προτύπων.
- Ορισμένα πρότυπα παρέχουν πολύ λεπτομερείς πληροφορίες, ενώ κάποια άλλα είναι ανεπαρκή (Ντζανάτος, 2008, σ. 72-73. Elliott & Elliott, 2011, σ. 105).

6.7 Ενίσχυση τα εφαρμογής των ΔΛΠ

Η παροχή πληροφοριών και οι απαραίτητες διευκρινήσεις αναφορικά με τις αρχές και τις απαιτήσεις ενός νέου Προτύπου λαμβάνουν χώρα από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, ύστερα από την έκδοση του και πριν αυτό τεθεί σε ισχύ. Το Διοικητικού Συμβουλίου εφαρμόζει τακτικές που προάγουν μεγαλύτερη συνοχή στην κατανόηση από τα ενδιαφερόμενα μέρη των νέων Προτύπων, καθώς αναπτύσσεται η πρακτική, γεγονός που υποστηρίζει τη ορθή εφαρμογή τους. Παράλληλα, μέσω αυτού υπογραμμίζεται και η εφαρμογή ήδη αποτελεσματικών Προτύπων, κυρίως από τις δραστηριότητες της Επιτροπής Διερμηνειών του Δ.Π.Χ.Α.

Υποστηρικτικό υλικό για το πρότυπο IFRS για MME

Πρόκειται για ένα αυτόνομο πρότυπο, το οποίο σχεδιάστηκε αποσκοπώντας στην ανταπόκριση των αναγκών και των ικανοτήτων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (MME), οι οποίες εκτιμάται ότι αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 95% του συνόλου των εταιριών παγκοσμίως. Συγκριτικά με τα πλήρη πρότυπα των ΔΠΧΑ (και με πολλές εθνικές GAAP), το συγκεκριμένο MME είναι λιγότερο περίπλοκο εφόσον:

- Τα μη συνδεδόμενα με τις MME παραλείπονται, όπως είναι για παράδειγμα για παράδειγμα τα κέρδη ανά μετοχή, η ενδιάμεση οικονομική αναφορά και την αναφορά κατά τομέα.

- Παρατηρείται απλοποίηση πολλών αρχών για την αναγνώριση και τη μέτρηση των περιουσιακών στοιχείων, των υποχρεώσεων, των εσόδων και εξόδων σύμφωνα με τα πλήρη πρότυπα των ΔΠΧΑ.

Καλύτερη επικοινωνία στη χρηματοοικονομική πληροφόρηση

Βασικός σκοπός της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης αποτελεί η πληροφόρηση αξιόπιστων και ολοκληρωμένων οικονομικών πληροφοριών, ώστε να καθοδηγήσει τους επενδυτές σε ορθή λήψη αποφάσεων. Επομένως, απαιτείται αποτελεσματική κοινοποίηση των συγκεκριμένων οικονομικών πληροφοριών. Ωστόσο, δεν αποτελεί σπάνιο γεγονός ή απόκρυψη ή η ακατάλληλη παρουσίαση αυτών των πολύτιμων πληροφοριών, με αποτέλεσμα, τον δύσκολο και χρονοβόρο εντοπισμό τους από μέρος των επενδυτών. Το Διοικητικό Συμβούλιο στοχεύει προς την αποτελεσματικότερη επικοινωνία των χρηματοοικονομικών πληροφοριών, εντοπίζοντας ένα πλήθος έργων προς ανάπτυξη και υποστήριξη καταλληλότερης επικοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Εταιρικά σκάνδαλα-Μελέτη περιπτώσεων

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια έξαρση των περιπτώσεων παραποίησης χρηματοοικονομικών καταστάσεων, τόσο στην Αμερική, όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο. Έτσι, σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η παρουσίαση ορισμένων από τα πιο πολύκροτα εταιρικά σκάνδαλα που είδαν το φως της δημοσιότητας τα τελευταία χρόνια στη διεθνή οικονομική σκηνή.

Πρόκειται για πολιτικά και επιχειρηματικά σκάνδαλα που κατά βάση περιλαμβάνουν πολύπλοκες μεθόδους κατάχρησης, μέσω της απόκρυψης χρεών και εμφάνισης πλασματικών κερδών, τα οποία συχνά προέκυπταν από την ηθελημένη παρέμβαση των διοικούντων των επιχειρήσεων, καθώς και από την συνεργασία των υπαλλήλων σε άλλες εταιρείες ή θυγατρικές. Οι συγκεκριμένες πρακτικές παραπλάνησαν το επενδυτικό κοινό, κλονίζοντας την εμπιστοσύνη του. Με τον τρόπο αυτό, βέβαια, συντέλεσαν στην καθιέρωση νέων, αυστηρότερων κανόνων ενίσχυσης της ανεξαρτησίας των ελεγκτών, καθώς και στην αναμόρφωση των Διεθνών Λογιστικών προτύπων (Rezaee, 2002).

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα σκάνδαλα αυτά αποτελούν μόνο την «κορυφή του παγόβουνου», αντιπροσωπεύοντας αόρατες καταστροφικές αποτυχίες μιας εταιρίας. Μάλιστα, είναι γεγονός ότι στην αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων δεν εμπλέκονται μόνο διάφορα στελέχη μέσα στην επιχείρηση και συνεργαζόμενοι πιστωτικοί οίκοι, αλλά και οι ίδιες οι εταιρίες ελεγκτών, όπου με τα λάθη και τις παραλείψεις δεν αξιολογούν πολλές φορές αποτελεσματικά την ακρίβεια και την εγκυρότητα των λογιστικών καταστάσεων (Stewart & Micklethwait, 2006).

7.1 Η εταιρία Enron

7.1.1 Εισαγωγικά στοιχεία

Η εταιρία Enron, αρχικώς επωνομαζόμενη ως «Northern Gas Company» ιδρύθηκε στην Ομάχα της Νεμπράσκα των Η.Π.Α το 1930, έχοντας ως βασική ασχολία την παροχή φυσικού αερίου. Η ύπαρξη φθηνού εργατικού δυναμικού τη δεκαετία του '30 της επέτρεψε να κατέχει ένα εκτεταμένο δίκτυο αγωγών που εξυπηρετούσε νοικοκυριά και βιομηχανίες. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70 η Northern έγινε ο βασικός επενδυτής κατασκευής του αγωγού της Αλάσκα, εκμεταλλευόμενη μεγάλα κοιτάσματα φυσικού αερίου ενώ, το 1980 μετονομάστηκε σε Inter North. Μέσα στα επόμενα χρόνια οι επιχειρήσεις της διευρύνθηκαν, μέσω της επένδυσης και σε άλλους τομείς, εκτός του φυσικού αερίου, όπως στην αναζήτηση πηγών πετρελαίου, την εξόρυξη κάρβουνου και του εμπορίου καυσίμων. Βέβαια, σε κάθε περίπτωση, πρωταρχικός στόχος της εταιρίας ήταν η παροχή φυσικού αερίου. Το 1985 η εταιρία αγόρασε την Houston Natural Gas Company και από την συγκεκριμένη εξαγορά δημιουργήθηκε η Enron (Λουμιώτης, 2013).

Στις αρχές του 1990, το κογκρέσο των Ηνωμένων Πολιτειών πέρασε νομοθετική ρύθμιση, η οποία οδήγησε στην απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, όπως είχε συμβεί λίγα χρόνια νωρίτερα, για την αγορά φυσικού αερίου. Η συγκεκριμένη νομοθεσία αποτέλεσε το θεμέλιο της ανάπτυξης εταιριών όπως η Enron, ενώ η συνεπαγόμενη μεταβλητότητα των τιμών, εξαιτίας του επακόλουθου ανταγωνισμού, προκαλούσε την αντίδραση παραγωγών και τοπικών διοικήσεων. Ωστόσο, έντονα φαινόμενα lobbying εκ μέρους της Enron και λοιπών εταιρειών, διατηρούσαν την κατάσταση προς όφελος τους (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

Η Enron είχε δημιουργήσει εταιρείες offshore, δηλαδή μονάδες που ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για φορολογικό σχεδιασμό και φοροδιαφυγή, εκτοξεύοντας τα κέρδη της επιχείρησης. Το γεγονός αυτό δημιούργησε πρόσφορο έδαφος για πλήρη ανωνυμία, παρέχοντας την δυνατότητα διασκορπισμού των απωλειών που η επιχείρηση εξάλειφε από τους ισολογισμούς της. Οι ονομασίες

αυτών των οντοτήτων ήταν Bob West Treasure, Jedi και Hawaii. Οι εταιρίες αυτές αφενός βοηθούσαν την Enron να φαίνεται πιο κερδοφόρα απ' ό,τι ήταν στην πραγματικότητα, και αφετέρου η δημιουργία τους οδήγησε στην καθιέρωση ενός τεχνητού κύκλου μεταφοράς απωλειών από μέρους των στελεχών της επιχείρησης. Η πρακτική αυτή εκτόξευσε την τιμή της μετοχής της, παρέχοντας στα στελέχη την ευκαιρία αξιοποίησης της εσωτερικής πληροφόρησης, προς επίτευξη ατομικού κέρδους. Τα στελέχη είχαν απόλυτη γνώση για τους offshore λογαριασμούς της εταιρίας, στους οποίους κρύβονταν οι απώλειες της, ωστόσο οι επενδυτές είχαν πλήρη άγνοια της κατάστασης. Ο οικονομικός διευθυντής, Andrew Fastow καθοδηγούσε την ομάδα, εκμεταλλευόμενος τις συμφωνίες που κλείνονταν για προσωπικό του όφελος, εις βάρος της εταιρείας και των συμμετόχων της (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

Επιπροσθέτως, το 1999 η Enron ξεκίνησε την λειτουργία μιας διαδικτυακής υπηρεσίας συναλλαγών, με την ονομασία EnronOnline, η οποία χρησιμοποιείτο από σχεδόν όλες τις ενεργειακές εταιρείες της Αμερικής. Σύμφωνα με τον πρόεδρό της, Jeffrey Skilling, η εταιρεία δεν χρειαζόταν πραγματικά στοιχεία υπό την κατοχή της, καθιστώντας την Enron, μέσω της συγκεκριμένης στρατηγικής, το μεγαλύτερο χονδρεμπόριο αερίου και ενέργειας. Στα μέσα του 2001, η Enron ανακοίνωσε κέρδη ύψους 50,1\$ δισεκατομμυρίων δολαρίων, καταρρίπτοντας τις εκτιμήσεις των αναλυτών κατά τρία σεντς ανά μετοχή. Παρόλα αυτά, το περιθώριο κέρδους είχε διατηρηθεί σε ένα συντηρητικό περίπου 2,1% και η τιμή της μετοχής της είχε πέσει περισσότερο από 30% σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν, γεγονός που δημιούργησε έντονους προβληματισμούς. Παράλληλα, η εταιρία αντιμετώπιζε σοβαρά λειτουργικά προβλήματα, όπως προβλήματα τροφοδοσίας κατά το χειρισμό μιας μονάδας συναλλαγών ευρείας ζώνης, την κατασκευή του Dabhoi Power και μια μονάδα εγκαταστάσεων στην Ινδία, ενώ ταυτόχρονα δέχονταν αυστηρή κριτική για το ρόλο που θεωρήθηκε πως διαδραμάτισε στην ενεργειακή κρίση της Καλιφόρνια του 2000-2001 (Stewart & Micklethwait, 2006).

7.1.2 Η πορεία του σκανδάλου

Το οικονομικό σκάνδαλο της Enron είδε το φώς της δημοσιότητας το 2001 και συνδέονταν τόσο με την ενεργειακή εταιρία Enron, όσο και με την ελεγκτική εταιρία Arthur Andersen. Πιο συγκεκριμένα, στις 14 Αυγούστου του 2001 ανακοινώθηκε

από τον γενικό διευθυντή της Enron η αποχώρηση από τη θέση του μέσα σε ένα χρονικό διάστημα έξι μηνών. Κατά τη χρονική αυτή περίοδο, έγινε αντιληπτό ότι ο γενικός διευθυντής είχε πουλήσει τουλάχιστον 450.000 μετοχές σε αξία γύρω στα 33\$ εκατομμύρια, την ώρα που ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου διαβεβαίωνε τους αναλυτές για την απουσία λογιστικών, αποθεματικών, συναλλακτικών ή γενικότερα άλλα ζητημάτων σε εκκρεμότητα, αναφορικά με την επικείμενη αποχώρηση. Παράλληλα, βεβαίωνε τους παρατηρητές της αγοράς, ότι η συγκεκριμένη κατάσταση δεν θα επηρέαζε την αποδοτικότητα της εταιρίας, ούτε την πορεία της προς την πρόοδο (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

Από την άλλη μεριά, ωστόσο, ο γενικός διευθυντής σύντομα παραδέχτηκε πως ένας πολύ σημαντικός λόγος που αποχωρεί από την Enron αφορούσε την καθοδική πορεία της αξίας της εταιρίας στην αγορά. Ο αρθρογράφος, Paul Crugman σε σχετική στήλη της NY Times, υποστήριξε ότι η κατάσταση στην Enron αντικατόπτριζε τις συνέπειες της απελευθέρωσης της αγοράς και της έλλειψης ορίων σε αγορές όπως αυτή της ενέργειας. Μερικές μέρες αργότερα, αποστέλλοντας γράμμα προς τον αρθρογράφο, ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου υπερασπίστηκε την εταιρία του και τη φιλοσοφία που τη διέπνεε (Stewart & Micklethwait, 2006).

Στις 17 Οκτωβρίου του 2001, ανακοινώθηκε από την Enron ότι τα αποτελέσματα του τριμήνου της ήταν αρνητικά, εξαιτίας απρόσμενης χρέωσης 1\$ δισεκατομμυρίων. Σύμφωνα με δηλώσεις της διοίκησης, οι απώλειες οφείλονταν κυρίως σε επενδυτικές ζημιές, σε συνδυασμό με χρεώσεις ύψους 180\$ εκατομμυρίων σε χρήματα που απαιτήθηκαν για την ανοικοδόμηση της προβληματικής μονάδας διευρυμένων συναλλαγών. Επιπλέον, υποστηρίχθηκε ότι η διευρυμένη μονάδα από μόνη της άξιζε 34\$ δισεκατομμύρια, ένας ισχυρισμός που αντιμετωπίστηκε με μεγάλη δυσπιστία. Στις 22 Οκτωβρίου του 2001 η τιμή της μετοχής έπεσε στα 20,65\$ με απώλεια 5,40\$ σε μία μέρα, ακολουθώντας την ανακοίνωση της SEC πως ερευνά ποικίλες τέτοιες συμφωνίες που έκανε η Enron, κάνοντας λόγο για τις πιο ασαφείς συναλλαγές εντός ομίλου που παρατηρήθηκαν ποτέ (Λουμιώτης, 2013).

Στις 27 Οκτωβρίου η εταιρία, σε μια προσπάθεια να καθησυχασμού των επενδυτών της αναφορικά με το απόθεμα ρευστών της εταιρίας, ξεκίνησε την επαναφορά του συνόλου των εμπορικών της χρεογράφων, που αποτιμούνταν σε περίπου 3,3\$ δισεκατομμύρια. Για να το πράξει αυτό, η Enron χρηματοδότησε την

επαναγορά, εξαντλώντας κάθε περιθώριο πίστωσης που διέθετε σε αρκετές τράπεζες. Και παρόλο που η πιστοληπτική της ικανότητα χαρακτηριζόταν ακόμα BBB, οι ομολογίες της συναλλάσσονταν σε χαμηλά επίπεδα, καθιστώντας, με τον τρόπο αυτό, μια μελλοντική τους πώληση προβληματική. Προς το τέλος του μήνα, αναλυτές άρχισαν να κρούουν των κώδωνα του κινδύνου, σχετικά με πιθανή καταστρατήγηση των γενικά παραδεκτών λογιστικών αρχών. Παρόλα αυτά, ορισμένοι ισχυρίζονταν πως ολοκληρωμένη ανάλυση ήταν αδύνατη, λόγω της έλλειψης δεδομένων που παρείχε η εταιρία. Αρκετοί πλέον συνέκριναν την Enron με την εταιρία Long-Term Management Capital, τα κεφάλαια της οποίας κατέρρευσαν το 1998, απειλώντας να δημιουργήσουν μια συστηματική αποτυχία στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές. Η τεράστια παρουσία της εταιρίας, προκάλεσε ισχυρές ανησυχίες σχετικά με το μέγεθος των επιπτώσεων μιας πιθανής κατάρρευσης, την ώρα που τα στελέχη της εταιρίας δεν έκαναν καμιά δήλωση, δεχόμενα ερωτήσεις μόνο σε γραπτή μορφή (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

7.1.3 Η αναζήτηση σωτηρίας και η κατάρρευση

Στις αρχές του επόμενου μήνα, κοινοποιήθηκε η απεγνωσμένη προσπάθεια από μέρος της διοίκησης προς πως νέες επενδύσεις ή μιας επί τόπου εξαγοράς, χωρίς ωστόσο κανένα αντίκρισμα. Οι συναλλαγές των μετοχών πραγματοποιούνταν στα 7\$, καθώς οι επενδυτές ανησυχούσαν πως θα ήταν αδύνατον πλέον για την εταιρία να βρει αγοραστή. Ύστερα από διαδοχικές απορρίψεις, φάνηκε να βρέθηκε αγοραστής, όταν το συμβούλιο της Dynegy, μιας άλλης εταιρίας εκμετάλλευσης ενέργειας κοινοποίησε την αγορά της Enron σε τιμή ευκαιρίας. Παράλληλα, η Dynegy, θα δέχονταν την ανάληψη χρέους ύψους 13\$ δισεκατομμυρίων, και ταυτόχρονα οποιοδήποτε άλλο χρέος τυχόν προέκυπτε μέχρι εκείνη τη στιγμή. Η συμφωνία ανάμεσα σε Enron και Dynegy επιβεβαιώθηκε στις 8 Νοεμβρίου 2001 (Stewart & Micklethwait, 2006).

Στις 9 Νοεμβρίου γνωστοποιήθηκε ακόμα μια μεγάλη αλλοίωση στα κέρδη της Enron, με μια μείωση περίπου 591\$ εκατομμυρίων στα δηλωθέντα έσοδα των ετών 1997-2000. Οι αλλοιώσεις είχαν ως αποτέλεσμα ουσιαστικά στον εκμηδενισμό των κερδών της χρήσεως 1997, με σημαντικές απώλειες στα επόμενα χρόνια. Το συγκεκριμένο γεγονός, ωστόσο, δεν μείωσε το ενδιαφέρον της Dynegy για την Enron. Η κατάσταση επιδεινώθηκε από την προσδοκία του διαβόητου πλέον πρόεδρου του

Διοικητικού Συμβουλίου, προς απολαβή αποζημίωσης ύψους 60\$ εκατομμυρίων για την απώλεια της διοίκησης της Enron, λόγω της συγχώνευσής της με τη Dynegy, την ώρα πολλοί από τους εργαζομένους της Enron, είχαν δει τους συνταξιοδοτικούς τους λογαριασμούς να κλονίζονται, καθώς βασιζόνταν σε μεγάλο βαθμό στο μετοχικό κεφάλαιο που αποδεκατίστηκε όταν η τιμή της μετοχής υποχώρησε κατά 90% κατά τη διάρκεια του έτους (Λουμιώτης, 2013).

Στα μέσα Νοεμβρίου του 2001, ανακοινώθηκε από την Enron η πρόθεση εκποίησης στοιχείων που υπολειπούνταν, αξίας περίπου 8\$ εκατομμυρίων, ενώ στις 19 του ίδιου μήνα κοινοποιήθηκαν περαιτέρω στοιχεία της στρεβλής κατάστασης των υποθέσεων της. Το αποκορύφωμα ήταν οι υποχρεώσεις αποπληρωμής ύψους αποπληρωμής 9\$ δισεκατομμυρίων που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η εταιρία μέχρι το τέλος του 2002, καθώς χρέη τέτοιου ύψους ήταν υπερβολικά μεγάλα, συγκριτικά με τα διαθέσιμα της. Στις 28 Νοεμβρίου του 2001, οι μεγαλύτεροι φόβοι της έγιναν πραγματικότητα, με την Dynegy να αποδεσμεύεται μονομερώς από την προτεινόμενη συγχώνευση, οδηγώντας την πιστοληπτική ικανότητα της Enron να πέσει σε junk status (να κουρελιαστεί). Η εταιρία, έχοντας πλέον πολύ λίγο ρευστό για τη λειτουργία της, βρέθηκε χωρίς ένα χέρι βοήθειας, πνιγμένη στα χρέη της. Η τιμή της μετοχής έπεσε στα 0,61\$ στο τέλος της ημέρας των συναλλαγών (Stewart & Micklethwait, 2006).

Υπολογίζεται ότι η εταιρία είχε περίπου 23\$ δισεκατομμύρια υποχρεώσεις, που συνίστανται σε ανεξόφλητα χρέη και εγγυημένα δάνεια. Παράλληλα, ένα σημαντικό μερίδιο των μεγάλων στοιχείων της Enron, είχαν ενεχυριαστεί σε πιστωτές ως εγγύηση για τα δάνεια, δυσχεραίνοντας τη θέση των εκτεθειμένων πιστωτών και τελικώς των κατόχων μετοχών της, ως προς το κατά πόσο θα λάμβαναν τελικά πίσω τίποτα κατά τη διαδικασία της πτώχευσης. Οι ευρωπαϊκές λειτουργίες της Enron κήρυξαν πτώχευση στις 30 Νοεμβρίου του 2001, ενώ δύο μέρες αργότερα προσέφυγαν στο Κεφαλαίου 11 του Πτωχευτικού Κώδικα των Η.Π.Α. Εκείνη η χρονική περίοδος αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πτώχευση στην ιστορία των Η.Π.Α., στέρησε τη δουλειά σε 4.000 υπαλλήλους, στους οποίους την ημέρα πτώχευσης ανακοινώθηκε πως είχαν διορία 30 λεπτών, για να μαζέψουν τα υπάρχοντά τους και να εκκενώσουν το κτίριο (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

7.2 Το σκάνδαλο της WorldCom

7.2.1 Εισαγωγικά στοιχεία

Η διαδικασία ίδρυσης της εταιρίας τοποθετείται κατά τη διάρκεια του 1983 στο Clinton του Μισσισιππή με αρχική ονομασία Long Distance Discount Services (LDDS), έχοντας ως βασική ασχολία τις υπεραστικές κλήσεις. Το 1985, επιλέγεται διευθύνων σύμβουλος και, εν συνεχεία, το 1989 γίνεται εισηγμένη και συγχωνεύεται με την Advantage Companies. Τελικά, το 1995 το όνομα της εταιρίας αλλάζει και γίνεται LDDS WorldCom. Τη δεκαετία του 1990 παρατηρείται μια δραστική επέκταση της, μέσω συγχωνεύσεων ή εξαγοράς επιχειρήσεων, όπως της Metromedia (1993), της Williams Technology Group (1995), της MFS Communications Company (1996) και της MCI το 1998 (Stewart & Micklethwait, 2006).

Στις 4 Νοεμβρίου του 1997 γνωστοποιήθηκε από την WorldCom η συγχώνευσή της με την MCI Communications, έναντι 37\$ δισεκατομμυρίων, οδηγώντας στη δημιουργία της MCI WorldCom, καθιστώντας τη μεγαλύτερη εταιρική συγχώνευση στην ιστορία των Η.Π.Α. Παράλληλα, στις 5 Οκτωβρίου 1999, ανακοινώθηκε ακόμα μια συμφωνία συγχώνευσης, μεταξύ της Sprint Corporation και της MCI WorldCom, αξίας 129.000.000.000\$. Σε περίπτωση που η συμφωνία ολοκληρωνόταν θα αποτελούσε την μεγαλύτερη εταιρική συγχώνευση στην ιστορία των επιχειρήσεων. Ωστόσο, η συμφωνία ναυάγησε λόγω της αντίθεσης του Υπουργείου Δικαιοσύνης των Η.Π.Α και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προέκυψε από την ανησυχία ότι μια τέτοια κίνηση θα οδηγούσε σε πιθανή δημιουργία μονοπωλίου στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Έτσι, μερικούς μήνες αργότερα, η MCI WorldCom μετονομάστηκε η ίδια απλώς σε WorldCom (Stewart & Micklethwait, 2006).

7.2.2 Η πορεία του σκανδάλου

Μέχρι και σήμερα, η WorldCom παραμένει στην αμερικανική επιχειρηματική ιστορία, ως η πρωταγωνίστρια της μεγαλύτερης χρεοκοπίας. Η δεύτερη μεγαλύτερη εταιρία υπεραστικών κλήσεων στις Η.Π.Α, με 20 εκατομμύρια πελάτες στο ενεργητικό της, και μία από τις επιχειρήσεις που αποτελέσαν το θεμέλιο της τεράστιας άνθησης στον τηλεπικοινωνιακό τομέα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, ανακοίνωσε τον Ιούνιο του 2002 την απόλυση του οικονομικού διευθυντή της,

ως υπεύθυνου για την απόκρυψη των αποτελεσμάτων του 2001 και του πρώτου τριμήνου του 2002, το οποίο κυμαινόταν σε 3,9\$ δισεκατομμυρίων συνολικού ύψους δαπανών. Η αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η αξιοπιστία της οποίας είχε δεχτεί ισχυρό πλήγμα έπειτα από το τεράστιον διαστάσεων οικονομικό σκάνδαλο της Enron, χαρακτήρισε την απάτη «πρωτοφανούς μεγέθους», ενώ το υπουργείο Δικαιοσύνης ξεκίνησε να διερευνά τις λογιστικές πρακτικές της εταιρίας. Η μετοχή της WorldCom 'κατρακύλησε' περίπου στα 20 σεντς, όταν την εποχή των μεγάλων προσδοκιών είχε αγγίξει μέχρι και τα 64\$. (<http://www.kathimerini.gr>)

Τα κυριότερα θύματα, πέραν του επενδυτικού κοινού που είδαν τα κεφάλαιά τους να εξανεμίζονται, ήταν οι δεκαεπτά χιλιάδες υπάλληλοί της WorldCom, το 28% του συνόλου του προσωπικού της. Τα συγκεκριμένα άτομα, που μέχρι τότε ανυποψίαστα εργαζόταν σε μια από τις πολλά υποσχόμενες εταιρίες των Η.Π.Α, με τη σιγουριά ότι έχουν εξασφαλίσει το εργασιακό τους μέλλον, βρέθηκαν από τη μια στιγμή στην άλλη στο δρόμο. Μάλιστα, σε μια διαβολική σύμπτωση, η ελεγκτική εταιρία Arthur Andersen, που συνδέονταν με το σκάνδαλο της Enron, ήταν υπεύθυνη και για τον έλεγχο των λογιστικών βιβλίων και της WorldCom. Βέβαια, η Andersen αρνήθηκε την όποια ανάμειξη στην αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων της Enron, όπως ήταν αναπόφευκτό ωστόσο, η φήμη της προηγούνταν αυτής. Προς επιβεβαίωση των εκτιμήσεων των αναλυτών, ένα μήνα αργότερα η WorldCom κήρυξε πτώχευση, αδυνατώντας να βρει πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό, προς μείωση του υπέρογκου χρέους της, ύψους περίπου 41\$ εκατομμυρίων. Σύμφωνα με τα στοιχεία κατάθεσης στην αίτηση προστασίας έναντι των πιστωτών της, το ενεργητικό της άγγιξε τα 107\$ δισεκατομμύρια, περνώντας έτσι στην αμερικανική επιχειρηματική ιστορία ως η μεγαλύτερη χρεοκοπία, ξεπερνώντας ακόμη και το οικονομικό σκάνδαλο της Enron (<http://www.kathimerini.gr>).

Τον Αύγουστο του 2002 ανακοινώθηκε από το F.B.I η σύλληψη των οικονομικών διευθυντών της εταιρίας, τους οποίους βάραιναν κατηγορίες διαφθοράς και παρουσίας ψευδών οικονομικών μεγεθών του Ισολογισμού. Η ποινή φυλάκισης που θα αντιμετώπιζαν εάν και εφόσον κρίνονταν ένοχοι, ορίστηκε από τον Αμερικανό υπουργό δικαιοσύνης, έως και στα 65 χρόνια. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η συγκεκριμένη κίνηση θεωρήθηκε από ορισμένους ερευνητές ως μια προσπάθεια εντυπωσιασμού της κοινής γνώμης και επιχείρησης καθησυχασμού των επενδυτών, επιθυμώντας την προβολή ενός άκαμπτου, αυστηρού και δραστικού προσώπου από

μέρους της αμερικανικής κυβέρνησης , σε οικονομικά φαινόμενα τέτοιου είδους. Η υπόθεση ωστόσο, είχε και συνέχεια, με την αποκάλυψη στα μέσα Αυγούστου ότι το μέγεθος της απάτης ήταν πολύ μεγαλύτερο. Σύμφωνα με τις νέες πληροφορίες που γνωστοποιήθηκαν, από τις δαπάνες του 2000 είχαν αποκρυφτεί άλλα 3,3\$ δισεκατομμύρια. Επομένως, η συνολική απάτη ξεπέρασε τα 7 δισεκατομμύρια δολάρια (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

7.3 Η εταιρία Parmalat

7.3.1 Εισαγωγικά στοιχεία

Στον ευρωπαϊκό χώρο, το οικονομικό σκάνδαλο της εταιρίας γαλακτοκομικών Parmalat συνιστά τη μεγαλύτερη εταιρική χρεοκοπία, η οποία προκάλεσε τεράστιες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις, εφόσον έθεσε εν αμφιβόλω περισσότερες από 36.000 θέσεις εργασίας σε 30 χώρες του κόσμου (Stewart & Micklethwait, 2006).

Στην Ιταλία, το 1961, ο Tanzi, κληρονομώντας μια μικρή επιχείρηση αλλαντικών, ιδρύει την Parmalat η οποία έμελε να εξελιχθεί αρχικά σε ιταλική και στη συνέχεια σε παγκόσμια κολοσσιαία εταιρία γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων. Η ανάπτυξη της πραγματοποιήθηκε με ραγδαίους ρυθμούς, και η εταιρία αναδείχθηκε σε μια ταχέως αναπτυσσόμενη οικονομική μονάδα, μέσω της ανάδειξης ιδεών που αποτέλεσαν καινοτομίες την εποχή εκείνη, όπως είναι η προώθηση γάλακτος εμπλουτισμένου με βιταμίνη C, τα κουτιά Tetra-Pak κ.α. Σύντομα οι δραστηριότητες της επεκτάθηκαν στο εξωτερικό μέσω συμφωνιών το 1977 στη Βραζιλία και Γερμανία, και δύο χρόνια αργότερα, το 1979 στη Γαλλία. Ο ρυθμός ανάπτυξης της Parmalat ήταν εντυπωσιακός. Το 1991, η εταιρία είχε ετήσιες πωλήσεις 685 εκατομμύρια ευρώ, εγκαταστάσεις παραγωγής σε 6 χώρες και 4.800 εργαζομένους. Συνολικά, κατόρθωσε να εισέλθει σε 30 χώρες και να έχει υπό την κυριότητα της 17 εταιρείες. Στο απόγειο της, το 2002, εμφανίζει κέρδη 3,2 δις ευρώ (<http://www.kathimerini.gr>).

Για τη χρηματοδότηση των εξαγορών της, η Parmalat εξασφάλισε περισσότερα από 8 δις σε ομόλογα. Σε ένα χρονικό διάστημα άνω των 10 ετών, η εταιρεία πραγματοποίησε περισσότερες από 30 εκδόσεις ομολόγων, μέσω της όλο και μεγαλύτερης χρήσης μη ιταλικών τραπεζών ως πηγή χρηματοδότησης, ιδίως τις Citigroup και τη Bank of America. Από τη μια πλευρά, ορισμένοι είχαν ειρηνεύσει την κίνηση της Parmalat να ασχολείται με διεθνείς τράπεζες για εκδόσεις ομολόγων, ως έκφραση έλλειψης ανταγωνιστικότητας από τις ιταλικές τράπεζες για τις επιχειρήσεις της εταιρίας. Από την άλλη, μια σημαντική μερίδα παρατηρητών θεωρούσε ότι το συγκεκριμένο γεγονός καταδείκνυε ότι οι ιταλικές τράπεζες, έχοντας πρόσβαση σε ένα μεγαλύτερο εύρος πληροφοριών σχετικά με Parmalat, όπως πιο στενές επαφές, καλύτερα δίκτυα και, ενδεχομένως, μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τις ταμιακές ροές της οικογένειας Tanzi, εκτιμούσαν με διαφορετικό τρόπο τους συνδεδεμένους με την εταιρία κινδύνους, συγκριτικά με τις διεθνείς τράπεζες (Stewart & Micklethwait, 2006).

Το 1993, από τέσσερα μέλη του ιταλικού κοινοβουλίου ζητήθηκε η αυστηρή διερεύνηση των στενών σχέσεων που είχε αναπτύξει η εταιρία με δύο τραπεζίτες, φοβούμενοι τις συγκρούσεις συμφερόντων και την πιθανή παρανομία. Ύστερα από ένα σημαντικό χρονικό διάστημα καθυστέρησης, το γραφείο του εισαγγελέα της Πάρμα, παρήγγειλε μια έκθεση, η οποία παραδόθηκε τον Μάιο του 1997, από ανεξάρτητο λογιστή, ο οποίος ύστερα από έρευνα κατέληξε στη διαπίστωση ότι ήδη από το 1996 η Parmalat βρίσκονταν σε δυσχερή οικονομική κατάσταση (<http://www.kathimerini.gr>).

Ωστόσο, παρόλα τα προαναφερθέντα φαινομενικά προβλήματα η εταιρία Parmalat συνέχιζε να παρουσιάζει μια δυναμική εικόνα στον κόσμο των επιχειρήσεων, πλησιάζοντας τη νέα χιλιετία με επιτυχία. Στην Ευρώπη οι πωλήσεις ξεπέρασαν, για πρώτη φορά, τα 2 δις, ενώ στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, την Αμερική η παρουσία της άρχισε να καθιερώνεται και να αναδεικνύεται σε αρχηγό της αγοράς σε Βραζιλία και Βενεζουέλα. Οι πωλήσεις στη βόρεια Αμερική εκτινάχθηκαν από 1,9 σε 2,4 δις, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό την Parmalat σε κάτοχο του 50% της αγοράς γαλακτοκομικών στην αγορά της Νέας Υόρκης. Στην έναρξη της νέας χιλιετίας, το 2000, ανακοίνωσε το επεκτατικό της πρόγραμμα. Τον Οκτώβριο του 2001 αγόρασε τα περιουσιακά στοιχεία της Βραζιλιάνικης Kraft Foods και στα μέσα του 2003

απέκτησε τις μονάδες τυριού της Unilever στη Νότια Αφρική (<http://www.kathimerini.gr>).

7.3.2 Η πορεία του σκανδάλου

Η εταιρία Parmalat επεκτάθηκε και ισχυροποιήθηκε με γοργούς ρυθμούς εκτός έδρας, ιδίως στην Αμερική, μέσα από μια σειρά δαπανηρών εξαγορών. Δεδομένου ότι οι συγκεκριμένες εξαγορές είχαν καταβληθεί σε μετρητά, η Parmalat είχε την υποχρέωση να εκδίδει όλο και περισσότερα ομόλογα, τα οποία με τη σειρά τους προκαλούσαν μεγάλη πίεση στον ισολογισμό της. Η δυσκολία ορθής διαχείρισης των εταιρειών εξ αποστάσεως, η έλλειψη ενός επαρκούς ελεγκτικού συστήματος, σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη κατάρρευση των νομισμάτων της Νότιας Αμερικής, επιδείνωσαν την κατάσταση (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

Σε μια προσπάθεια κάλυψης των προβλημάτων ρευστότητας και των φτωχών αποτελεσμάτων λειτουργίας, η εταιρία χρησιμοποίησε ιδιαιτέρως αμφίβολες λογιστικές πρακτικές, οι οποίες χρονολογούνται από τις αρχές του 1990. Το γεγονός ότι τα προαναφερθέντα εγχειρήματα έγιναν δεκτά σε πρώτη φάση από την ελεγκτική εταιρία Grant Thornton, και αργότερα από την Deloitte & Touche, παρείχε την ευκαιρία στην Parmalat να αποκρύψει τα προβλήματα της για ένα πολύ μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, από ό, τι θα ήταν δυνατό. Επιπλέον, ο Tanzi ήταν σε θέση να συνεχίσει την χρηματοδότηση των απωλειών του, πληρώνοντας για τα φιλόδοξα επεκτατικά του σχέδια, λόγω της προθυμίας των τραπεζών, τόσο εγχώριων, όσο και ξένων, να συνεχίσουν το δανεισμό προς ένα ισχυρό όνομα στον επιχειρηματικό χώρο, χωρίς τη δέουσα προσοχή (Stewart & Micklethwait, 2006).

Σε διαφορετική περίπτωση, δηλαδή εάν δεν παρέχονταν στις τράπεζες δόλιοι λογαριασμοί από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Parmalat δε θα μπορούσε να προβεί σε δανεισμό χρημάτων προς υποστήριξη της ταχείας επεκτατικής της πορείας, ούτε θα είχε υπερχρεωθεί, ενώ οι τράπεζες δεν θα είχαν εκτεθεί σε τέτοιο βαθμό. Παράλληλα, αν οι ελεγκτές δρούσαν με συνέπεια και αποτελεσματικότητα και επεσήμαιναν τα πιο κραυγαλέα παραδείγματα της απάτης, όπως ήταν το σκάνδαλο που ξέσπασε την Παρασκευή 19 Δεκεμβρίου του 2003, όταν αποκαλύφθηκε από την τράπεζα Bank of America ότι τα έγγραφα πιστοποίησης πως η θυγατρική εταιρία Bolat κατείχε κεφάλαια 3,95 δισ. ευρώ, ήταν πλαστά, οι ομολογιούχοι θα είχαν χάσει πολύ λιγότερα χρήματα (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

Στις 30 Σεπτεμβρίου του 2003, τα συνολικά χρέη του ομίλου υπολογίζονταν σε 6 δισ. ευρώ. Η εταιρεία έπρεπε να καταβάλει 200 εκατ. ευρώ σε θυγατρική της στη Βραζιλία, ενώ τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο του 2004, απαιτούνταν από την Parmalat η πληρωμή περισσότερων από 100 εκατ. ευρώ σε κατόχους ομολόγων της. Το επόμενο διάστημα, ακολούθησε μια σειρά αποκαλύψεων που δικαίωσε τους φόβους για ατασθαλίες στη λειτουργία της εταιρίας, και οδήγησε στη σύλληψη και στην προφυλάκιση του ιδρυτή και ιδιοκτήτη της, Calisto Tanzi, καθώς και 7 ακόμη εμπλεκομένων στο οικονομικό σκάνδαλο. Ο Tanzi καταδικάστηκε σε κάθειρξη 10 ετών για τη χρεοκοπία της εταιρείας, ωστόσο δεν φυλακίστηκε λόγω της προχωρημένης ηλικίας του. Η Parmalat εξήλθε από το καθεστώς προστασίας για χρεοκοπία και επανήλθε στο χρηματιστήριο το Μιλάνου τον Οκτώβριο του 2005, παρ' όλα αυτά η κατάρρευση της το 2003 αποτέλεσε τη μμεγαλύτερη επιχειρηματική αποτυχία στον ευρωπαϊκό χώρο (Stewart & Micklethwait, 2006).

7.4 Ο όμιλος Aspis Πρόνοια

ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ

7.4.1 Εισαγωγικά στοιχεία

Στον ελληνικό χώρο, ο όμιλος Aspis Πρόνοια, παρόλο που συνδέθηκε με ανάπτυξη μεγάλης κλίμακας, συσχετίστηκε ωστόσο και με ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά σκάνδαλα. Η ίδρυση της εταιρείας πραγματοποιήθηκε το 1944, ενώ ουσιαστικά, η λειτουργία της ξεκίνησε ένα χρόνο αργότερα, το 1945, εκδίδοντας το πρώτο ασφαλιστήριο ζωής στην Ελλάδα. Από εκείνο το σημείο κι έπειτα, ιδιαίτερα μέχρι το 1990, βασικός σκοπός της Aspis αποτέλεσε μία συστηματική προσπάθεια δημιουργίας ενός κολοσσιαίου ομίλου. Πιο συγκεκριμένα, το 1952 επιχειρείται από μέρους της η συστηματική αναβίωση των ασφαλίσεων Ζωής, ενώ ένα χρόνο αργότερα, εξαγοράζει την ασφαλιστική εταιρία Πατρής. Ταυτόχρονα, αναλαμβάνει την αντιπροσωπεία της αγγλικής εταιρίας Sun Insurance Company, προκειμένου να επεκτείνει τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες και στις θαλασσοσφάλειες. Το 1956 επιτυγχάνεται η συγχώνευση των Aspis Πρόνοια και Πατρής, ενώ λίγους

μήνες αργότερα, η Aspis αναλαμβάνει την κάλυψη των ασφαλιστικών αναγκών της τότε νεοϊδρυθείσας Ολυμπιακής Αεροπορίας.

Συνεχίζοντας τη δυναμική της πορεία, το 1969, εκδίδει το πρώτο Αστρασφαλιστήριο στην παγκόσμια ιστορία. Δύο έτη αργότερα ιδρύεται από τις Aspis και Insurance Company της Βόρειας Αμερικής, Interamerican Ζωή, ωστόσο το 1973 λαμβάνει χώρα η αποχώρηση της Aspis, από το μετοχικό σχήμα της Interamerican Ζωής, με μεταβίβαση του μεριδίου της στην INA. Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1986, το πλειοψηφικό πακέτο των μετοχών "αλλάζει χέρια " έναντι 140 εκατ. δρχ. Ο πρώην κύριος μέτοχος της εταιρίας αποχωρεί οριστικά από τον όμιλο Aspis, κατηγορώντας τον για την ύπαρξη μόνο οφειλών. Ωστόσο, ο αριθμός των εταιριών που επήλθε στα χέρια του νέου μετόχου αγγίζει στις 50, μαζί με έναν μεγάλο αριθμό εξαγορών. Το 1989 αποφασίζεται από τον νέο πλέον μέτοχο η πώληση του 40% των μετοχών της Aspis στον ολλανδικό όμιλο Aegon, τη δεύτερη μεγαλύτερη ολλανδική ασφαλιστική εταιρεία. Από το 1990 παρατηρείται η βαθμιαία οικοδόμηση του ομίλου, με τη σταδιακή ίδρυση της εταιρείας Πρόνοια Ζημιών, της Aspis Πρόνοια αμοιβαίων κεφαλαίων, της Aspis Χρηματιστηριακή και του υποκατάστηματος Κύπρου (Aspis Bank) (www.news247.gr).

7.4.2 Η πορεία του σκανδάλου

Ύστερα από την ίδρυση της τράπεζας Aspis Bank με μετοχικό κεφάλαιο 4 δισ. δρχ., ο όμιλος υποχρεώνεται σε δανεισμό, ο οποίος πραγματοποιείται με ένα πόσο των 2 δισ. δρχ. από την ίδια την Aegon, με ρήτρα δολαρίου, το οποίο τα επόμενα χρόνια, αυξάνεται σε 5 δισ. δρχ. Προκειμένου η Aspis να κατορθώσει να προβεί σε εξόφληση και να επαναγορά του ποσοστού που πούλησε στην Aegon, καταφεύγει σε παράτυπες διαδικασίες. Έτσι, διατίθενται μετοχές της μη εισηγμένης Ασπίς Πρόνοια με ιδιωτική τοποθέτηση, μέσω της διαδικασίας των warrants, και εισάγεται άτυπα στο χρηματιστήριο. Το 1994, ο όμιλος εξαγοράζει την εισηγμένη ασφαλιστική εταιρεία Ήλιος έναντι 700 εκατ. δρχ. και συγχωνεύεται μαζί της, εξασφαλίζοντας πλέον την εγγραφή της στο Χρηματιστήριο.

Ο όμιλος αρχίζει να προσελκύει την προσοχή των παρατηρητών, καθώς μέσα σε λίγους μόλις μήνες από την εισαγωγή της στο Χρηματιστήριο, η μετοχή της πέφτει από τις 3.000 δρχ. στις 300 δρχ. Ωστόσο, η υφιστάμενη κατάσταση, δεν εμποδίζει τον βασικό μέτοχο της Aspis να προβεί σε νέες εξαγορές μέσω δανεισμού για ακόμα μια

φορά. Το 1997, το χαρτοφυλάκιο της Λαϊκής Ζωής εξαγοράζεται από την Aspis και ενσωματώνεται στην Aspis Πρόνοια. Η παρούσα εξαγορά, πιθανώς αποτέλεσε από τις λίγες καλές επιχειρηματικές κινήσεις του ομίλου, καθώς προς κάλυψη ζημιών που κληροδοτούσε το χαρτοφυλάκιο της εταιρείας, πληρώθηκε 160 εκατ. Ευρώ. Ένα χρόνο αργότερα, το 1998 ξεκινάει η λειτουργία του υποκαταστήματος Ασπίς Πρόνοια στη Σουηδία, ενώ το ακριβώς επόμενο έτος, εξαγοράζεται και η Commercial Union Life, για 10 δις δρχ., με την υποχρέωση ωστόσο αύξησης του μετοχικού της κεφάλαιου κατά 2,5 δις δρχ. Οι διαδικασίες εξαγορών συνεχίζονται με τις εταιρίες Γκοταέρ Ελλάς, Nordstern Colonia Hellas και Nordstern Colonia Hellas το 1999.

Πάρα τις κατηγορίες των επενδυτών για προβληματικά χαρτοφυλάκια, η παράνομη χρήση των χρημάτων των ασφαλισμένων της, προς χρηματοδότηση των εξαγορών από τα ασφάλιστρα, συνεχίζεται με την εξαγορά της εταιρείας Αθηναίος, έναντι του ποσού των 1,5 δις ευρώ. Καθότι η Αθηναίος, δεν αποτελεί προβληματικό όμιλο, μέσω της στήριξή της ιδρύεται η Aspis Εστία. Έπειτα, εν έτει 2002, εξαγοράζεται το δίκτυο λιανικής τραπεζικής ABN Amro στην Ελλάδα. Παράλληλα, πραγματοποιείται η συνένωση έξι ασφαλιστικών της Aspis σε μία, με την ονομασία Commercial Value και ιδρύεται η Aspis Leasing. Το 2003, ιδρύθηκαν οι εταιρείες Aspis Credit και Aspis Real Estate, ενώ το 2004 συγχωνεύονται οι Aspis ΑΕΔΑΚ και ABN Amro ΑΕΔΑΚ, υπό την επωνυμία Aspis International ΑΕΔΑΚ. Το υποκατάστημα στη Σουηδία μετατρέπεται σε ανεξάρτητη εταιρεία ασφαλίσεων ζωής, την AspisLiv.

Σε αυτό το χρονικό πλαίσιο, η Aspis κλείνει 60 έτη λειτουργίας, αποτελώντας μία από τις μακροβιότερες ελληνικές ασφαλιστικές εταιρείες. Ωστόσο, ακούγεται ότι ο βασικός μέτοχος υπερτιμά τα αγορασμένα ακίνητα σε οικονομικές τιμές, προκειμένου να καλύψει τα αναγκαία αποθέματα. Ταυτόχρονα, η επεκτατική πολιτική που ακολουθούσε ο όμιλος προκάλεσε αρκετά ερωτήματα, με πολλούς να υποστηρίζουν ότι οι επιχειρηματικές κινήσεις του βασικού μετόχου στόχευαν στην ισχυροποίηση του ομίλου, με απώτερο σκοπό να δυσχεραίνεται ο εσωτερικός έλεγχος. Οι κινήσεις του βασικού μετόχου, οδήγησαν σε αδυναμία εποπτείας του ομίλου από μέρους του Υπουργείου Ανάπτυξης, ο οποίος δεν σταμάτησε να πραγματοποιεί τη μία εξαγορά μετά την άλλη. Έτσι η Aspis, σχεδόν ανενόχλητη, γιγαντώθηκε, φτάνοντας να γίνει ο 2ος σημαντικότερος όμιλος στην Ελλάδα (www.news247.gr).

Η έλλειψη επαρκούς εποπτείας, καθώς και η απουσία μηχανογράφησης και εξειδικευμένου προσωπικού, έδωσε λαβή για σχόλια πιθανών κρυφών σχέσεων

μεταξύ πολιτικής εξουσίας και ομίλου, αλλά και υπαλλήλων του υπουργείου. Εκείνη την χρονική περίοδο, ωστόσο, παρατηρείται η πρώτη σύγκρουση της τότε εποπτικής αρχής, με καταγγελίες αλλοίωσης οικονομικών στοιχείων και παραποίησης πραγματικών μεγεθών σε ισολογισμούς, επηρεάζοντας την κεφαλαιακή επάρκεια και φερεγγυότητα του ομίλου. Το 2007 η Aspis έχει μπει πλέον στο στόχαστρο τόσο των οικονομικών αναλυτών, όσο και των επενδυτών. Βέβαια, η οριστική ρήξη μεταξύ βασικού μετόχου και καθεστώτος εποπτείας, έλαβε χώρα δύο χρόνια αργότερα, όταν η τότε επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, εξέτασε τις σχέσεις όλων των εταιρειών του ομίλου, θέτοντας νέους κανόνες και έχοντας πια υπό στενή παρακολούθηση το όμιλο.

Πιο συγκεκριμένα, σε πρώτη φάση ελέγχεται η θυγατρική του ομίλου Commercial Value για το αίτημα εξαγοράς της Proton Ασφαλιστική (2008), φανερώνοντας έλλειμμα 93 εκατ. ευρώ, και οδηγώντας σε απαγόρευση της εξαγοράς. Ακολούθως, δεσμεύονται τα περιουσιακά στοιχεία τριών εταιρειών, των Ασπίς Πρόνοια ΑΕΓΑ, ΑΕΑΖ και Commercial Value, με την τελευταία να αναγκάζεται να αυξήσει ισόποσα το μετοχικό της κεφάλαιο, με την ταυτόχρονη παραίτηση δύο εταιρειών της Aspis. Παρ' όλες τις προαναφερθείσες ενέργειες, πραγματοποιείται ακόμα μια εξαγορά της κυπριακής Aspis Holding, δίνοντας ανάσα στον όμιλο, όπου το 2009 παρά τα ελλείμματα που εντοπίστηκαν αγοράζει δύο ασφαλιστικούς ομίλους της General Union, τη Γενική Ένωση και τη Γενική Πίστη, οι οποίες είχαν ήδη ελλειμματικά αποθέματα.

Η πτώση της Aspis θα ήταν πολύ πιο ραγδαία, εάν δεν είχε μεσολάβήσει η χρηματοοικονομική κρίση, προξενώντας ζημιές σε όλον τον κλάδο γενικότερα. Ο όμιλος, εκμεταλλευόμενος την ευκαιρία, ζήτησε ευνοϊκότερους όρους που θα βοηθούσαν όλο τον κλάδο να ξεπεράσει τα προβλήματα της κρίσης. Εν μέρει, ο συγκεκριμένος στόχος επιτεύχθηκε, ακολουθώντας ένα διάστημα διαπραγματεύσεων και η θεσμοθέτηση ελαστικών διατάξεων για την αποτίμηση ομολόγων, μετοχών και ακινήτων. Ωστόσο, η εύνοια δεν κράτησε πολύ, καθώς οι πιέσεις από μέρους της επιτροπής, οδήγησαν στη διαπίστωση συνολικού ελλείμματος 500 εκατ. ευρώ. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, στις 15 Σεπτεμβρίου του 2009, ένας μεγάλος ασφαλιστικός όμιλος οδηγείται σε κατάρρευση, ύστερα από την εξαπάτηση μεγάλου αριθμού ασφαλισμένων και με σοβαρές συνέπειες για χιλιάδες εργαζομένους (www.news247.gr).

7.5 Το σκάνδαλο της Proton Bank

PROTONBANK

Το 2001, στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε η διαδικασία ίδρυσης της Proton Τράπεζα Α.Ε, η αλλιώς Proton Bank, ενώ το 2002 ξεκίνησε να λειτουργεί πλέον επισήμως ως επενδυτική τράπεζα με εξειδικευμένες υπηρεσίες. Οι ιδρυτές της τράπεζας ήταν οι Γιάννης Μαρκόπουλος, Αντώνης Αθανασόπουλος και Ηλίας Λιανός. Το Δεκέμβριου του 2005 η τράπεζα εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών, και ένα χρόνο αργότερα η Τράπεζα Omega απορροφήθηκε από την Proton Bank. Το 2008, συμφωνήθηκε από τους βασικούς της μετόχους η πούληση πακέτου μετοχών στην Τράπεζα Πειραιώς, αποσκοπώντας στην μετέπειτα απορρόφηση της Proton Bank από την Πειραιώς. Ωστόσο, τελικά η συμφωνία ακυρώθηκε, ύστερα από αίτημα της Proton Bank και συμφωνία της Τράπεζας Πειραιώς, όταν η πρώτη έκανε αίτηση εισαγωγής στο πρόγραμμα βοήθειας της ελληνικής κυβέρνησης.

Το Δεκέμβριο του 2009, το 31,3% των μετοχών της τράπεζας πήγε στα χέρια κάποιου επιχειρηματία, αποτελώντας την αφετηρία μιας διαδικασίας που συντελέστηκε μέχρι και τον Μάρτιο του 2011, που οδήγησε στην αύξηση κατά 70,7% σε επιχειρηματικά δάνεια, χορηγούμενα από την τράπεζα, που αντιστοιχούσε σε 809,979 εκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με την μηνυτήρια αναφορά που κατατέθηκε το 2012. Το Δεκέμβριο του 2011 ζητήθηκε από μέρους της Proton Bank κεφαλαιακή ενίσχυση από την Ελληνική Κυβέρνηση, οδηγώντας με τον τρόπο αυτό στην ένταξη της στο Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Η συγκεκριμένη απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών λήφθηκε, έπειτα από απαίτηση της Τράπεζας της Ελλάδος (<http://insuranceworld.gr/>).

Ουσιαστικά πρόκειται για την πρώτη κρατικοποίηση που προέκυψε κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, με αφετηρία το 2010. Αποτέλεσμα της κεφαλαιοποίησης της τράπεζας, ήταν ο διαχωρισμός της σε δύο επιχειρηματικές οντότητες, την παλαιά Proton, η οποία κράτησε τις απαιτήσεις παλαιών μετοχών και τμήμα του ισολογισμού, και τη νέα Proton, στην οποία μεταφέρθηκαν οι καταθέσεις ιδιωτών, επιχειρήσεων, τραπεζών και Δημοσίου και το δίκτυο καταστημάτων.

Παράλληλα, στη συγκεκριμένη οντότητα εντάχθηκαν και οι δραστηριότητες της παλαιάς Proton, η οποία τέθηκε σε εκκαθάριση. Στις 23 Ιανουαρίου 2012 η παλαιά Proton Bank κατέθεσε μήνυση κατά του επιχειρηματία, έξι μελών του Διοικητικού Συμβουλίου από την περίοδο 2010-2011, καθώς και άλλων έξι ατόμων εμπλεκόμενων σε εταιρίες που ζημίωσαν την τράπεζα με δάνεια ύψους 321 εκατομμυρίων ευρώ, από σύνολο 700 εκατομμυρίων ευρώ που βρίσκονται υπό διερεύνηση από τις δικαστικές αρχές.

Η τράπεζα προσέφερε ιδιωτικές και εταιρικές τραπεζικές υπηρεσίες. Στην υπηρεσία Private Banking συγκαταλέγονταν καταθέσεις, δάνεια και πιστωτικές κάρτες, διαχείριση χαρτοφυλακίου, διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, χρηματιστηριακές υπηρεσίες και αμοιβαία κεφάλαια. Η διεύθυνση Corporate Banking παρείχε τη χρηματοδότηση του κεφαλαίου, προσαρμοσμένα δάνεια, τα προϊόντα των ταμειακών διαθεσίμων και των υπηρεσιών μεσιτείας εργασίας (<http://insuranceworld.gr/>).

7.6 FOLLI FOLLIE

Έναν νέο ελληνικό στόχο πιθανής «εταιρικής παραπληροφόρησης» βρήκε η αμερικανική εταιρεία διαχείρισης κεφαλαίων Quintessential Capital Management (QCMQCM Funds). Ο στόχος λέγεται Folli Follie Group, είναι δηλαδή η γνωστή ελληνική εταιρεία, που έχει επεκταθεί στα πέρατα του κόσμου και πραγματοποιεί πωλήσεις 1,4 δισ. ευρώ απασχολώντας 5.079 εργαζόμενους (σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις του 2017).

Να σημειωθεί ότι υπήρξε παρέμβαση της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς η οποία ανακοίνωσε ότι:

1. Θα ζητήσει από την εισηγμένη εταιρεία, να προβεί σε πρόσθετο ανεξάρτητο έλεγχο στοιχείων των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων της για την χρήση

2017, από αναγνωρισμένη διεθνή ελεγκτική εταιρεία, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας της FFG προέρχεται εκτός Ελλάδος. Ως προς τον ανεξάρτητο έλεγχο θα τεθεί σαφές χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης, για τα δε αποτελέσματά του, θα υπάρξει ανακοίνωση στο επενδυτικό κοινό.

2. Έχει ζητήσει από την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, ως αρμόδιας Αρχής για τον έλεγχο των Ορκωτών Ελεγκτών-Λογιστών, να προβεί σε κατά προτεραιότητα ποιοτικό έλεγχο της εργασίας του ορκωτού ελεγκτή-λογιστή της FFG επί των οικονομικών της καταστάσεων, για την οικονομική χρήση 2017.

3. Θα ζητήσει από το επενδυτικό κεφάλαιο Quintessential Capital Management να προβεί σε αναλυτική επεξήγηση των επιχειρημάτων που παραθέτει στην ως άνω έκθεση, προσκομίζοντας τα σχετικά στοιχεία.

Όπως αναφέρει σχετική ανακοίνωση, «την 6η Μαΐου 2018, το Διοικητικό Συμβούλιο της Folli-Follie αποφάσισε την υλοποίηση του προγράμματος αγοράς ιδίων μετοχών που αποφασίστηκε σύμφωνα με την από 30/06/2017 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της Εταιρείας, η οποία ενέκρινε πρόγραμμα αγοράς ιδίων μετοχών της Εταιρείας σύμφωνα με το άρθρο 16 του Κ.Ν. 2190/1920, όπως ισχύει.

Συνεπεία των ανωτέρω, η Εταιρεία να προτίθεται να προβεί σε αγορά ιδίων μετοχών της εντός του χρονικού διαστήματος 24 μηνών από την ημερομηνία της ως άνω Γενικής Συνέλευσης, ήτοι μέχρι την 30η Ιουνίου 2019. Ειδικότερα, κατά το χρόνο λήψης της ανωτέρω απόφασης της Γενικής Συνέλευσης της Εταιρείας, μπορούν να αγορασθούν 6.636.413 μετοχές της Εταιρείας κατ' ανώτατο όριο.

Επισημαίνεται στο επενδυτικό κοινό ότι, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, η υλοποίηση ενός εγκεκριμένου προγράμματος αγοράς ιδίων μετοχών δεν είναι υποχρεωτική. Επομένως, η Εταιρεία δύναται, κατά τη διακριτική της ευχέρεια, να μην υλοποιήσει το πρόγραμμα ή να προβεί σε αγορά μικρότερου αριθμού μετοχών από το ανώτατο όριο που ενέκρινε η Ετήσια Γενική Συνέλευση. Η υλοποίηση του προγράμματος θα εξαρτηθεί από διάφορους παράγοντες όπως είναι, ενδεικτικά και όχι περιοριστικά, η ύπαρξη άλλων επενδυτικών ευκαιριών και η διαθεσιμότητα κεφαλαίων.

Τέλος, η εταιρεία δηλώνει ότι προτίθεται να συμμορφωθεί σε σχέση με τη διενέργεια της αγοράς των ως άνω μετοχών, με τα αναφερόμενα στο άρθρο 5 του

Κανονισμού 2273/2003 της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με την τιμή και τον όγκο των αγορών, καθώς και με τα αναφερόμενα στο άρθρο 6 παρ. 1 του ίδιου Κανονισμού».

Από τα παραπάνω προκύπτει πως ακόμα και σήμερα το 2018 οι ωραιοποιήσεις των λογιστικών καταστάσεων δεν έχουν σταματήσει.. Παρόλο που υπάρχουν τρόποι αντιμετώπισης, όπως τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και οι Ελεγκτές το φαινόμενο αυτό εξαπλώνεται όλο και περισσότερο. Ένα φαινόμενο που έχει εμφανιστεί τις τελευταίες μέρες είναι η εταιρεία FOLLI FOLLIE που πιθανών τροποποιεί τους ισολογισμούς της..Δεν έχουμε πολλές πληροφορίες για την εταιρεία αυτήν γιατί ακόμα οι ελεγκτικές εταιρείες ελέγχουν τα στοιχεία της επιχείρησης και γι'αυτό τον λόγο ακόμα οι πληροφορίες που αναφέρουν τα site είναι πολύ γενικά.

Κλείνοντας το συγκεκριμένο κεφάλαιο απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα συνοπτικά τα μεγαλύτερα λογιστικά σκάνδαλα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Εταιρεία	Έτος	Ελεγκτική εταιρεία	Χώρα
Phar-Mor	1992	Coopers & Lybrand	ΗΠΑ
Informix Corporation	1996	Ernst & Young	ΗΠΑ
Sybase	1997	Ernst & Young	ΗΠΑ
Cendant	1998	Ernst & Young	ΗΠΑ
Waste Management, Inc	1999	Arthur Andersen	ΗΠΑ
MicroStrategy	2000	PWC	ΗΠΑ
Unify Corporation	2000	Deloitte & Touche	ΗΠΑ
Computer Associates	2000	KPMG	ΗΠΑ
Lernout & Hauspie	2000	KPMG	Βέλγιο
Xerox	2000	KPMG	ΗΠΑ
One.Tel	2001	Ernst & Young	Αυστραλία
Amir-Mansour Aria	2011	IAO (Audit organization) and other Audit firms	Ιράν

Bank Saderat Iran	2011	IAO (Audit organization) and other Audit firms	Ιράν
Enron	2001	Arthur Andersen	ΗΠΑ
Swissair	2001	PricewaterhouseCoopers	Ελβετία
Adelphia	2002	Deloitte & Touche	ΗΠΑ
AOL	2002	Ernst & Young	ΗΠΑ
Bristol-Myers Squibb	2002	PriceWaterhouseCoopers	ΗΠΑ
CMS Energy	2002	Arthur Andersen	ΗΠΑ
Duke Energy	2002	Deloitte & Touche	ΗΠΑ
Dynegy	2002	Arthur Andersen	ΗΠΑ
El Paso Corporation	2002	Deloitte & Touche	ΗΠΑ
Freddie Mac	2002	PricewaterhouseCoopers	ΗΠΑ
Global Crossing	2002	Arthur Andersen	Βερμούδες
Halliburton	2002	Arthur Andersen	ΗΠΑ
Homestore.com	2002	PricewaterhouseCoopers	ΗΠΑ
ImClone Systems	2002	KPMG	ΗΠΑ
Kmart	2002	PricewaterhouseCoopers	ΗΠΑ
Merck & Co	2002	Pricewaterhouse Coopers	ΗΠΑ
Merrill Lynch	2002	Deloitte & Touche	ΗΠΑ
Mirant	2002	KPMG	ΗΠΑ
Nicor	2002	Arthur Andersen	ΗΠΑ
Peregrine Systems	2002	KPMG	ΗΠΑ
Qwest Communications	2002	1999, 2000, 2001, Arthur Andersen 2002 Οκτώβριος KPMG	ΗΠΑ
Reliant Energy	2002	Deloitte & Touche	ΗΠΑ
Sunbeam	2002	Arthur Andersen	ΗΠΑ
Tyco International	2002	PricewaterhouseCoopers	Βερμούδα

WorldCom	2002	Arthur Andersen	ΗΠΑ
Royal Ahold	2003	Deloitte & Touche	ΗΠΑ
Parmalat	2003	Grant Thornton SpA	Ιταλία
HealthSouth Corporation	2003	Ernst & Young	ΗΠΑ
Nortel	2003	Deloitte & Touche	Καναδάς
Chiquita Brands International	2004	Ernst & Young	ΗΠΑ
AIG	2004	PricewaterhouseCoopers	ΗΠΑ
Bernard L. Madoff Investment Securities LLC	2008	Friehling & Horowitz	ΗΠΑ
Anglo Irish Bank	2008	Ernst & Young	Ιρλανδία
Satyam Computer Services	2009	PricewaterhouseCoopers	Ινδία
Lehman Brothers	2010	Ernst & Young	ΗΠΑ
Sino-Forest Corporation	2011	Ernst & Young	Καναδάς-Κίνα
Olympus Corporation	2011	Ernst & Young	Ιαπωνία
Autonomy Corporation	2012	Deloitte & Touche	ΗΠΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ύστερα από την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, γίνεται ευκόλως κατανοητό το τεράστιο μέγεθος των συνεπειών που προκύπτουν από μια οικονομική απάτη. Ιδιαίτερα στις σύγχρονες κοινωνίες, παρατηρείται ολοένα και πιο συχνά η αποκάλυψη μεγάλων οικονομικών σκανδάλων, με ανυπολόγιστο αντίκτυπο τόσο στο παραπλανημένο επενδυτικό κοινό, που αποδυναμώθηκε οικονομικώς, όσο και σε χιλιάδες υπαλλήλους, που αδίκως και σε ανύποπτο χρόνο έχασαν την εργασία και την ασφάλειά τους.

Τα αίτια εμφάνισης της παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων μελετήθηκαν ενδελεχώς, μ νέες έρευνες να βγαίνουν διαρκώς στο φως, σε μια προσπάθεια όσο το δυνατόν πληρέστερης αντίληψης του φαινομένου. Το σύνολο σχεδόν των συγκεκριμένων ερευνών, υπογράμμισαν τη σημασία έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης και του λεπτομερούς και αυστηρού ελέγχου. Η σωστή παροχή πληροφοριών μέσα σε μια οικονομική μονάδα αποτελεί πιθανώς το πρωταρχικό στοιχείο για την ορθή λειτουργία αυτού. Η σαφής ενημέρωση του εργατικού δυναμικού κάθε βαθμίδας της επιχείρησης, σε συνδυασμό με την κατανόηση της πολιτικής και κουλτούρας που την διέπει, αποτελούν ανασταλτικά στοιχεία εμφάνισης παράνομων ενεργειών. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, κυρίαρχο ρόλο παίζει ο τρόπος διαχείρισης από μέρους της διοίκησης των μελών,

προκειμένου να προβούν σε σχεδιασμό και εφαρμογή ενός συστήματος διοίκησης προσαρμοσμένου στις ανάγκες του εκάστοτε οργανισμού. Απαιτείται από τα διοικητικά στελέχη η λήψη προληπτικών μέτρων και για το ζήτημα των πιθανών παραβάσεων, μέσω της καθιέρωσης κανόνων συμμόρφωσης, οι οποίοι είναι απαραίτητο να γνωστοποιούνται στο υπαλληλικό προσωπικό της εταιρείας.

Από την άλλη πλευρά, ένα εξίσου πρωταρχικό μέλημα της επιχείρησης πρέπει να είναι ο ορθός, συστηματικός και αμερόληπτος έλεγχος. Όπως προαναφέρθηκε, η Ελεγκτική αποτελεί θεμελιώδη πτυχή της Λογιστικής Επιστήμης. Μέσω της χρήσης της, η κάθε οικονομική μονάδα είναι σε θέση να εφαρμόσει τα λογιστικά πρότυπα και να προστατευθεί από πιθανές λογιστικές απάτες, ανεξαρτήτως εάν οι παρατυπίες προέρχονται από εσωτερικές ή από εξωτερικές ενέργειες. Ο έλεγχος αποτελεί το θεμέλιο ανάδειξης πιθανών αδυναμιών, λογιστικών και οικονομικών αλλοιώσεων ή ενδείξεων απωλειών. Προς αυτή την κατεύθυνση εργάζονται τόσο οι εσωτερικοί, όσο και οι εξωτερικοί ελεγκτές. Από τη μια πλευρά, οι εσωτερικοί ελεγκτές εξετάζουν την ορθή λειτουργία της μονάδας, διαπιστώνουν το βαθμό αποτελεσματικότητας που διέπει την εσωτερική οργάνωση καθώς και των οργανωτικών και διοικητικών συστημάτων, και ανιχνεύουν πιθανή απάτη ή αδυναμία σε αυτούς τους τομείς. Από την άλλη πλευρά, βασικό μέλημα των εξωτερικών ελεγκτών είναι η επιθεώρηση του λογιστικού συστήματος της ελεγχόμενης εταιρίας, καθώς και άλλων οργανωτικών συστημάτων, η νόμιμη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και κανόνων καθώς και η εξασφάλιση των συμφερόντων της επιχειρησιακής οντότητας και των μετόχων αυτής. Μάλιστα, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου οι ορκωτοί λογιστές έφεραν στην επιφάνεια οικονομικές παρανομίες, που είτε η επιχείρηση μέχρι τότε δεν είχε αντιληφθεί, είτε εσκεμμένα δεν γνωστοποιήθηκαν από ορισμένα στελέχη.

Μέσα από τα προαναφερθέντα παραδείγματα οικονομικών σκανδάλων, κατέστη σαφές ότι κύριο κίνητρο των «παραβατών», αποτελεί η επίτευξη κερδοφορίας. Η αύξηση των χρηματικών απολαβών είναι ένα ιδιαίτερα δελεαστικό κίνητρο για κάθε διοικητική βαθμίδα ενός οργανισμού, καθώς και των μετόχων της. Παράλληλα, σημαντικό ρόλο στην διάπραξη οικονομικών εγκλημάτων παίζει και η επιθυμία για επέκταση, για αναγνωσιμότητα και δημιουργία ενός ισχυρού ονόματος στον επιχειρησιακό χώρο, όπως είδαμε για παράδειγμα να συμβαίνει στον ελληνικό χώρο, με τον όμιλο Ασπίς.

Συμπερασματικά, εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι η ωραιοποίηση λογιστικών καταστάσεων αποτελεί φλέγον ζήτημα στις σημερινές κοινωνίες. Όσο παρατηρούνται οικονομικές παρατυπίες, τόσο ερευνητές και αναλυτές θα ωθούνται στον εντοπισμό και την πιθανή αιτία και κινητήριο δύναμη των παραβατών. Η χρήση αυστηρότερων και πιο πολύπλοκων ελεγκτικών συστημάτων και οι λήψη προληπτικών μέτρων από μέρους της διοίκησης, θα συμβάλουν στη θωράκιση της οικονομικής ομάδας απέναντι στη διάπραξη λογιστικής απάτης. Η εκάστοτε επιχειρηματική μονάδα χρειάζεται να προσαρμόσει τα ανωτέρω στις δικές της ανάγκες και αδυναμίες. Βασικό μέλημα του οργανισμού πρέπει να αποτελέσει η προσαρμογή των λαμβανόμενων μέτρων προστασίας και η ακολουθούμενη πολιτική, στον κλάδο δραστηριοποίησης της, στο περιβάλλον που την απαρτίζει, στον ανταγωνισμό που συναντά και στις απειλές που καλείται να ξεπεράσει.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αληφαντή Σ.Γ., (2003) *Χρηματοοικονομική λογιστική*, Αθήνα: Εκδόσεις Πάμισος

Αντωνόπουλος, Ε., Νικηφοράκης, Σ. & Χαραλάμπους, Γ., 2013. Οικονομικά Εγκλήματα στις Επιχειρήσεις. *Accountancy Greece*

Γαγάνης Χ., Ζοπουνίδης Κ. (2008), *Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές*. Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος

Καζαντζής, Χ.Ι (2006), *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*. Μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων. Αθήνα: Business Plus

Κάντζος Κ. (2006) *Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική*. Αθήνα: ΑΘ. Σταμούλης

Καραγιάννης Δ., Καραγιάννης Ι. & Καραγιάννη Α.(2007). *Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα – Παραδείγματα – Εφαρμογές (Δ.Π.Χ.Π.)* Θεσσαλονίκη.

Ντζανάτος, Δ. (2008), *Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα με απλά λόγια και οι διαφορές τους από τα Ελληνικά*. Αθήνα : Εκδόσεις Καστανιώτη

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Chung R., Firth M. & Kim J.B. (2002). Institutional monitoring and opportunistic earnings management. *Journal of Corporate Finance*, 8, 29-48
- Cressey, D. R. (1950). The criminal violation of financial trust. *American Sociological Review*, 15 (6), 738-743
- Elliot B. & Elliot J. (2011). *Financial accounting and reporting*. United Kingdom: Edinburg Gate
- Enofe A,O, Okpako P,O, Atube E.N. (2013) The Impact of Forensic Accounting on Fraud Detection. *Eur J Bus Manag.*, 5(26), 61–72
- Granlund M. & Lukka K. (1998). It is a Small World of Management Accounting Practices. *Journal of management accounting research*, 9, 185-211
- Jameson, M. (1988). *Practical guide to creative accounting*. London: Kong Page
- Griffith, I. (1995) *New Creative Accounting, 2nd ed.*, England: Mackays of Chatham PLC
- Karim, A. M., Fowzia, R., & Rashid, M. M. (2011). Cosmetic Accounting Practice in Developing Countries Bangladesh Preventives. *World Journal of Social Sciences, Australia*, 1(3), 1- 12
- McNamee, D. & McNamee, T. (1995). The transformation of internal auditing, *Managerial Auditing Journal*, 10(2), 34-37.
- Siegel, J G. & Shim, J K. (2010). *Accounting Handbook*, Barron's Educational Series
- Stewart H. & Micklethwait Al. (2006). *Greed and Corporate Failure: the lessons from recent disasters*. Gordonsville: Palgrave Macmillan
- Taffler, R. & Breton, G. (1995). Creative Accounting and Investment Analyst Response. *Accounting and Business Research*, 25, 81-92

Διαδικτυακές πηγές

<http://www.kathimerini.gr/122631/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/xeirotero-skandalo-kai-apo-thn-enron>

<http://www.kathimerini.gr/173391/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/parmalat-italiko-skandalo-me-polloys-die8neis-syenoxyys>

<http://www.news247.gr/oikonomia/aspis-apo-to-zenith-sto-nadir.6053094.html>

<http://insuranceworld.gr/>

<http://www.ifrs.org/about-us/how-we-set-standards/#standards>

http://www.elte.org.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=324&lang=el

Πτυχιακές Εργασίες

Σαραντίδου Ε. (2016). *Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα – International Accounting Standards*, Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Τ.Τ. Πειραιά

Ζαφειρόπουλος Σ. (2012). *Η λογιστική Πληροφόρηση και η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων*, Πανεπιστήμιο Πατρών

Τσίντζου Α. (2014) *Ανίχνευση παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων και πρόβλεψη πτωχεύσεων επιχειρήσεων με μεθόδους εξόρυξης δεδομένων*, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Φουντουλάκη Ε. (2013) : *Παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις και εσωτερικός έλεγχος*, Τεχνολογικό εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηρακλείου